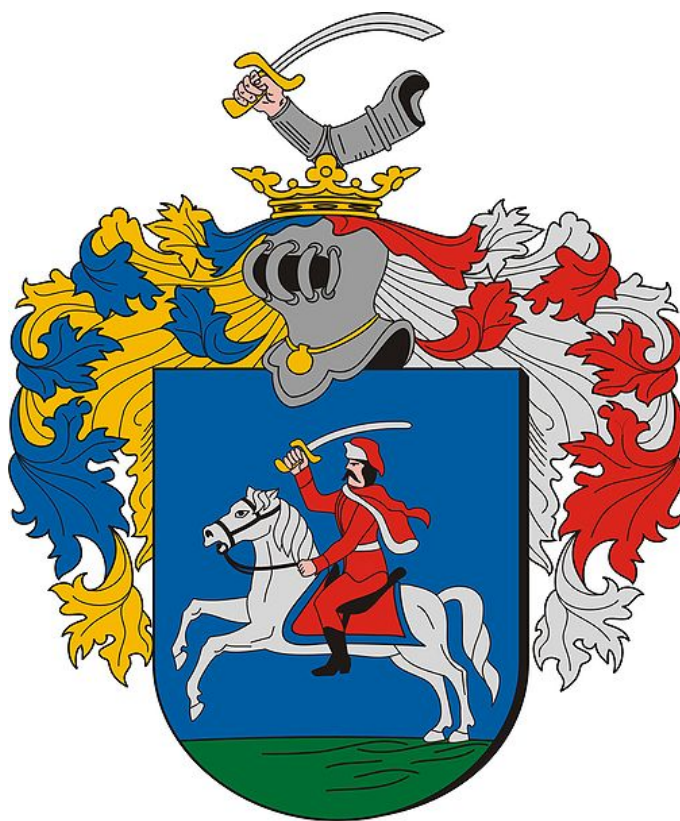


„Embernek lenni pontosan annyit jelent, mint felelősnek lenni.  
Érezni, hogy a kövel, amit lehelyez, a világot építi tovább.”  
*Antoine de Saint-Exupéry*

# DÉVAVÁNYA VÁROS

LOCAL AGENDA 21

Fenntartható Fejlődés Helyi Programja



**Készítette:**

**LanFarm Kft.**

*6400 Kiskunhalas, Platán utca 17.*

2013. november

***A program készítésében részt vettek, az adatokat, információkat szolgáltatták:***

*Déaványai Közös Önkormányzati Hivatal munkatársai*

*A dokumentumot készítették*

Vörösné Vinczek Julianna  
Környezetmérnök  
Környezetvédelmi szakértő

Fehér Tamás  
Környezetmérnök  
Környezetvédelmi szakértő

*Felhasznált szakirodalom:*

A Dévaványa Város Környezetvédelmi Programja

Helyi Esélyegyenlőségi Program Dévaványa Város Önkormányzata

Dévaványa Város Önkormányzati Képviselő-testületének rendelete Dévaványa város helyi építészeti örökségének védelméről

A Dévaványa Közoktatási Intézkedési Terve 2008-2013.

Magyarország Kistájainak Katasztere

Dévaványa Város Településfejlesztési koncepciója

Dévaványa Város Gazdasági Programja 2010-2014. évre vonatkozóan

Dévaványa Város Önkormányzata Képviselő-testületének 7/2010 (VI. 1.) rendelete

Feladat-ellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési terv

Békés megye 2013-2018

KSH: 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS Területi adatok Békés megye

Békés Megyei Területfejlesztési Koncepció 2012.

Békés megyei Területrendezési terv – módosítás

Dévaványa Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája (IVS)

Dévaványa Város Önkormányzat Képviselő-testületének 1/2013.(II.1.) önkormányzati

rendelete A települési szilárd hulladék hulladékkezelési közszolgáltatás kötelező

igénybevételéről szóló 27/2010.(XII.17.) önkormányzati rendelet módosításáról

Dévaványa Város Bűnmegelőzési Koncepciója 2011-2018.

[www.Devavanya.hu](http://www.Devavanya.hu)

[hu.wikipedia.org/wiki/Devavanya](http://hu.wikipedia.org/wiki/Devavanya)

[termeszetvedelem.hu](http://termeszetvedelem.hu)

<http://www.helyicivil.hu/j/Devavanya-egyesulet-alapitvany/oktatasi>

*[www.wikipedia.hu](http://www.wikipedia.hu) enciklopédia)*

## ELŐSZÓ

Dévaványa Város Önkormányzata megrendelte a Város Local Agenda 21 Környezeti Fenntarthatósági Tervének, Programjának elkészítését a LanFarm Kft-től nyertes ajánlattételt követően. Ennek megfelelően és a program elkészítésére vonatkozó útmutatókat is figyelembe véve készítettünk két kérdőívet, melynek kiértékelésével ismereteket szerezhettünk a Város környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági szokásairól, igényeiről a lakosság Városhoz való hozzáállásáról.

Ennek lényege, hogy a kérdőívek által megismert adatokból, információkból olyan fenntarthatósági célokat fogalmazzunk meg, melyek elősegítik a Local Agenda 21 három fő pillérének (társadalmi, gazdasági, környezeti), ezáltal a Fenntarthatósági Fejlődés javítását Dévaványa Városában.

### *Dévaványa Város Local Agenda 21 Fenntartható Fejlődés Helyi Programjának felépítése*

1. A Local Agenda 21 program általános bemutatása.
2. Helyzetelemzés: Dévaványa város bemutatása (földrajzi, történeti, természeti, környezeti, infrastrukturális, társadalmi és gazdasági helyzetének áttekintésével).
3. Helyzetértékelés: adatgyűjtés céljából kitöltött kérdőívek értékelése, SWOT analízis és táblázatok, diagramok elkészítése a kapott adatok alapján.
4. Stratégia: fenntarthatósági célok megfogalmazása, prioritás sorrendjének meghatározása és a várható hatások megfogalmazása.
5. Megvalósítás: a LA21 3 fő pillérét figyelembe véve a célok megvalósítására vonatkozó programok, részprogramok meghatározása.
6. Monitoring: célok és indikátorok meghatározása a fejlesztések tükrében 20 éves időtartamra.
7. Értékelés (audit) és visszacsatolás: az előrehaladás és teljesítmény értékelése, tervezési folyamat megismétlése meghatározott időközönként.

### *A Local Agenda 21 megvalósításának lépései*

#### *1. Külföldi és hazai példák feltárása, az Local Agenda 21 folyamat eddigi eredményeinek értékelése*

- ✚ A Local Agenda 21 lépéseinek, eszközeinek meghatározása

#### *2. Jogi, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetelemzés*

- ✚ Az Local Agenda 21 jogszabályi hátterének feltárása és más tervekhez, dokumentumokhoz való kapcsolódásának (illeszkedésének) vizsgálata.
- ✚ A Város gazdasági, társadalmi és környezeti állapotának, folyamatainak elemzése statisztikai adatok segítségével.
- ✚ A fenntarthatósággal kapcsolatos kérdőíves kutatás elvégzése.
- ✚ A statisztikai indikátorokat kiválasztása a változások követéséhez.

#### *3. Partnerség, bevonás*

- ✚ A lakosság, valamint a szakmai és civil szervezetek bevonása a programba, középiskolák kérdőíves felkeresése, konzultációk lefolytatása és az Önkormányzat honlapjára felhelyezett kérdőívvel történő információ, adatgyűjtés.

#### *4. Stratégiai csoport felállítása*

- ✚ A helyi önkormányzati döntéshozókból, szakmai szervezetek és az oktatási intézmények képviselőiből, valamint a Local Agenda 21 folyamatot vezető szervezet tagjaiból álló stratégiai csoport megalakítása.

### 5. Akciótervezés

- ✚ A stratégiai dokumentum részét képező akciók pontos meghatározása.
- ✚ A tervezés felügyelete, koordinációja.
- ✚ A korábbi ágazati tervek beépítése a Local Agenda 21 folyamatba.

### 6. Kommunikáció

- ✚ Az Interneten, valamint a helyi nyomtatott sajtón keresztül történő kommunikáció.
- ✚ A lakosság valamint a szakmai, civil szervezetek visszajelzésének megfelelő fogadása.

### 7. Végtermék

A gyakorlatban kettős végtermékről beszélhetünk. Egyrészt létrejön egy *stratégiai dokumentum*, ami a helyzetelemzés mellett tartalmazza a stratégiai akciókat, és konkrét javaslatokat tesz, lépéseket fogalmaz meg a Város hosszú távú, fenntarthatóság felé mutató működésére. Másrészt a feljebb ismertetett lépések megfelelő koordináció esetén egy *folyamatot indítanak el*, ami a környezettudatosság növelésében, a lakossági és intézményi (pl. vállalati, önkormányzati) döntésekben jelenik meg.

### 8. Monitoring

Mivel egy hosszú távú folyamat elindításáról van szó, ezért a Local Agenda 21 megalapozását és a stratégiai dokumentum létrejöttét követően is komoly szükség van a Local Agenda 21 folyamat működésének nyomon követésére. A monitoring csoport felállítása a stratégiai csoportban helyet kapó intézményi képviselők feladata.

## 1. LOCAL AGENDA 21 PROGRAM ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA

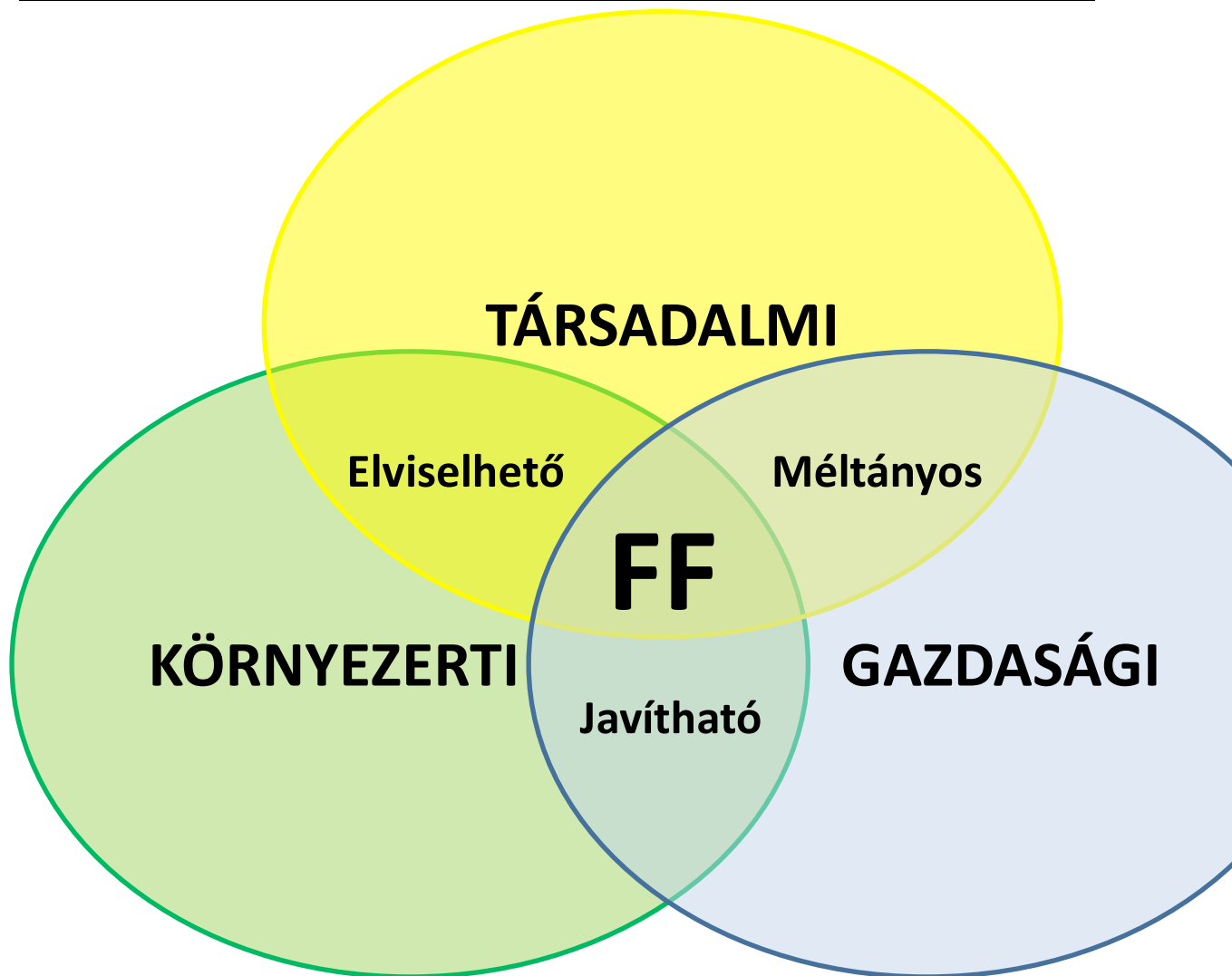
A nyolcvanas évek elején jelent meg a "fenntarthatóság" vagy a "fenntartható fejlődés" kifejezés a nemzetközi szakirodalomban.

1983-ban az ENSZ Közgyűlés határozata alapján megkezdte munkáját az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottsága, amelyet Gro Harlem Brundtland norvég miniszterelnök vezetett. (E huszonkét tagú bizottságnak tagja volt Láng István akadémikus is.) A Bizottság 1987-ben „Közös jövőnk” címmel kiadott jelentésében a gazdasági növekedés olyan új korszakának lehetőségét vázolta fel, amely a fenntartható fejlődés globális megvalósítására épít, megőrzi a természeti erőforrásokat, s amely megoldás lehetne a fejlődő országok nagy részében elhatalmasodó szegénység leküzdésére is.

A jelentés nagyon röviden és tömören határozta meg a fenntartható fejlődés fogalmát: *"a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket"*.

(Forrás: [www.wikipedia.hu](http://www.wikipedia.hu) enciklopédia)

A fenntartható fejlődés három alappilléren nyugszik: a szociális (társadalmi), a gazdasági és a környezeti pilléreken és mindháromat együttesen, kölcsönhatásaik figyelembevételével mérlegelni kell a különböző fejlesztési stratégiák, programok kidolgozása során, illetve a konkrét intézkedésekben, cselekvésekben. A fenntartható fejlődés, mint általános stratégiai cél "bevonult" a nemzetközi konferenciák, szervezetek dokumentumaiba és a nemzeti kormányok cselekvési programjaiba.



*A Fenntartható Fejlődés alappillérei  
(Forrás: [www.wikipedia.hu](http://www.wikipedia.hu) enciklopédia)*

A fejlődés alapvető célja tehát a szociális jólét, a méltányos életfeltételek lehetőségének biztosítása mindenki és egyaránt a jelenlegi és a jövőbeli nemzedékek számára, ami csak úgy lehetséges, ha közben fenntartható módon hasznosítjuk a természeti erőforrásokat, elkerüljük a káros hatásokat, s különösen a környezet állapotában bekövetkező visszafordíthatatlan változásokat.

A Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata megfogalmazásában: *"A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg."* (Átmenet a fenntarthatóság felé; Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata, Tokió, 2000).

#### *Mi a fenntartható fejlődés?*

Az emberiség, az egyes emberek és társadalmak közvetlenül vagy a gazdaság révén szükségleteik kielégítése érdekében természetes környezetükből veszik el azokat a javakat, amelyeket a földi rendszer létezése óta felhalmozott. A fenntarthatóság biztosítása azt kívánja tőlünk, hogy a jelen és jövő generációk létfeltételeihez szükséges természeti és épített környezet minőségét, értékeit megőrizzük. Ettől a rendszertől az ember annyit és olyan körülmények között vehet el, hogy ne sértse saját létkielégítésének jövőbeli esélyeit. A fenntartható fejlődés célja mindezek értelmében az emberi társadalom fenntartása.

Ebben a feladatban a környezet feltételként jelenik meg, amely azt jelenti, hogy addig a mértékig használhatjuk természetes környezetünk erőforrásait, amíg nem sértjük annak megújulási lehetőségét. A gazdaság a társadalom fenntartásának és ezen keresztül a környezet használatának eszköze. Ezt az eszközt bölcsen, a társadalom hasznára, a környezet sérelme nélkül kell használnunk.

#### *A fenntartható fejlődés lényege:*

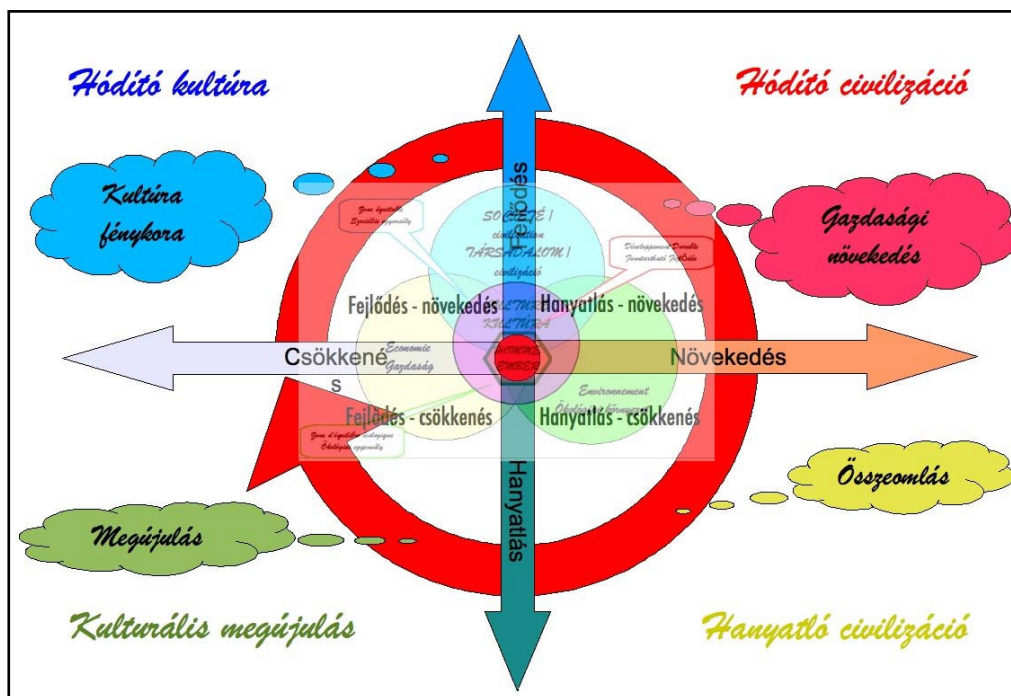
Olyan fejlődési-fejlesztési folyamatok együttese, amely az életminőség hosszú távú, egyenletesen biztosítható javulását szolgálja az adott ökológiai keretek között. Ezért a természeti erőforrásokkal, a környezettel való fenntartható gazdálkodásnak együtt kell érvényesülnie a jólét elérését, megtartását elősegítő gazdasági fejlődéssel, valamint a szociális esélyegyenlőség folyamatos növelésével.

Az EU a tagállamok mellett felkért társult országokat is, hogy az EU stratégiával összhangban

készítsék el saját stratégiájukat. A Bizottság a fenntartható fejlődés stratégiáját meghatározó alapelvekről szóló, 2005-ben született deklarációja szerint az Unió elkötelezett a fenntartható fejlődés mellett, amely minden politikáját és cselekedetét meghatározza. Az Unió megújított Fenntartható Fejlődés Stratégiájának jóváhagyása a 2006. júniusi Európai Tanács napirendjén szerepelt. 1992-ben Rio de Janeiróban rendezett ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencián elfogadott „Local Agenda 21” program („LA 21”) értékelése kapcsán fogalmazódott meg a fenntartható fejlődés helyi, lokális programja. Ezzel a modellel a cél az, hogy elveket (vezérfonalat) fogalmazzon meg a helyi önkormányzat(ok), valamint a helyi lakosok, közösségek számára a fenntarthatóság tennivalóinak, helyi programjának kidolgozása, megvalósítása érdekében.

A „LA 21” program az általános érvényű fenntartható fejlődés konkrét, gyakorlati megvalósítását a helyi adottságok, érdekek alapján, az önkormányzat és a helyi lakosok, közösségek széleskörű együtt munkálkodásával javasolja folytatni. Az alapfeladat itt a helyi hatáskörben befolyásolható fejlődés (beruházások, fejlesztések, felújítások, intézkedések, szabályozás stb.) olyan irányú alakítása, amely mind jobban előtérbe helyezi „a helybeni” életminőség, környezeti állapot javítását, valamint a helyi erőforrások - talaj, vízkészlet, energia, emberi- és jövedelemtermelő erőforrások stb.- tartamos, azaz nem kimerítő kiaknázását. További fontos elvárás, hogy valamennyi nem helyi erőforrásra támaszkodó, de helyi felhasználásban szerepet játszó beruházó-fejlesztő, termelő-szolgáltató- és fogyasztó törekedjen a fenntarthatóságot figyelembe vevő megoldások, eljárások igénybe vételére, szokások kialakítására. Ennek megvalósíthatóságát a megfelelő politikai akarat megléte és helyi társadalmi-közösségi kultúra jellege együttesen szabja meg és egy racionális tervezési folyamat útján kimunkált stratégia foglalja rendezett keretbe.





*A fenntartható fejlődés holisztikus értelmezése*

A fenntartható fejlődés nemzeti stratégia (FFNS) globális összefüggéseket is tükröző, nemzeti szintű prioritásai és fókuszai - az előzőekkel is összefüggésben - a következők:

- ✚ a gazdaság anyag- és energiaigényességének racionalizálása;
- ✚ a fenntarthatatlan társadalmi folyamatok kezelése és szabályozása;
- ✚ környezeti rendszerek fenntartható hasznosítása.

#### *A helyi önkormányzat szerepe a folyamatban*

A Déaványa város Local Agenda 21 Fenntarthatósági Terv elkészítése során kiemelt, alapvető jelentőséggel bírt a készítő és a helyi önkormányzat közötti jó együttműködés. Az önkormányzat az adatok biztosításán túl teret adott a lakosság különböző csoportjai között végzett felmérésünknek, mely jelen dokumentum szerves részét képezi, és jelentősen befolyásolta végkövetkeztetéseinket.

A terv készítői és az önkormányzat, valamint annak intézményei és munkatársai között az együttműködés zavartalan és partnerközpontú volt, támogatásuk nagyban elősegítette a települési Local Agenda 21 program elkészítését.

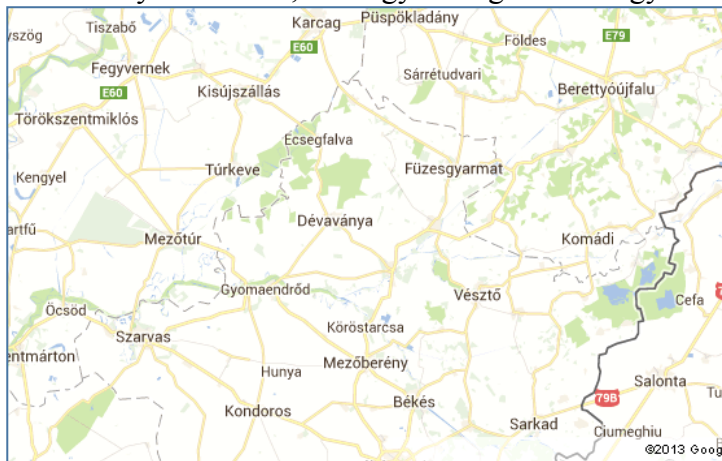
## 2. HELYZETELEMZÉS

A fenntartható fejlődést szolgáló optimális célkitűzések, illetve a megvalósítás lépéseinek meghatározásához elengedhetetlen feltétel a település fennálló helyzetének alapos ismerete. A vizsgálati munkarészben részletesen elemzésre kerülnek a környezetvédelmi, ökológiai, társadalmi és gazdasági adottságok.

### Földrajzi elhelyezkedés

**Dévaványa** város Békés megye északi részén helyezkedik el, a Nagykunság és a Nagy - Sárrét találkozásánál. Közigazgatási határa egyben Békés és Jász-Nagykun-Szolnok megye határa is. A Berettyó, a Kettős-, valamint Hármas-Körös közötti síkság jellegzetes alföldi települése.

Dévaványa jellegzetes alföldi település, a Körös és a Berettyó által határolt síkságon fekszik. A település közigazgatási határa szomszédos északról Kertészszigettel és Ecsegfalvával, nyugatról a Szolnok megyei Túrkevével, valamint Gyomaendrőddel, délről és keletről, Körösladánnyal és Szeghalommal.



Dévaványa elhelyezkedése EU NUTS – rendszer szerint:

- NUT 1: Országos szint Magyarország
- NUT 2: Regionális szint Észak-Alföldi Régió
- NUT 3: Megyei szint: Békés megye
- NUT 4: Kistérségi szint: Szeghalmi kistérség

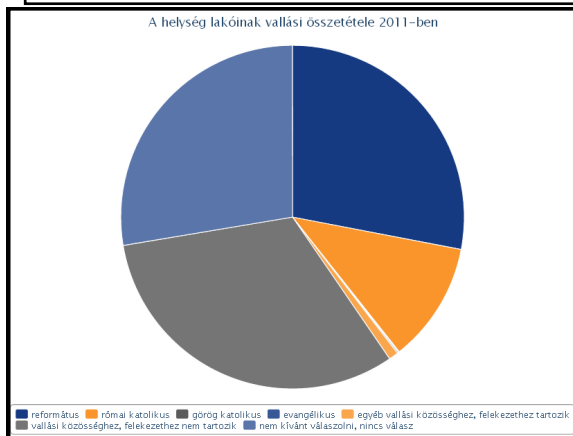
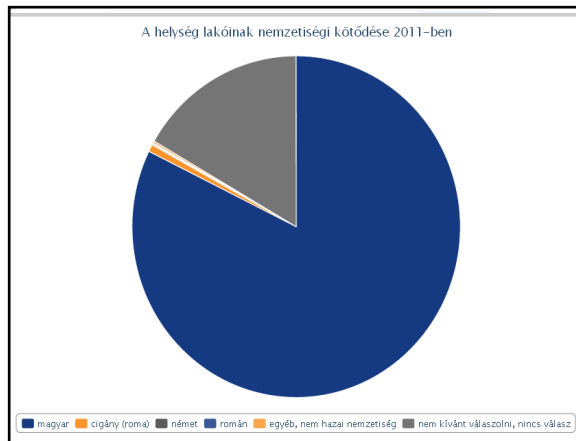
Állandó népességének száma a legfrissebb 2010-es adatok szerint 8 260 fő, ebből külterületi lakónépesség 85 fő. Népsűrűsége: 41 fő/km<sup>2</sup>

Dévaványa	terület (ha)	%
Összterület	21661	
városias települési térség	712	3,29
erdőgazdálkodási térség	239	1,11
mezőgazdasági térség	20678	95,46
vízgazdálkodási térség	32	0,15

## Népesség megoszlása

## Vallási

összetétel

*Déaványa testvérvárosai*

-  Székelykeresztúr Románia (1994)

Évente több alkalommal kerül sor közös rendezvények megtartására, így rendszeresen művelődési-, sport- és kulturális eseményeket rendeznek közös részvétellel az érintett városokban.

*Déaványa története:*

Déaványa területén több száz régészeti lelőhely található. A régészeti leletek bizonyítják, hogy a település évezredek óta lakott hely. A Tisza és a Körösök szabályozása előtt a magasabban fekvő részei jól védhető lakóhelyet biztosítottak az embereknek. Ezt a vízjárta településszerkezetet jól megőrizte a település belterületének észak-keleti része, melyet már az 1987-ben a Békés Megyei Tervező Vállalat által készített Összevont Rendezési Terv is szerkezeti védelemben részesített.

Írásos formában először az 1330-as évek elején említik a települést Jana falu néven, de 1334-ben már a Vana név szerepel. Ekkor a település Békés megyéhez tartozott, de Luxemburgi Zsigmond király 1422-ben Heves megyéhez csatolta.

A XVI. század elejére a térség egyik legjelentősebb településévé vált. Egy 1528-ban kiadott, hazánk településeit ábrázoló térképen is megtaláljuk Wama névalakkal. A század közepére elérte a török behatolás, melynek nyomán az egész Délkelet - Alföld török uralom

alá került. A hódoltság másfél évszázada alatt aprófalvak tömege tűnt el. Az életben maradt lakosság a nagyobb biztonságot nyújtó, kiváltságosabb településekbe költözött, létrehozva az alföldi településszerkezetet máig meghatározó mezővárosi hálózatot. Viszonylagos védeltséget élvező helység volt Ványa is, hiszen mint szultáni, un. khász birtok, lakosai a török császár jobbágynak számítottak, így részben mentesülhettek a helyi hatalmasságok kizsákmányolásától. Erről tanúskodik Mehmed gyulai bég "patens levele" (oltalomlevele) 1600-ból. Mint khász várost, Ványát is a gazdasági fellendülés jellemezte. Ennek jele egyrészt, hogy a település lakosai hosszabb ideig képesek voltak elviselni a kettős, illetve többszörös adóztatást, másrészt hogy a település Heves és Külső-Szolnok vármegye XVI-XVII. századi dika jegyzékeiben csakúgy szerepel, mint a török adólajstromokban.

A XVI. század második felében Ványa már a vidék legnépesebb helységeinek egyikévé vált az egész hatalmas szolnoki szandzsák harmadik legnagyobb településeként. Ekkor már magyar és török iratok is gyakran városnak nevezik. Heves vármegye dika jegyzékében 1613-ban mint "*Vannia varassa*", 1618-ban pedig mint "*Oppidum Vanya*", azaz Ványa mezőváros szerepel. A település jogállása tekintetében egyértelműen fogalmaz "Sakszuvár volt Boszniai Mir Mirán", ki egy levelében szintén városként említette a települést.

A hódoltság ideje alatt kialakult az a református köznemesi réteg, amely hosszú távon meghatározta a község fejlődését. A ványai nemességről 1621-től kezdődően található adatok: Heves és Külső-Szolnok 1647 évi adóösszeírásában a 67 nemesből 14 Ványán lakott, akik az egész kettős vármegye legnépesebb együtt élő nemesi tömbjét alkották. A XVII. század a ványai jobbágyság számára a gazdasági megerősödést és a földesúri terhek levétését hozta el. Az 1650-es években végbement önmegváltással a jobbágyság örök szabadságot kaptak, továbbá sokan armális nemességet is szereztek.

1659-ből fennmaradt a község pecsétjének körirata: „DEVA VANIA PEOCETI”. 1693-ban egy tatár sereg kifosztotta a községet, melynek lakosainak egy része 1694-ben a borsod megyei Tiszabábolnára menekült.

A török kiűzése után megkezdődhetett a falusi lakosság visszatelepülése. A rövid békeidőszakot a Rákóczi szabadságharc 1703-as kirobbanása törte meg, a tartós béke a szatmári békekötés (1711) után köszöntött be.

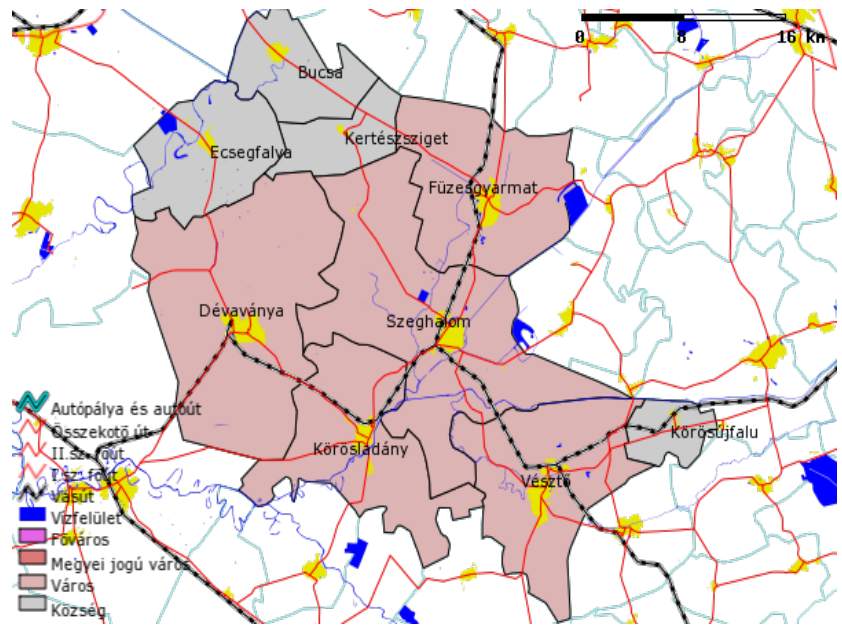
A község nemesi származású lakosságának nagy száma miatt is kiemelkedik a térség településeinek sorából. Heves megye 1711. évi összeírása a községet ismét "*Oppidum Vanya*", azaz Ványa mezőváros címmel illeti. A családok közül a legtöbbszörnek neve már a XVI-XVII. századi összeírásokban is megjelenik, vagyis Dévaványát a korábbi lakói telepítették újjá, lakosságának kontinuitása a XVI. század második felétől bizonyítható.

A település 1723-tól szerepel hivatalosan Dévaványa név alatt. A község lélekszámának növekedése mellett a jobbágyság számaránya elenyésző volt. 1753-ban az elzálogosított határ megváltása következtében a ványaiak csupán házaikat és szőlőiket tarthatták meg, minden más javadalmuk visszaszállt az uraságokra. Ezzel taxás nemesekként maguk is földesúri befolyás alá kerültek, s a határ további használatáért évente megújított szerződés értelmében bérleti díj (taxa) fizetéssel tartoztak. 1769-ben az akkora már nagy számban betelepülő adózó, elsősorban pásztorokból és parasztokból álló lakosság létrehozta a saját közigazgatását: a működő nemesi tanács mellett megszervezték a paraszt tanácsot.

Bár már a XVII. században is illették oppidum névvel, Dévaványa hivatalosan csak 1774-ben kapott mezővárosi rangot, melyet 1872-ig megőrzött. Városi rangot több mint száz évre rá 1999-es kezdeményezése alapján kapott a település.

1793-ig csak a református egyház volt jelen a településen, hiszen a római katolikus egyház helyi közössége ebben az évben jött létre. A XIX. század első felében Dévaványa vált egy nagyobb területet átfogó izraelita hitközség székhelyévé, ebben az időben hozták létre a zsidó temetőt is. Az 1848-ban felépített zsinagógájuk az 1950-es években lebontásra került. Az egykori 200 fős Dévaványai zsidóságból napjainkban már csak néhány személy él.

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc ideje alatt néhány hétre Dévaványa lett Heves megye "székhelye", ugyanis a menekülő vármegyei adminisztráció itt talált menedéket. A településen tartották az utolsó megyegyűléseket is, és itt értesültek a világosi fegyverletétel híreről. A vármegyei törvényszék utolsó ülését is Dévaványán tartotta. A szabadságharc leverését követően közigazgatási átszervezést hajtottak végre, mely során különválasztották



Heves és Külső-Szolnok megyéket, Dévaványát pedig az összevont Békés-Csanád vármegye szeghalmi járásához csatolták. A járási összeírás szerint ekkor 8165-en laktak a települést.

Az 1871. évi XVIII. törvénycikk, választás elé állította a mezővárosokat, hogy vállalják-e a rendezett tanácsú várossá alakulást, annak minden anyagi terhével együtt, vagy a kisebb terheket jelentő "nagyközség" rangot választják. Dévaványa sok más mezővárossal együtt nem tudta vállalni a rendezett tanácsú városi státust, így 1872 áprilisában az addig minden tekintetben városi jellegű település nagyközséggé alakult.

1876-ban egy újabb közigazgatási átszervezés során a megalakított Jász-Nagykun-Szolnok vármegyéhez csatolták Dévaványát. Az új vármegye 1879. évi kiadványában a község területe 54.370 kat. hold, lakosa 10.626 fő volt.

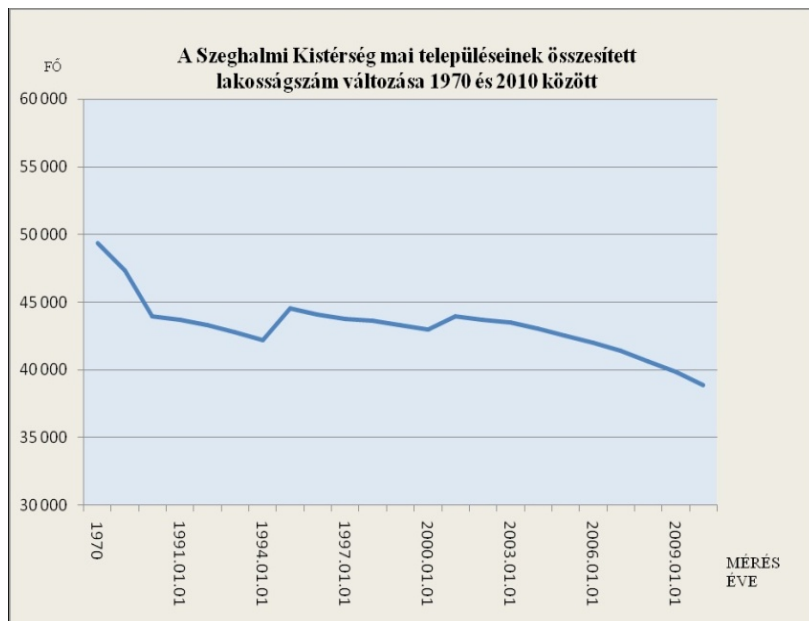
Az 1920-ra Dévaványa területe 54.546 kat. holdra, lakosainak száma 14.768 főre nőtt. A századfordulón a lakosságszám gyarapodása jelezte a község népességvonzó- és megtartó képességét. A polgárosodást a kereskedelem, szolgáltatások bővülése, a civil szervezetek növekvő száma is elősegítette. Az 1876-tól kezdve egy 5 betegágyas kórház és gyógyszertár működött, 1926-ra új gyógyszertár létesült, az egészségügyi ellátás további 4 magánorvossal, és 10 bábával egészült ki. A településen már 1876-tól volt szálloda, melyet 1926-ra számos kocsmá, egy kávéház és egy vendéglő egészített ki. Ebben az időben az egyletek száma is jelentősen gyarapodott.

Az újjáépítés éveit az erőszakos kollektivizálás és az államosítások váltották fel, ami Dévaványa esetében egybeesett a község tudatos visszafejlesztésével, 1945-ben visszaminősítették nagyközségből községgé, s ez utóbbi címet csupán 1970-ben szerezte vissza.

A nagyközség a nyolcvanas évek közepén kapott új erőre, melyben a vezetés irányváltásának jelentős szerepe volt. Az 1985-ben alakult önkormányzati társulás élére állásával Dévaványa előkelő rangot vívott ki magának a térségben. A rendszerváltással új dinamizmust nyert a település fejlődése, innovatív képességének köszönhetően a térség kiemelkedő szerepű településévé vált.

Dévaványa területileg a szeghalmi, kistérség része. A Szeghalom statisztikai kistérségben 1996-tól működik az *Észak-Békés Megyei Önkormányzati Térség-fejlesztési Társulás*, amely a térség a területfejlesztési feladatait látta el a tagtelepüléseken (Bucsa, Csökmő, Ecsegfalva, Dévaványa, Füzesgyarmat, Kertészsziget, Körösladány, Körösújfalú, Szeghalom, Vésztő). A térségfejlesztési társulás székhelye Dévaványa volt hosszú ideig, majd az iroda átkerült 2003. szeptemberében Szeghalomra. A térségfejlesztési társulás elkészítette a kistérség

gazdaságfejlesztési, idegenforgalmi, környezetvédelmi, ökológiai és ökoturisztikai programját, valamint részt vett különböző pályázatok készítésében és megvalósításában  
 A Szeghalom Kistérség területe 1010,19 km<sup>2</sup>, népsűrűsége 39,5 fő/km<sup>2</sup>.

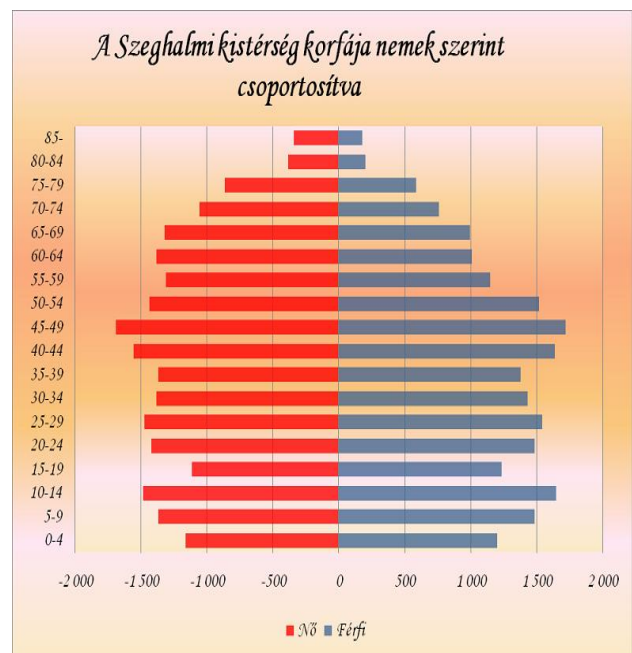


A kistérség népességszám szerinti legnagyobb városa Szeghalom. A települések közötti természetes egymásra utaltság és az együttműködés a kistérségi társulási rendszerben tovább erősödött.

A mellékelt diagram az 1970-es évektől kezdve vizsgálja a Szeghalmi Kistérség mai településeinek népességszám-változását. 2001-től kezdve megállapítható az egyértelmű csökkenés. A nagymértékű elvándorlás,

illetve a születések csökkenése a népesség-kibocsátó térségek közé sorolja a Szeghalmi Kistérséget. A térségi fejlődést mindenképpen fellendítheti, ha a helyi szakképzett fiatal munkaerő a kistérség területén telepedik le.

A mellékelt korfa egyértelműen mutatja a kistérség népességének kor szerinti eloszlását is. Ez alapján elmondható, hogy a kistérségi az országos mutatókat megjelenítő korfa alakjára hasonlít. Kimagasló a 45-49 éves korosztály részaránya. A korábbi adatokhoz képest csökkent a 14 évnél fiatalabb korosztály, illetve nőtt a 40-54 éves korosztály részesedése az összlakosságból. Országos hasonlóságokat mutatva a térségben is rohamosan nő a 70 év feletti korosztály részaránya, mely előregedő társadalomra enged következtetni.



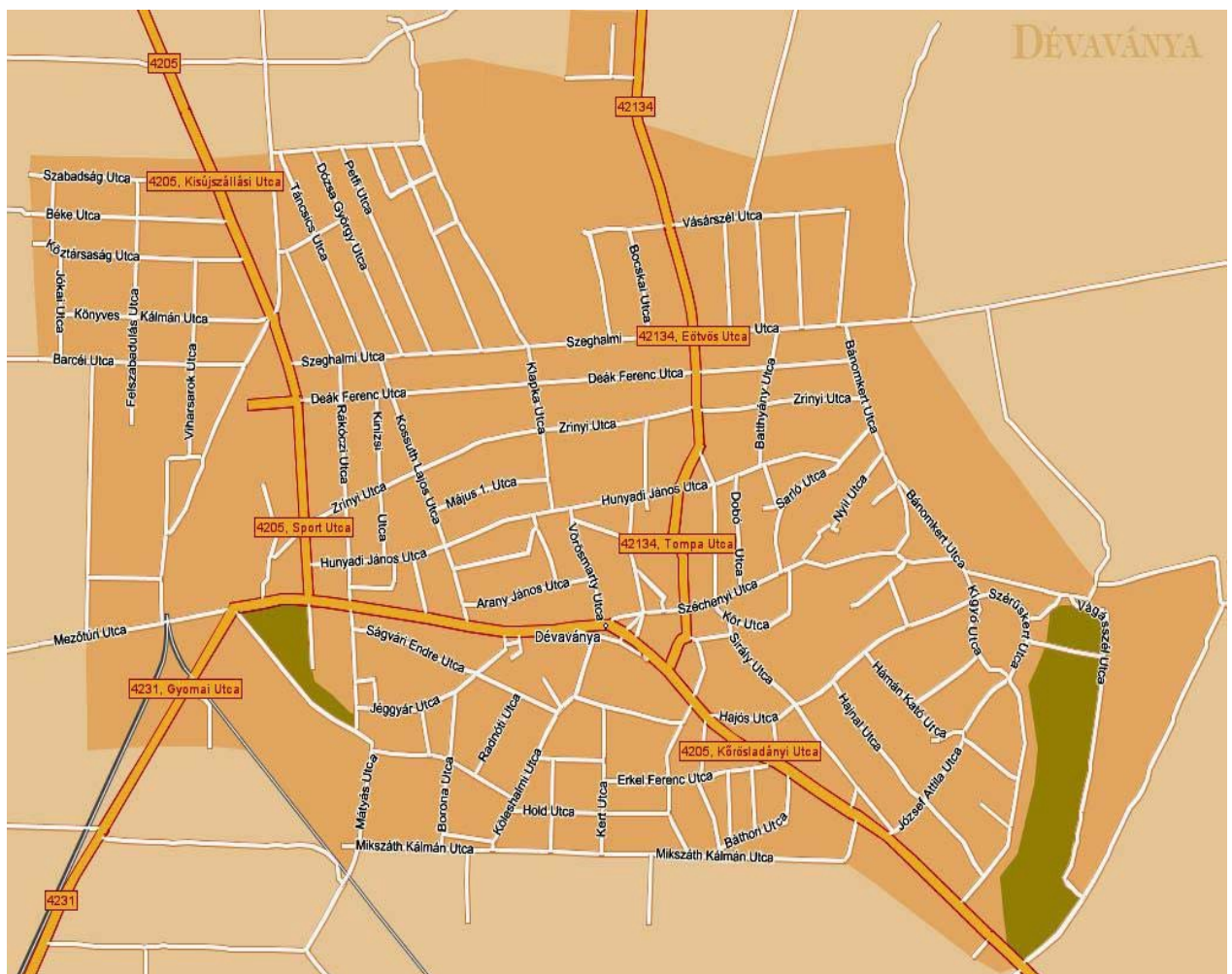
A térség gazdasági-szervezési központjaként Szeghalmon koncentrálódik a térség lakosságát és gazdasági szereplőit kiszolgáló pénzügyi szektor és szolgáltatói kör, de a városi és kistérségi közigazgatási feladatkörök (bírószék, ügyészség, munkaügyi központ helyi kirendeltsége stb.) is itt összpontosulnak.

### Dévaványa megközelítése:

A térség közlekedési lehetőségei kedvezőtlenek. Nemcsak az autósztrádák, de az országos főutak is elkerülik a térséget. Megyén belüli közlekedés területi közlekedési ellátottságára jellemző, hogy minden település be van kapcsolva a menetrendszerű autóbusz-közlekedésbe, míg a vasúti közlekedésbe bekapcsolt települések száma 32. Ezek a mutatók országos összehasonlításban is megfelelőek. Az eljutási idők szempontjából már nem olyan kedvező a helyzet, mert helyenként sem a menetrendszerű járatok sűrűsége, sem a közlekedésre szolgáló pályák (utak) állapota nem alkalmas az elvárható szolgáltatási színvonal biztosításához.

A megye északi részén fekvő fiatal város helyzete a térségi úthálózati kapcsolatokat tekintve nem mondható kedvezőnek. A legfontosabb, és ezáltal a legforgalmasabb útvonala a 4205-ös összekötő út, mely Kisújszállás irányába a 4-es főúthoz vezet, Körösladány irányába pedig a 47-es főúttal biztosítja a kapcsolatot. A 4231 sz. összekötő út Gyomaendrőddel, ezáltal a 46-os főúttal való kapcsolatot oldja meg. A 4205 jelű útból ágazik le külterületen a mezőgazdasági forgalom által használt kisebb jelentőségű 42033 jelű bekötő út.

Szintén a 4205 jelű útból ágazik le, de belterületen a 42134-es bekötő út, mely elhelyezkedésénél fogva már jelentősebb belterületi forgalmat is levezet, ill. ipari, szolgáltató és egyéb igényeket is kielégít. A 42332 sz. rövid út az állomáshoz vezet.



Dévaványa úthálózata

Az előbbieken felsorolt országos közutak alkotják a város legfontosabb útvonalait. Az összekötő utak belterületi szakaszain a keresztmetszetek és a műszaki paraméterek az általános igényeknek megfelelnek. A mellékutak, mint pl. a 42134-es út (Eötvös utca) egyes keresztmetszeteknél csak a „megtűrt állapot” kategóriába sorolhatók. A fentiek alapján a forgalmi út kategóriába sorolható a Körösladányi út – Árpád utca – Sport utca – Kisújszállási út, valamint a Gyomai út – Mezőtúri utca.

Gyűjtő út kategóriájú a Szeghalmi út, Eötvös utca, Széchenyi utca, Kossuth utca, Köleshalmi utca, Rákóczi utca, Jéggyár utca. A többi utca a lakó- és kiszolgáló út kategóriába sorolható, részben kiépítetlenek.

Dévaványa város belterületén összesen 33 km önkormányzati kezelésű út található, melyből 32 km valamilyen burkolattal rendelkezik. A külterületi közutak 1 506 km-t tesznek ki. Az utak nagy része aszfalt burkolatú, melyek állapota a városban nagyon eltérő.

Sorszám	Útkategóriák a 19/1994. KHVM-rendelet besorolása szerint	Kiépített hossz kilométer	Kiépítetlen hossz kilométer	Kiépített utak területe ezer m <sup>2</sup>	Kiépített utak átlagszélessége m
a	b	c	d	e	f
01	Belterületi elsőrendű főutak	0	0	0	0
02	Belterületi másodrendű főutak	0	0	0	0
03	Belterületi gyűjtőutak	15,795	0,26	69,537	4,4
04	Belterületi kiszolgáló és lakóutak	17,378	23,087	68,674	3,9
05	Belterületi közutak összesen (01+02+03+04)	33,173	23,347	138,211	0
06	Külterületi közutak	1,506	30,41	4,984	3,3
07	Bel- és külterületi közutak összesen (05+06)	34,679	53,757	143,195	0
08	Kerékpárutak	1,36	0	2,284	1,7
09	Gyalogutak és járdák	57,08	4,8	48,207	0,8

Kistérségi szinten minden település elérhető közúton, rendszeres autóbusz járással, Vésztő – Szeghalom – Körösladány – Dévaványa a Vésztő – Gyomaendrőd, Füzesgyarmat pedig a Szeghalom – Püspökladány vasútvonalon is. Bucsa esik legtávolabb a körzetközponttól. E település már közelebb helyezkedik el Jász-Nagykun-Szolnok megyéhez, mint Szeghalomhoz.

A térségnek a közlekedés szempontjából peremhelyzet jellemzi. A közutak állapota a települések között elfogadható, bár az utóbbi időben jelentősen romlott (Szeghalom – Vésztő, Bucsa – Füzesgyarmat, Dévaványa – Ecsegfalva) között. Javulás történt viszont Körösújfalú - Vésztő, Kertészsziget – Bucsa (bekötő út) között, valamint Bucsa – Karcag között. A térséget elhagyva viszont Körösladány és Gyomaendrőd között még mindig nagyon rossz a közút állapota, melynek következtében a főváros irányába történő közlekedés jelentősen akadályokba ütközik.

Vasúttal két irányból, Gyoma illetve Körösladány felől lehet megközelíteni a települést; a nyomvonalak továbbra is megmaradnak.

A település elérhetőségét jelentősen javítja a Körösladányi út melletti repülőtér fejlesztése. A közúti tömegközlekedési feladatokat a Körös Volán látja el.



Az alábbiakban néhány országos és területi jelentőségű, valamint Dévaványa környezetében fekvő jelentősebb város közúton mérhető távolságát mutatjuk be:

főváros (Budapest):	179 km.
kistérségi központ (Szeghalom):	24 km
megyeszékhely (Békéscsaba):	54 km
Gyula:	67 km
Gyomaendrőd:	16 km
Kecskemét:	113 km
Körösnagyharsány:	67 km
Szarvas	40 km

Dévaványa város esetében a település vonzáskörzete a Szeghalomi kistérséget, amelynek központja Szeghalom, továbbá földrajzi helyzetéből adódóan részben még Hajdú-Bihar és Jász–Nagykun–Szolnok megye Békéshez közel eső egyes településeit is magába foglalja.

Dévaványa fejlettsége folytán a térség meghatározó, kulcspozícióval rendelkező települése. A város több évszázadon keresztül volt tágabb környezetének legfontosabb települése, gazdasági, kereskedelmi és kulturális központja. Ezt a szerepét csupán a II. világháború után veszítette el, amikor a központosított hatalom mesterséges módon korlátozta fejlődését, szemben a szomszédos községek egy részével, melyek az idők során a városi rangot is elnyerték. Ennek ellenére meg tudta őrizni fejlődőképességét, melyet elért eredményei is igazolnak. Az városi rangú településeket elsősorban a vonzáskörzetükhöz tartozó települések között betölt szerepe, a települések szükségleteinek kielégítése tesz várossá, ebből adódóan a városi szerepkör a vidéki települések igényeinek és ellátásának függvényében alakul



#### *Kerékpáros közlekedés*

Az alföldi városokra egyébként is jellemző nagy kerékpáros-forgalom Dévaványán is érzékelhető. A városközpontban a Rövid utca – Kossuth utca között kiépült a 1,36 km hosszú kerékpárút.

Dévaványa 2009-ben elnyerte a Közlekedési, Hírközlési és Energiaügyi Minisztérium és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium "Kerékpárosbarát település" nevű pályázatát.

2012. július és október között a város két szakaszán több mint 2 km hosszan kerékpárutat épült. A városban a kerékpár mint közlekedési eszköz minden családban megtalálható, melyet a mindennapokban és a szabad idő eltöltésében (pl. biciklitúrák) is egyaránt igénybe vesznek. A biztonságos közlekedés érdekében az elmúlt években több beruházás is történt, amit a jövőben is folytatni kíván az Önkormányzat.

## *Természeti adottságok*

Dévaványa Békés megye északi részén, a Körös és a Berettyó által határolt síkságon található. Legjelentősebb értéke a természeti környezet.

### *Éghajlat, helyi klíma*

A terület, mint hazánk egésze az északi mérsékelt övben fekszik, ahol a kontinentális hatások túlsúlya érvényesül. A helyi klíma szempontjából fontos, hogy a Berettyó - Körös vidék térsége

viszonylag közel fekszik az Erdélyi–Szigethegységhez. A napsütéses órák száma megközelíti a 2000. órát, ebből nyáron 810–820, télen 190–200 óra várható.

Mezőgazdasági szempontból kedvező a tenyészidőszak adata. A hőmérséklet sokévi átlaga 10,2–10,4 °C. A legmelegebb nyári napok maximum hőmérsékletének sokévi átlaga 34,3–34,6 °C, a leghidegebb teli napok minimum hőmérsékletének átlaga -19,0 és -18,0 °C közötti. A szél viszonyok kialakításában az Erdélyi–Sziget hegység viszonylagos közelsége, valamint az

észak–déli nyitottság játszik döntő szerepet. Ezért a K-i és DK-i szelek jelentősége kicsi, a Kárpátokon átbukó északi légtömegek ugyanakkor a Bodrog és Hernád völgye irányából minden akadály nélkül juthatnak el a vidékre. Ezért különösen a tavaszi és nyári időszakban az északias szelek uralkodnak. A D és DNY felől érkező légtömegeket pedig a Déli–Kárpátok nyugati része és az Erdélyi–Szigethegység eltérítő hatása irányítja területre. Ez legjobban az ősz és a tél folyamán érzékelhető. Az előzőekben felsorolt hatások az ország központi részein uralkodó ÉNy-i, Ny-i szeleket háttérbe szorítják. Így évi összesítésben a térség uralkodó széliránya É-ÉK-i, a második pedig a D-i. Az átlagos havi szélesség viszonylag állandó, az év folyamán 2,5 és 3,5 m/s között változik. A külterületen mért értékek több mint 0,5 m/s-mal meghaladják a belterületen észlelteket.

### *Domborzat*

A térség területe 83-94 m közötti tengerszint feletti magasságú, a Hortobágy-Berettyó és a Körösök között elhelyezkedő tökéletes K-i része ártéri szintű, középső és Ny-i része alacsony, de ármentes síkság. Az ország legkisebb relatív relifű kistája (átlagos érték: 0,5 m/km<sup>2</sup>) síkság. Morotvák, volt vízfolyások kusza hálózata borítja a felszínt, amelyek nagy része feltöltődött és enyhe terep hullámok formájában jelenik meg.

A felszínt a magassági viszonyoktól függően ártéri, mocsári agyag, lösziszap, ill. elszikesedett infúziós lösz fedi, melyhez lokális jellegű téglagyagkészlet kapcsolódik. Az igazgatási területe belvízzel erősen veszélyeztetett kategóriába lett besorolva, a település belterületének észak-keleti része a történelem folyamán vízjárta halmazos településszerkezetet mindvégig megőrizte.

### *Hidrogeológiai viszonyok*

A Sebes-Körös hordalékkúpjának D-i lábánál elhelyezkedő 85-95 tszf-i magasságú síksági táj. Felszíne kis reliefű, átlagosan 0,5 m/km<sup>2</sup>. Orográfiaig tekintve középső része rossz lefolyású, alacsonyártéri szintű síkság, csak É-i és D-i peremén tekinthető ármentes síkságnak. A rossz lefolyás oka a medencehelyzet, amit az É-on (Ős-Szamos) és D-en (Sebes-Körös) található folyóhátak alakítottak ki. Az óholocénban itt nagy kiterjedésű mocsár képződött. Horizontális felszabdaltsága csak a peremeken érzékelhető. Gyakoriak a morotvák és a fattyúágak.

A Körösök dinamikusan süllyedő medencéjében több ezer méter vastag pliocén rétegsorra vékonyabb pleisztocén-holocén főként folyóvízi üledék települt. Ezek felszínre csak az ÉK-i és a D-i peremen bukkannak. A felszín közeli üledékek nagy része átéri mocsári iszap, agyag. Az idősebb mocsárüledékekben tőzeg képződött, ami felszínen csak a mélyebb részeken van, többnyire 30-40 cm-es lencsékben, általában lápi és réti agyag borítja. A kistáj középső része erősen szennyeződés érzékeny.

A kistáj a Sebes-Körös vízgyűjtőterületéhez tartozik, amely a táj folyója, de rövid szakaszon a

Berettyó is érinti, amellet folyói még a Holt-Fehér-Körös, a Nagyfoki csatorna és a Kutas-ér. Száraz, gyér lefolyású, vízhiányos terület. A Sebes-Körös nagy árvizei kora nyáriak, míg a helyi csatornáké a hóolvadáskor. A vízminőség II. osztályú, nyáron a határon túlról érkező szennyeződésektől rosszabb. A lecsapolt állóvizek helyén Biharugra környékén számos halastavak hoztak létre. Kisebb tavak vannak Komádi mellett.

A környező kistajak folyói (Hortobágy-Berettyó, Körös) közül egyik sem határolja Dévaványa területét. A terület viszont csatornákkal sűrűn behálózott, jelentősebb mellékvíze a Folyáséri-főcsatorna és a Nagyéri-mellékcsatorna. Csapadékosabb időszakokban a talajok kötöttsége, illetve rossz vízvezető képessége miatt belvizek veszélyeztetik a területet, melynek elvezetéséről kiépített csatornarendszer és szivattyútelepek gondoskodnak. A talajvíz mély elhelyezkedése miatt nem számottevő mennyiségű. A fenti adatok a térség száraz jellegét tükrözik.

A talajvíz Dévaványától É-ra 6 méter körüli mélységben található, a sűrű csatorna hálózat hatása. Szintje a peremek felé emelkedik, mennyisége jelentéktelen. Kémiai jellege Ny-on nátriumos, illetve K-en kalcium – magnézium –hidrogén - karbonátos. Keménysége közepes, szulfáttartalma viszonylag magas.

A rétegvíz mennyisége csekély, A legtöbb településnek ártézi kútja van, átlagos mélysége 100 méter alatt van, vízhozama nem éri el a 200 l/p vízhozamot.

Dévaványán 65°C-os nátrium-hidrogén karbonátos termálvizet tártak fel, amit fürdőben hasznosítanak.

### *Talaj*

A síkvidék nagyobb része, a folyók hordalékkúpjaként értelmezhető. A felszint 20-50 m vastag folyóvízi üledék takarja, azokon ment végbe a talajképződés. A földtörténeti fejlődésből következően talajadottságai gyengék, többsége öntés réti talaj de számos helyen szikes foltok is kialakultak.

Valamennyi talajtípus talajvízhatás alatt képződött a kistájon, a réti csernozjom kivételével, de ez

csak 15%-ot tesz kis a kistáj területéből. Vályogos, agyagos vályogos talajok, kémhatásuk enyhén savanyú. A szikes talajok kiterjedtek, a mezőgazdaságra alkalmatlan réti szolonyecek, szikes sztyeppesedő réti szolonyecek jellemzőek. Emellett réti öntéstalajok és lápos rétitalajok vannak. Mezőgazdasági jelentőségük gyenge.

A térség ásványkincsekben szegény. Egyedül csak a kőolaj és földgáz kitermelés a jelentős. A

MOL kitermelő, szállító, primer feldolgozó és tároló tevékenysége meghatározó a térségben. Az eddigi kutatások közel 20 településen jeleztek 20°C-nál melegebb termálvíz készletet.(Gyula,

Békés, Gyomaendrőd), A kutak felét azonban forrás hiány miatt nem tudják hasznosítani, lefojtva várják a sorsukat.

## *Természetvédelem*

### *Tájalakulás történet*

Békés megye az ország védett természeti értékekben gazdagabb vidékei közé tartozik. Az elmúlt évtizedek intenzív tájhasznosítási, tájgazdálkodási formáinak következtében – az ország más részeihez hasonlóan – számos táji-, természeti érték semmisült meg, illetve szenvedett el maradandó károsodásokat. Mindezen kedvezőtlen folyamatok ellenére a megyében sok olyan természetileg értékes terület, illetve objektum található, melyek már védettek, vagy arra érdemesek, de akár jogi védelem nélkül is megóvásra érdemesek.

Az Európai Unió szempontjából is kiemelt jelentőségű fajok védelmére a közvetlen uniós koordinálású LIFE programok biztosítottak többlet lehetőséget. A kék vércse (*Falco vespertinus*) állományának megerősítését szolgáló projektnek a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság a koordinátora, míg a tűzok és a kerecsen sólyom védelmét szolgáló programokban partnerként közreműködünk.

Békés megye területén él a magyarországi tűzokállomány mintegy egyharmada. Dévaványa térségében '70-es évek második fele óta zajlik aktív tűzokvédelem. 1997-óta ezt a tevékenységet a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság végzi, 2004-től 2008-ig a „Tűzok védelme Magyarországon” Life Nature projekt is segítette ezt a munkát.

A kerecsensólyom (*Falco cherrug*), az eurázsiai pusztákon élő „turulmadár”, 1997-től újra fészkel a megyében, de az első sikeres költés 2002-ig váratott magára. 2009-ben kerecsensólyom fészekről tudunk, melyekből 47 fióka repült ki. A kerecsensólyom védelmét 2007-óta „A kerecsensólyom védelme a Kárpát-medencében” Life Nature projekt is segíti.

A Szeghalomi kistérség az Alföldön (nagy-táj), a Berettyó-Körösvidék (középtáj), Berettyó vidék (kistáj csoport), Dévaványai-sík és Nagy- Sárrét (kistájak), illetve Körös vidék (kistáj csoport) Kis- Sárrét és Körösmenti - sík (kistájak) természetföldrajzi tájegységek területén helyezkedik el úgy, hogy döntő része a Dévaványai-síkon (többek között Dévaványa városa is), és a Kis- Sárréten található. A természeti adottságokat vizsgálva, azt a megállapítást lehet tenni, hogy a térség természet-földrajzilag nagyjából egységes területet alkot. Átlagos tengerszint feletti magassága 82-84 m között alakul, ezzel az Alföld legmélyebben fekvő területei közé tartozik, ennek tudható be az évszázadokon át tartó rendszeres vízzel való fedettség is.

A Körös-Maros Nemzeti Park, illetve a természetvédelmi kezelést ellátó Igazgatóság hazánk hetedik nemzeti parkjaként 1997. január 16-án jött létre a Dél-Tiszántúl természeti és táji értékeinek megőrzése érdekében. A Nemzeti Park Igazgatóság működési területe 800 000 hektár, ami magába foglalja Békés megyét, Csongrád megye Tiszától keletre eső felét, valamint a Körös-ártér és a Dévaványai-Ecsegi puszták területi egységei Jász-Nagykun-Szolnok megyébe átnyúló részeit.

A más és más adottságú és sajátosságú tájakon változatos, természeti értékekben gazdag területek maradtak fent. A mezőgazdaság fejlődése következtében napjainkra kimagasló természetvédelmi feladatot jelent a megmaradt természetes növénytakaságok, elsősorban a löszgyepek védelme. A hajdani Kis-Sárrét, a Körösök vidéke, a Dévaványai-, Békési- és

Csanádi-sík területein tájképi- és természeti értékeiknél fogva nagy kiterjedésű szikes puszták, erdőpuszta- és mocsármaradványok, kaszálók és ligeterdők maradtak fenn. Országosan is kiemelkedő feladat azoknak a növény- és állatfajoknak a védelme, melyek Magyarországon egyedül itt tenyésznek vagy állományuk jelentős része a Nemzeti Park területén található. A növényvilágból ilyen a bókoló zsálya, az erdélyi hérics.



Szintén e táj egyedülálló természeti képéhez tartozik az ősszel tömegesen nyíló vetővirág. A növények mellett az állatok közül is nem egy ritkaság található: a nagy szikibagoly lepkefaj, a dobozi pikkelyes csiga, az atracél cincér, a sztyeplepke, a tűzok, mely törzsalakjának legéletképesebb populációja Békés megye északi részén él. A Ramsari egyezmény hatálya alá tartozó területek - a Kardoskúti Fehértó és a Biharugrai halastavak - vizes élőhelyeinek szerepe a nemzetközi madárvonulásban is jelentős.

A Nemzeti Park részterületei:

1. Kis-Sárrét
2. Bélmegyeri Fáspuszta
3. Mágor-puszta
4. Dévaványai-Ecsegi puszták →
5. Kígyósi-puszta
6. Körös-ártér
7. Cserebökény
8. Kardoskúti Fehértó
9. Csanádi puszták
10. Maros-ártér
11. Tompapusztai löszgyep
12. Tatársánci ősgyep
13. Csorvási löszgyep



Dévaványa város legjelentősebb értéke természeti környezete. Határában terül el a „második – Hortobágy” a hatalmas, gyógynövényekkel teli ősgyep, amely a Körös–Maros Nemzeti Park természetvédelmi területe és számos védett állat- és növényfaj élőhelye. A terület kiemelkedő természeti értéke a tűzok, amelynek védelme érdekében itt hozták létre 1975-ben a Tűzokrezervátumot, mely mára Európa-hírű intézmény lett. Közép-Európa legjelentősebb tűzokállománya él a térségben.

Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti terület Dévaványa közigazgatási területén nem található.

Dévaványa közigazgatási területén található helyi védettségű természetvédelmi területek:

- ✚ Dévaványai Lipcsei-kastélykert (3/199/TT/04)
- ✚ Dévaványai Makkos-erdő (3/202/TT/04)
- ✚ Dévaványai Túr-éri tavak (3/200/TT/04)

## Érzékeny Természeti Terület (ÉTT)

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 53. § (5) bekezdésében, valamint a 85. § c) pontjában kapott felhatalmazás alapján elkészített 2/2002-es KöM-FVM együttes rendelet meghatározza az „Érzékeny Természeti Területek” (továbbiakban ÉTT) fogalmát. Az ehhez tartozó szabályozás, pályázati-támogatási rendszer bevezetésének célja a természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészleteken olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrészletek kijelölése, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

A rendelet szempontrendszere alapján az ÉTT kijelölése az alábbi kategóriákban történik:

- a) *kiemelten fontos ÉTT*: azok a területek, ahol nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő természeti, táji és kultúrtörténeti értékek fordulnak elő, amelyek fennmaradása középtávon (5-10 év) is kétséges a természetkímélő gazdálkodás támogatása nélkül;

*Kiemelten fontos ÉTT-ek térség: Dévaványa környéke*

b) *fontos ÉTT*: ahol országos viszonylatban jelentős természeti, táji és kultúrtörténeti értékek fordulnak elő, amelyek fennmaradása vagy állapotának javítása érdekében a természetkímélő gazdálkodás támogatása szükséges;

Fontos ÉTT-ek térségei:

- Gyula-Dobozi ártér
- Körösszög
- Kígyósi területek
- Vésztő–Szeghalom környéke

c) *tervezett ÉTT*: ahol jelentős az extenzív mezőgazdasági hasznosítású földrészleteken található élőhelyek száma, de a természeti, táji és kultúrtörténeti értékek jelentősége kisebb, illetve olyan területek, ahol az extenzív gazdálkodás ösztönzésével és támogatásával a terület természeti értéke növelhető, a környezet állapota javítható.

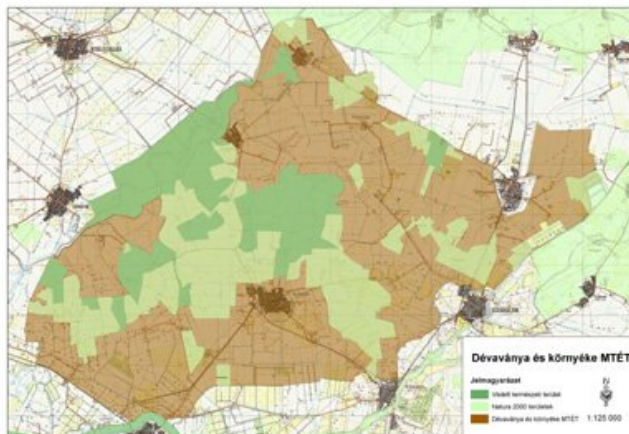
*Békés megyében tervezett ÉTT nem található*

### Dévaványa és környéke Magas Természeti Értékű terület MTÉT

Teljes terület:	77 564 ha
Támogatható terület:	68 710 ha
Natura 2000 terület:	30 459 ha
Védett természeti terület:	13 088 ha

#### Érintett települések:

- Bucsa
- Dévaványa
- Ecsegfalva
- Füzesgyarmat
- Gyomaendrőd
- Kertészsziget
- Körösladány
- Mezőtúr
- Szeghalom
- Túrkeve

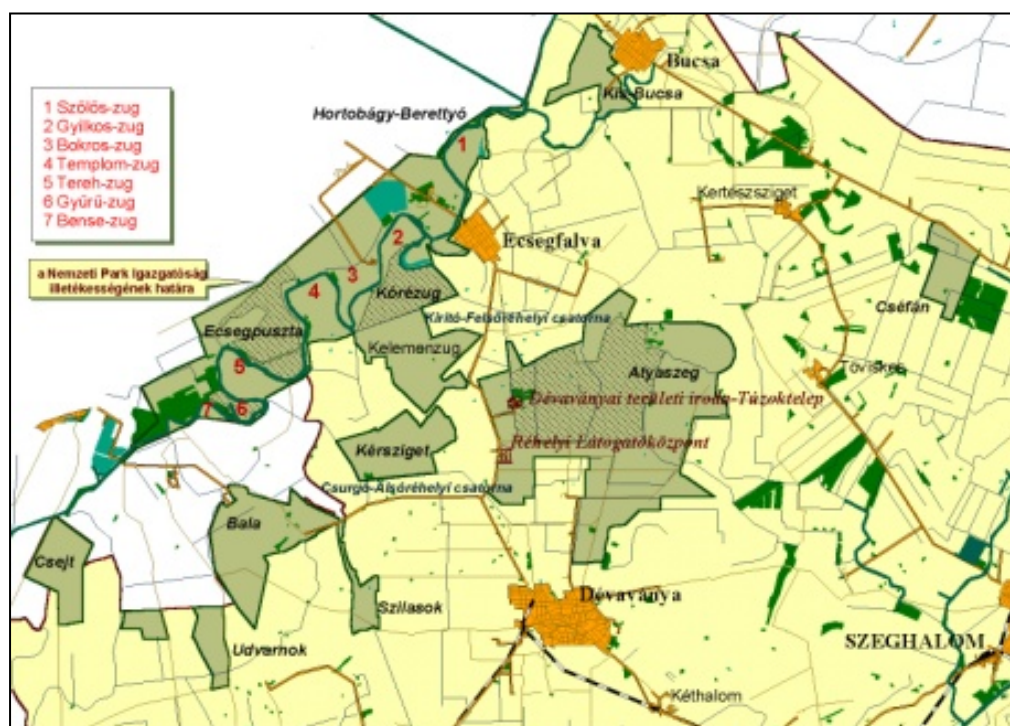


A Berettyó és Körösvidék hordalékán kialakult Dévaványai-síkon elhelyezkedő Magas Természeti Értékű területen szinte mindenhol megtalálhatók az egykori folyómedrek, morotvák, erek és az ezekből

kiemelkedő szigetek maradványai. A Dévaványai-Ecsegi puszták a Nemzeti Park legnagyobb, egyben legmozaikosabb, szikes gyepek és a Hortobágy-Berettyó folyó által uralt, szántókkal, facsoportokkal tagolt részterülete, mely Dévaványa mellett Ecsegfalva, Túrkeve és Gyomaendrőd határait érinti. Az 1975 óta védettség alatt álló terület 13 088 hektáron őrzi a valamikori Nagy-Sárrét peremterületén fekvő, a folyószabályozásokat megelőzően a Tisza és a Berettyó áradásai által táplált egykori mocsárvidék jellemző élőhelyeinek maradványait, a hozzájuk kötődő jelentős növény- és állatfajokkal. A fokozottan védett részek kiterjedése 2659 hektár.

A környék jellemző felszíni formája a síkság. Az egész táj a Tisza és mellékfolyói által kialakított folyóvízi ártér volt, melyet Nagy- Sárrétnek neveztek. Az 1800-as évek végén elvégzett folyószabályozási munkákkal a Nagy- Sárrétet lecsapolták.

A „Vadvízországot” felváltotta a szántóföldi- és gyepgazdálkodás. 1975-ben alakították meg a Dévaványai Tájvédelmi Körzetet, amely az 1997-ben létrejött a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság részévé vált.



A Nemzeti Park e részterületének döntő hányada ma pusztai táj, melyen jellegzetes szikes pusztai élőhelyeket, a szárazabb termőhelyeken cickóros pusztát, ürmös szikes pusztát, kisebb kiterjedésben vakszikeseket, míg a nedvesebb termőhelyeken ecsetpázsitos és hernyópázsitos sziki réteket találunk. A valamikori sziki tölgyesek maradványaként megmaradt szikes erdei rét társulás foltjaiban a védett sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) és réti őszirózsa (*Aster sedifolius* subsp. *sedifolius*) jelentős állományai élnek. Az Ördögsánc néven ismert földvár lábánál nemrég került elő, Magyarországon új fajként a keleti sztyepterületek egyik jellemző növényfaja, a pusztai tyúktaréj (*Gagea szovitsii*). A pusztai térségek országos viszonylatban is jelentős élőhelyei két, világszinten veszélyeztetett ragadozó madárfajnak, a parlagi sasnak (*Aquila heliaca*) és a kerecsensólyomnak (*Falco cherrug*).

Különösen értékes része a területnek a Hortobágy-Berettyó és hullámtere. A folyó mintegy 33 kilométeres, a Nemzeti Park területére eső szakasza azon ritka magyarországi folyószakaszok egyike, ahol nem történt meg a kanyarulatok átvágása a folyószabályozások során, így a folyó lassan meanderezve, az ősi mederben folyva hatalmas kanyarokat ír le. A

víztér lassú folyású öbleiben számos hínárfajunk él, közülük a védett vízi rucaöröm (*Salvinia natans*), vízi tündérfátyol (*Nymphoides peltata*) és csemegesulyom (*Trapa natans*) nagy tömegben, a nem védett sárga vízitök (*Nuphar lutea*) és éles kolokán (*Stratiotes aloides*) pedig kisebb kiterjedésben. A part menti részeken gyékényes, nádas és magas sásos állományokat, a folyókanyarulatok által közrezárt zugokban pedig nagy kiterjedésű ártéri kaszálókat találunk. Az újabb vizsgálatok eredményeként a Hortobágy-Berettyó gazdag halfaunája további faunaelemekkel bővült. A folyó menti részek jelentős értéke a Farkas-zugi erdő gémtelpe, ahol a kolóniaalapító szürke géme (Ardea cinerea) és bakcsók (*Nycticorax nycticorax*) mellett a jóval ritkább kis kócsag (*Egretta garzetta*) és üstökösgém (*Ardeola ralloides*) néhány párja is költ.

A Nemzeti Park e részterülete mai élőhelyi adottságai mellett kiváló feltételeket biztosít a világszinten veszélyeztetett tűzoknak (*Otis tarda*). A Dévaványa térségében élő, a magyarországi állomány egyharmadát adó populáció a védelmi tevékenységnek köszönhetően az elmúlt tíz év során enyhe növekedést mutatott és jelenleg több, mint 500 egyedet számlál. Ez a veszélyeztetett, nagytestű madárfaj a gyepek mellett rendszeresen használja költésre a különböző szántóföldi kultúrákat is, különösen a lucernát és a gabonaféléket.



Az igazgatóság védelmi tevékenysége elsősorban arra irányul, hogy a mezőgazdasági munkákat térben és időben úgy irányítsa, hogy azok ne veszélyeztessék a tűzokfészekaljákat. Ebben a munkában komoly segítséget jelent a helyi gazdálkodók számára támogatást biztosító agrár-környezetgazdálkodási program is. A tűzokközpontú gazdálkodás révén csökkent a mezőgazdasági munkák során veszélybe kerülő fészekaljok száma. Azok a fészekaljok, amelyek mégis előkerülnek, az ország minden részéről az igazgatóság dévaványai Tűzokvédelmi Állomására kerülnek, ahol biztosítottak a feltételek a keltetéshez, a neveléshez és a visszavadításhoz.



A Nemzeti Parkban zajló, elsősorban a tűzok igényeihez igazodó élőhelyfejlesztési tevékenységek számos más, az extenzív mezőgazdasági környezethez kötődő fajnak, így többek között a fogolynak (*Perdix perdix*), a hamvas rétihéjának (*Circus pygargus*), ugartyúknak (*Burhinus oedicephalus*) és a réti fülesbagolynak (*Asio flammeus*) is

kifejezetten kedveznek.

A Dévaványai-Ecsegi puszták iránt érdeklődőket a *Réhelyi Látogatóközpont* fogadja, melynek kiállítótermei, a tűzok, valamint a régi magyar háziállatfajták megfigyelési lehetősége tartalmas időtöltést jelent az ide látogatóknak. A látogatóközponttól indul a Réhelyi tanösvény, melynek másfél kilométeres szakaszán megismerhetők a térség botanikai



és zoológiai értékei. Az igazgatóság a Dévaványai-Ecsegi pusztákon a természeti értékek és a táj mélyrehatóbb megismerése érdekében kerékpártúra útvonalakat is kialakított. Ezek az útvonalak érintik a vidék jellegzetes élőhelytípusait, jelentősebb kultúrtörténeti és természeti értékeit. A túrák javasolt kiinduló- és végpontja a Látogatóközpont, ahol kerékpárok bérelhetők az útvonalak bejárásához. A fokozottan védett részek csak kísérvél, illetve engedéllyel látogathatók, főként szakemberek számára.

A "Takarékoskodj a Föld energiájával!" címet viselő kampányának keretében speciális, napelemes padokat adott a Magyar Energia Hivatal Dévaványának. A térbútorok az esti és éjszakai megvilágításhoz használják fel a napenergiát, a fény- és mozgásérzékelők pedig lehetővé teszik, hogy csak akkor működjenek, ha szükség van rá. Dévaványán összesen négy ilyen napelemes padot helyeztek el, mindegyiket a Hősök terén.

#### *Natura 2000 területek*

Békés megyében 31 Natura 2000 terület került kijelölésre összesen 80.888 ha (a megye 14,4%-a) kiterjedésben. Ez a védett területekhez hasonlóan szintén elmarad az országos átlagtól (21%). Ebből a különleges madárvédelmi területek Békés megyében 52.695 ha-t (a megye 9,4%-a), a jóváhagyott természet megőrzési területek 51.879 ha-t (a megye 9,2%-a) tesznek ki. Mint látható, a két típus jelentős átfedésben van. Ezen túl 27.935 ha országos jelentőségű védelem alatt is áll, a nem védett Natura 2000 területek nagysága 52.953 ha.

A Dévaványa és környéke Magas Természeti Értékű Terület 77 564 ha kiterjedésű, Békés megye északi részét, Bucsa, Szeghalom, Ecsegfalva, Füzesgyarmat, Gyomaendrőd, Kertészsziget, Körösladány, *Dévaványa* települések külterületét, illetve azok részeit foglalja magába.

A Békés-Csanádi hát Magas Természeti Értékű Terület, mely a Békés megye délnyugati részén lévő, Békéssámson, Kardoskút, Orosháza, Tótkomlós településeket érinti, a Csongrád megyébe eső területekkel összesen 40 580 hektáros kiterjedésű.

Az MTÉT területekre vonatkozó célprogramok önkéntességen alapulnak, a tűzok, a kékvércse, a vadludak és darvak élőhelyeinek megőrzését, fejlesztését célozzák, egyben jelentős többlet támogatást biztosítva az eredményesen pályázó gazdáknak.. Fontos előírás csomagok a környezetvédelmi, illetve természetvédelmi célú, művelési ág váltásra irányuló gyeptelepítési célprogramok, melyekhez ugyancsak pályázati úton, önkéntesen lehet csatlakozni.

*Dévaványa területét Ramsari területek nem érintik.*

### *Tájhasználat, területhasználat alakulása*

Dévaványa nagyobb területe a Dévaványai-síkhöz, kisebb része a Körösmenti - síkhoz tartozik. A település jellemzően mezőgazdasági jellegű, alföldi település. Külterületét két, területileg is jól elkülönülő tájhasználat:

- a szántóföldi növénytermesztés, valamint
- a természetvédelmi célú területhasznosítás jellemzi.

Dévaványa mocsaraktól, zsombékos nádasoktól körülvevett helyen egy szigetre települt. A terület nagy része hajdan a térséget sűrűn átszövő Körösök, Berettyó és mellékvizeik területe volt. Már az első katonai felmérés térképén jól érzékelhető azt akkori tájszerkezet, legfontosabb erek a Nagy-ér és a Katalszeg-ér, melyek szeszélyesen kanyarognak a település környékén. A tájat nagykiterjedésű tavak, nádasok, mocsarak, rétek, erdők uralták, csak kis részt szántó területek, a táj képét a buja növényzetű, gazdag állatvilágú vizes élőhelyek határozták meg. Helytörténeti anyagokban is hasonlókat olvashatunk: „a lápi talaj kiemelkedő részein nyírfák, égerek és hatalmas fűzek látszottak, a magasabb vízmentes részeken pedig hatalmas őstölgy erdők területek el, szil és kőrisfákkal vegyesen”. A természeti környezethez alkalmazkodó lakosság között sok volt a halász, csikász, rákász, pákász, darvasz, solymász, békász, méhész. A kiterjedt gyepterületek miatt a lakosság egy másik része állattartással (szarvasmarha és ló) foglalkozott, mely a XIX. század második feléig külterjes formában folyt. A szántóföldi növénytermesztés elterjedésének a kedvezőtlen természeti adottságok (időszakos elárasztás, pangó belvizek keletkezése, nehezen művelhető, rossz vízvezető képességű talaj) szabtak gátat.

A Berettyó vízszabályozási munkálataihoz 1896-ban fogtak hozzá. A folyószabályozások, lecsapolások lehetővé tették a külterület nagy részének művelés alá vonását. Ennek következtében az utóbbi száz évben a szántóföldek aránya ugrásszerűen megemelkedett a természetes növénytakaróval fedett területek rovására, amely a táj képét gyökeresen megváltoztatta.

### *Táji értékek*

A táji értékekhez tartoznak azok a természeti és épített értékek, melyek országos, illetve helyi védettség alatt állnak, valamint az egyedi tájértékek is, melyek jogilag nem védett értékek, de a tájjelleg szempontjából jelentősek, és megőrzésükről gondoskodni kell. Egy település/város táji értékeihez hozzátartoznak a helyi kulturális és civil élet sajátosságai is. A tájak karakterének fontos összetevői az egyedi tájértékek. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 6. § (3) (4) és (5) bekezdése értelmében egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző olyan természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

A legrégebbi emberlakta kultúrtörténeti emlékeink a kunhalmok. Egykori számukat a Kárpát-medencében negyvenezerre becsülik. Főleg a vízjárta síkvidékeken keletkezett igen sok kunhalom. Elnevezésük megtévesztő. Döntő többségük még jóval a kunok bejövetele előtt keletkezett. Ezek a lakódombok, sírdombok, őrhalmok, határhalmok értékek hordozói és őrzői. *A KMNP Igazgatóság nyilvántartása alapján Békés megyében 1545 kunhalom található.*

Dévaványa közigazgatási területén - Szelekovszky László (1999): Békés megyei kunhalmi c. műve alapján - 61 db kunhalom található. A mű a megye kiemelt tájképi, kultúrtörténeti értékű kunhalmi közé sorolja a dévaványai Barcé halmot, mely a településtől Ény-ra fekszik, ma kb. 6 m magas és 70 m átmérőjű, a megye nagyobb jelentőségű halmi közé sorolja a Sártó-halmot, a Réhely-rabhalmot, a Lapanyag-halmot, a Borszeg-halmot, a Berek-halmot, a Szik-halmot, a Köles-halmot, az Őr-halmot és a Hajós-halmot.

Táji értékek nevezhetjük az ember beavatkozásának következtében, az egykori vízfolyások helyén kialakult terephullámokat. Ezek a tájképet teszik érdekesebbé, barátságosabbá, így tájképi szempontból egyedi tájértékként jelentkeznek.

Értékes táji elem a Gabonápusztai-halom közelében, a műút É-i oldalán lévő ligetes tölgyes, melyet ma kaszálóként használnak.

#### *Helyi jelentőségű természeti emlékek*

A település elsődleges építészeti, település építészeti értékét az jelenti, hogy zömében megmaradt az ősi halmazos szerkezetű településmag, valamint a településszerkezet mai is őrzi azt a jelleget, hogy a lakóterületeket kertségek övezik. Ezek a kertségek a nyugati határrész kivételével körben fennmaradtak a halmazos településrészt nyugati irányba váltotta fel a szabályos osztású településszerkezet valamint az út és vasútépítés is akadályozta a kertségek fennmaradását.

A helyi jelentőségű védett természeti területek és természeti emlékek száma Dévaványa 5 db.

Dévaványai Lipcsei-kastélykert	természetvédelmi terület	3/199/TT/04
Dévaványai Túr-éri tavak	természetvédelmi terület	3/200/TT/04
Dévaványai-fák	természeti emlék	3/201/TE/04
Dévaványai Makkos-erdő	természetvédelmi terület	3/202/TT/04
Dévaványai fekete fenyők	természeti emlék	3/219/TE/04

#### *Épített értékek*

Dévaványán igen értékes, hogy a településszerkezet a II. katonai felméréskor (1829-1866) készített térképen szinte azonos a mai belső településszerkezettel. A történelem során tehát a kertes település megőrizte mind a településbelső, mind a külső tekintetében az organikus fejlődés eredményeként létrejött szerkezetét. A településen belül megmaradt a halmazos alaprajz, a jellegzetes utca- és térformák. Az utcás terek, útleágazások terei, zsákutcák, tölcser-, csillag- és sarok terek védelemre érdemesek. A település külső részét tekintve a még ma is létező egykori kertségek jelentik az átmenetet a település és a táj között, ezt eredeti formájában már csak egy-két helyen lehet felfedezni: a település ÉK-i részénél a Tökert és a Bánomkert, délen pedig a Pocoskert.

A városias jellegű központon jól érződik a történelmi múlt légköre. A főter, a Hősök tere környezetében számos ház tükrözi a századforduló építészetének jeleit. A főteret övező utcák szabálytalan hálózata jelzi a történelem több évszázados térformáló erejét. E központi részt északról és délről egy viszonylag szabályos, párhuzamos utcákból álló térszerkezet keretez. A település ezen részének beépítése a XVIII. században indult meg. A két forgalmasabb belterületi útra – Körösladányi és Szeghalmi utca – merőleges a Sport, majd folytatásaként a Kisújszállási utca. Ettől keletre sakktáblás utcahálózatú rész terül el, ami a II. világháborút követő években került beépítésre.

A település egészét tekintve családi házas beépítettségű, többszintes, városias jellegű épületek a főterre jellemzőek. A település belső térszerkezete alföldi jellegű, széles, hosszú és viszonylag egyenes nyomvonalú utcaképpel. A mezőgazdasággal foglalkozó lakosság tevékenységéhez elengedhetetlenül szükséges szállítóeszközök zavartalan közlekedése ezt már a település kialakulásának idején megkövetelte.

Dévaványa terület-felhasználása sok rokon vonást mutat az alföldi kisvárosokkal. A központban elhelyezkedő polgármesteri hivatal és kiszolgáló létesítményei mellett ott találjuk a kereskedelem és vendéglátás legfontosabb intézményeit, valamint a könyvtárat és a művelődési házat is. Ezen intézmények a könnyebb elérhetőség érdekében települtek a főter közelébe.

### *Helyi építészeti értékvédelem alatt álló épületek*

Az országos védettség mellett számos olyan épület található a településen, melyek meghatározzák a helyi település képet, így egyértelműen helyi védelemre javasoltak.

1. A Református templom és környezete,
2. Az Árpád u. 2. szám alatti „Vadkacsa vendéglő és filagória”,
3. Az Árpád u. 4. szám alatti kereskedő ház,
4. Az Árpád u. 71. szám alatti „Matyó”-ház,
5. Az Eötvös u. 5. szám alatti lakóépület,
6. Az Eötvös u. 14. szám alatti épület,
7. Az Eötvös u. – Tompa u. sarkán található kútépítmény,
8. Az Általános Iskola a Hősök terén,
9. Kossuth utcai iskolaépület,
10. Kossuth u. 40. szám alatti épület,
11. Kossuth u. 15, 17. szám alatti Frey-házak,
12. Széchenyi utca 30. és 59. szám alatti épületek,
13. Szeghalmi út 17. („ágascifrás”) és 80. szám alatti épületek,
14. Rákóczi utca 2. („Parola-ház”) és 11. szám alatti épületek,
15. Deák Ferenc utca 19. szám alatti épület,
16. Arany János utca 7. szám
17. A Vágóhíd épülete.



### *Régészeti szakterület*

Dévaványa Város igen gazdag, viszonylag jól kutatott régészeti örökséggel büszkélkedhet. A területén található közel 150 db ismert régészeti lelőhely többsége a külterületen, kisebb része a belterület fedett részein található. A belváros területét, pedig egy nagyobb egységben régészeti érdekű területként kell kezelni. A régészeti örökség többsége településnyomokhoz, kisebb mennyiségben temetőkhöz, ill. temetkezésekhez, valamint templomokhoz és egy várhoz köthetőek. Az egy évszázada tartó aktív múzeumi munka és a település egész területét lefedő részletes topográfiai kutatás mellett, több helyen is történt feltárás, amely összességében persze kevésnek tűnhet.

A régészeti örökség tudatos védelme mindezek ellenére sajnos csak kevésbé jelent meg a település életében. Ez legjobban, abban érhető tetten, hogy a lelő helyek jelentős többségén, beleértve a kunhalmokat is, intenzív mezőgazdasági művelés folyik.

Ennek oka, természetesen a gazdag földterületek szükségszerű műveléséből adódik, melyet azonban szükségszerű lenne szabályozni, racionális módon korlátok között tartani. Mert csak így maradhatnak fenn a hosszú távú, főként turisztikai fejlesztések szempontjából fontos régészeti emlékek.

A város település szerkezeti terv készítői lehetőségeik szerint megpróbálták figyelembe venni a régészeti emlékek elhelyezkedését, illetve azok szükségszerű védelmét. Ez jól látható abból, hogy a település területéről ismert lelő helyek számához képest arányaiban kevés régészeti emléket érint fejlesztés különösen a külterületen.

A külön védelem alatt nem álló értékek esetében az elkerülhetetlen talajmunkával járó beruházások esetében megelőző régészeti kutatást kell végezni, melyre vonatkozó jogszabályi háttérrel részletesen bemutattuk. A régészeti lelő helyeket a település szerkezeti terv 5. sz. melléklet tartalmazza.

### *Erdő- és zöldterületek*

Dévaványa egykori kertes település mind a településbelső, mind a külsőt tekintve, ma is őrzi az organikus fejlődés eredményeként létrejött szerkezetét. A településen belül megmaradt a halmazos alaprajz, a jellegzetes utca- és térformák, mint az utcás terek, útleágazások terei, zsákutcák, tölcser-, csillag- és sarok terek, melyek védelemre érdemesek. A település külsőt tekintve a még ma is létező egykori kertségek jelentik az átmenetet a település és a táj között, ez eredeti formájában már csak egy-két helyen maradt meg (a település ÉK-i részénél a Tó-kert és a Bánom-kert, délen pedig a Pocos-kert).

A zöldfelületi rendszer jellegzetessége elsősorban a településszerkezettől függ. A településen két jellegzetes zöldfelületi csoport állapítható meg:

a belvárosi zöldfelület-együttes és a  
külső zöldgyűrű.

A belvárosi zöldfelület-együttes részei a településközponti közkertek, a templomkertek, a Polgármesteri Hivatal kertje, az iskola, óvoda kertek, a múzeumkert és a piac tér is.

A külső zöldgyűrű alkotó részei a strand, a sportpálya, a gimnázium kertje, a tavak, a nevelőotthon és szakiskola kertje, a Szociális Otthon kertje, a településszéli kertségek, lezárt és működő temetők és erdők.

#### *Helyileg védett zöldfelületek:*

- ✚ Leánynevelő Intézet idős zöld juhar (*Acer negundo*) fája,
- ✚ a település É-i részén lévő temető szomorú japánakác fája (*Sophora japonica* 'Pendula'),
- ✚ a vasútállomás előtti tölgyfák (*Quercus robur*),
- ✚ a Kossuth utcai iskola előtti hársfák (*Tilia* sp )
- ✚ a Polgármesteri Hivatal udvarán levő fenyőfák (*Spicea* sp ) mint baglyok élőhelyei,
- ✚ a Református Templom kertje,
- ✚ a „Makkos erdő”, azaz a tölgyliget (*Quercus robur* ).

## *Kulturális értékek és civil élet*

Az intézmények klasszikus feladatain túl fontos a közösségszervezés ösztönzése, civil szervezeti

partnerek létrehozása. A civil szervezetek erősíthetik a hersegi identitást és betölthetik a társadalmi kontroll szerepét is. A helyi társadalom építésében igen fontos szerepet játszanak a kultúra területén, valamint a településük jövőjéért tevékenykedő egyesületek és alapítványok. Ezen közösségek segítenek a hagyományok, tradíciók megőrzésében, kinyitják a település határait és közvetítő szerepet tölthetnek be a társadalmi-gazdasági élet különböző területén a hosszabb távú kapcsolatok kiépítésében.

### *Civil szervezetek, informális közösségek*

A civil szervezetek száma a szeghalmi kistérségben 280, amelyek közül 73 kulturális területen (is) tevékenykedik. Vannak nagyobb, jelentősebb infrastrukturális háttérrel rendelkező szervezetek is, pl. a Körös-sárréti Civil Szervezetek Szövetsége (szeghalmi székhellyel), az Ösvény Alapítvány Füzesgyarmaton.

Dévaványán működik a civil szervezetek háza (önkormányzati fenntartással) és Szeghalmon Leader támogatásból épült a civil közösségi tér, amely több szervezet működéséhez is helyet ad.

A Körös-sárréti Civil Szervezetek Szövetsége, amely 19 tagszervezetet tömörít, elkészítette a kistérség civil stratégiáját, továbbá civil információs pontot működtet 5 településen és rendszeresen szervez találkozókat, képzéseket, szakmai műhelyeket, információs napokat a kistérségben működő szervezetek részére.

Kulturális szervezetként kiemelésre méltó a térségben a

- ✚ Bucsai Kézműves és Hagyományőrző Egyesület,
- ✚ Körösladányi Körös Művészeti Egyesület,
- ✚ Nadányi Hagyományőrző és Vívó Egyesület,
- ✚ vésztői Vejsze Kulturális Egyesület,
- ✚ Pro Musica Egyesület, Szeghalom
- ✚ Szeghalmi Kulturális Egyesület,
- ✚ Sárrét Könnyűzenéjéért Alapítvány,
- ✚ Sárrét Népdalkör Egyesület,
- ✚ Szeghalmi Hagyományőrző Egyesület,
- ✚ Kulturális és Hagyományőrző Egyesület, Dévaványa

Jelentős szakmai múltra és eredményekre tekint vissza a Körös - Sárrét Turizmusáért Egyesület, amely a térség turisztikai szolgáltatóit, intézményeit és rendezvényszervezőit tömöríti.

Az amatőr művészeti csoportok jelenléte is meghatározó a térségben, közülük jelentős a népdalkörök aktivitása: Füzesgyarmati Népdalkör, Körösladányi Fülemlé Népdalkör, Körösladányi „Cuharé” Citerazenekar, a Dévaványai Zsombékos Citerazenekar, Vésztői Népdalkör, a Szeghalmi Sárrét Népdalkör, a Sárrét 100 tagú együttese, a Füzesgyarmati Hagyományőrző Egyesület Népdalköre.

Füzesgyarmaton, Dévaványán és Szeghalmon nagy hangsúlyt kap a helytörténeti kutató és feltáró munkát segítő közösségek tevékenysége.

## Társadalmi helyzet

A társadalmi adottságok ismertetése fontos elem egy településre/városra vonatkozóan. A népességszám alakulása, az oktatási és kulturális helyzet, a sportolási, kikapcsolódási, szórakozási lehetőségek, az egészségügyi ellátás színvonala, a közbiztonság helyzete – az évek során bekövetkezett változások tendenciája – szorosan összefügg az életszínvonalal, a település népességmegtartó erejével és a jövőbeni fejlődési lehetőségekkel. Ezek alapján lehet következtetni arra, hogy a helyi lakosság milyen módon tud bekapcsolódni a közösségi életbe, milyen helyi kötődések és kapcsolati hálók kiépítésére van lehetőség.

A térség városi központja és legnagyobb települése Szeghalom, tízezer főt meghaladó lakossággal. A térség népsűrűsége jóval alacsonyabb a megye népsűrűségénél.

### Demográfiai adatok

A Szeghalmi kistérség Békés megye területének alig egyötödét, 19 százalékát foglalja el, de lakosságaránya alacsonyabb ennél, mindössze 12 százalék. Az ok, az észak-békési térszerkezetben keresendő, itt viszonylag nagy területű, de ehhez képest alacsony lélekszámú településekről van szó.

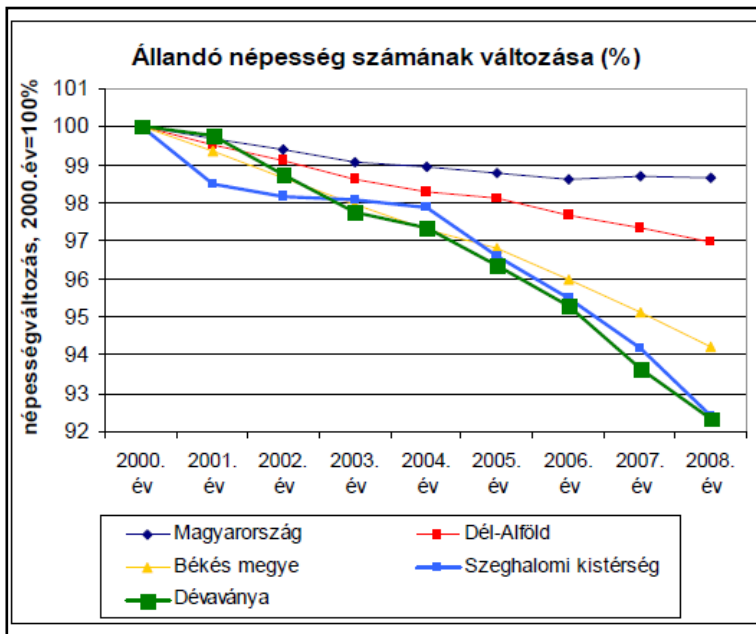
A kistérség második legnagyobb települése Dévaványa, nyolcezer főt meghaladó lakossággal, míg

Dévaványa állandó népességének változását az alábbi táblázatban mutatjuk be:

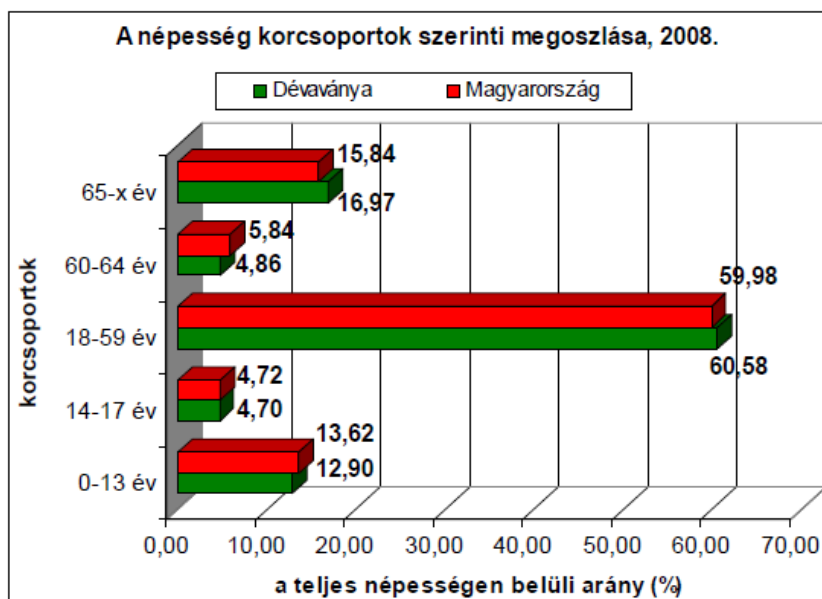
Évek	Lakónépesség száma fő	Változás
2007.	8459	
2008.	8273	-2,2 %
2009.	8067	-2,5 %
2010.	7888	-2,3 %
2011.	8046	+2,0%
2012.	8037	-0,01%
2013.	7976	-0,08%

A fenti szám adatok, illetve a változás aránya megmutatja, hogy Dévaványán az elmúlt 7 évben 6 %-kal csökkent a lakosság létszáma. A rendszerváltás okozta nehézségek következtében kevés olyan vállalkozás maradt életben, mely a kevésbé szakképzett munkaerőt továbbra is alkalmazni tudta volna, melynek eredményeként jelenleg is jellemző tendencia a képzett, tanult munkaerő elvándorlása a térségből, mely a jobb keresetet nyújtó munkalehetőség és magasabb életszínvonal érdekében történik. A fiatalok nagy városokban tanulnak tovább, így munkahelyet azokban, illetve azon városok környékén keresnek. Sokan dolgoznak külföldön (Angliában, Írországon, Hollandiában).

A népességsökkenés mértékét nagyobb területi egységek kontextusában mutatja a következő grafikon. Mind az ország, a régió, a megye, a kistérség és a város fogyó tendenciát mutatott az elmúlt tíz év során, melynek mértéke az ország egészében a legkisebb, és a kistérség, valamint Déaványa esetén a legerőteljesebb. A Szeghalomi kistérség és Déaványa szinte azonos mértékben veszített népességéből, mely a speciális, periférikus helyzettel magyarázható.



A népesség korcsoportok szerinti megoszlását tekintve a következő grafikonon Déaványa népességét az országos átlaghoz viszonyítva szemlélteti. Mivel a település öregedési mutatója a magyarországinál magasabb, ez a fiatalok átlagon aluli, ill. az idősek átlagon felüli arányát feltételezi: a 2008-as adatok szerint mindkettő teljesül.





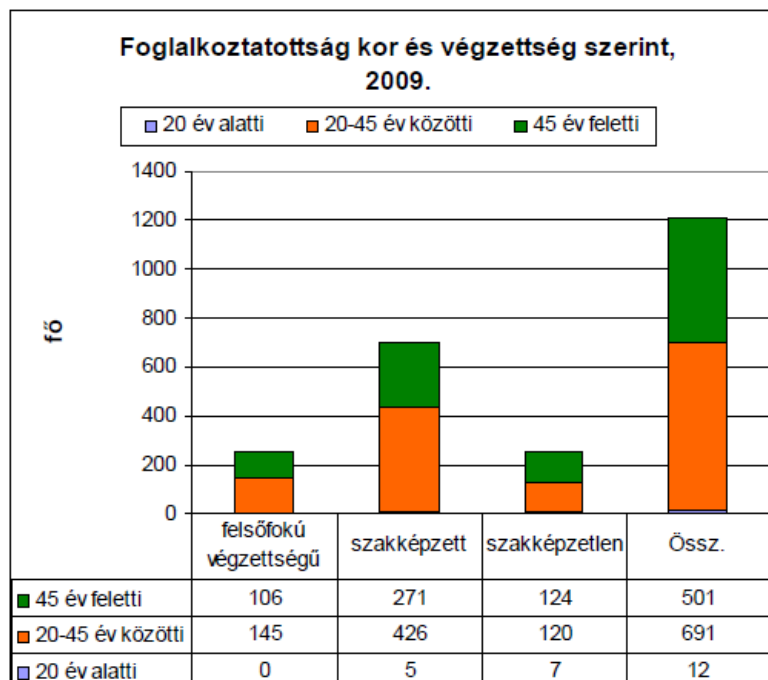
### Foglalkoztatás, munkaerő-piaci helyzet

Napjaink egyik legjelentősebb problémája a munkanélküliség. Társadalmi és gazdasági értelemben is a perifériára szorulnak azok, akik tartósan munkanélkülivé válnak. Különösen hátrányos helyzetben vannak a munkaerő-piacon az alacsony iskolai végzettségűek és a romák.

A Szeghalomi kistérség, és ezen belül Dévaványai is az ország súlyos munkanélküliséggel küzdő területei közé tartozik. Az aktív keresők száma 2470 fő, melynek az aktív korúakhoz viszonyított aránya 44%, a lakosságszámhoz viszonyított aránya pedig 29%. A városban az aktív korú munkanélküliek száma jelenleg 766 fő, de ez a szám valószínűleg magasabb a valóságban, mivel figyelembe kell venni, hogy a statisztikákban nem jelennek meg az aktív korú nem regisztrált munkanélküliek. A városban a népesség 70,9%-a inaktív, mely 6033 főt jelent.

A dévaványai lakosság foglalkoztatottságra nagy jelentős hatással bír a városban rendelkezésre álló munkahelyek alacsony száma. Az 1990-es években a foglalkoztatottságot erősen befolyásolta a mezőgazdasági termelészövetkezetek átalakulása és feloszlása, ezután a alacsonyabb létszámmal működő kisvállalkozások nem biztosítottak annyi munkahelyet, mint a mezőgazdasági szféra korábban.

A város földrajzi és egyéb adottságainak köszönhetően kedvező feltételeket kínál a mezőgazdaságon kívül az idegenforgalom számára is, melyet a kor igényeinek megfelelően az önkormányzat támogat. A településen jelenleg 120 jelentős munkáltató van, ami a város lakosságának sajnos nem ad elegendő munkát. A munkáltatókat vizsgálva (19. ábra) látszik, hogy a Likerné Dr. Diószegi Mária egyéni vállalkozó által üzemeltetett villamos-tekercselő üzem és az Általános Művelődési Központ (ÁMK) foglalkoztat csak 100 főnél több dolgozót, javarészt szakképzett embereket. Utóbbi magába foglalja az óvodát, általános iskolát, művelődési házat, pedagógiai szakszolgálatot, valamint a könyvtárat. További legnagyobb számú alkalmazottal rendelkező munkáltató a Békés Megyei Hajnal István Szociális Szolgáltató Centrum – melynek egyik tagintézménye a Borostyánkert Otthon –, és a Felina Hungária Kft.



## Álláskeresőkre vonatkozó adatok

Megnevezés	2011
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	10332
Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	8
Általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	164
Szakt munkás végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	193
Szakiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	10
Szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	116
Főiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	6
Egyetemi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	-
Fizikai foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	455
Szellemi foglalkozású nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	42
Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (fő)	39

A felsőfokú végzettségű és szakképzett munkakörökben a 20-45 év közötti korosztály dominál, a szakképzetlenek között kevéssel a 45 év fölöttiek vannak többen. Összességében a dévaványai munkahelyeken foglalkoztatottak leginkább szakképzettséggel rendelkezők (58,3%), és ennél kisebb arányban felsőfokú végzettségűek (20,85%) és szakképzetlenek (20,85%).

A vállalkozások tevékenységi körük szerint nem változtak: a lakosság nagyobb arányban az iparban, a szolgáltatási szektorban, valamint a települési intézményekben dolgozik. Mezőgazdasági tevékenységet vállalkozásban nagyon kevesen folytatnak, annak ellenére, hogy a település megélhetését régen a mezőgazdaság biztosította. A mezőgazdasági tevékenységet végzők többsége csak jövedelem kiegészítésként végzi.

A rendszeres szociális segélyben részesülő munkaképes lakosság munkához jutását célzó „Út a munkához” elnevezésű program nagy jelentőséget tulajdonít a közfoglalkoztatás tervezésének, amely az állami foglalkoztatási szervezet és az önkormányzatok együttműködésében készül el az adott településen lakó tartós munkanélküliek és a helyi igényekhez, lehetőségekhez igazodva.

Dévaványa Város Önkormányzat Polgármesteri Hivatala évről évre feladatainak ellátása érdekében foglalkoztat közmunkás, közhasznú és közcélú munkavégzésre munkavállalókat, mely fontos szerepet tölt be, mivel a település sok aktív korú lakosának egyetlen lehetősége a munkavégzésre szervezett keretek között ez a néhány hónapos időszak. A legtöbb főt igénylő programok a csapadékvíz-elvezető csatornák karbantartása, továbbá jellemzőek a mezőgazdasági munkák, szociális földprogram, a karbantartói, gépszerelői városrendezési feladatok, és egyéb kisegítő munkakörök (ügyviteli dolgozók, postázók, kézbesítők, éjjeliőrök, köztisztasági feladatokat ellátók, stb.)

### Munkanélküliség

Az elmúlt évek mutatóit elemezve elmondható, hogy a regisztrált munkanélküliek száma egy intervallum között állandó mozgásban van, a 2008. évben sikerült 500 fő alá csökkentenie. A 2000. évhez képest jelentősen csökkent a regisztráltak száma – és bár a település népessége is kevesebb –, a munkavállaló korú lakosság száma emellett folyamatosan emelkedett. A területi mutató is ingadozást mutat, de a tendencia nem negatív. A regisztrált munkanélküliek 79,9%-a szakmunkás vagy annál alacsonyabb végzettséggel rendelkezik.

A KSH adatbázisa szerint a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresők részaránya az összes álláskeresőhöz képest Dévaványán 2000 és 2008 között folyamatosan a megyei, és az országos szint alatt húzódott. Ez arra utal, hogy a helyi munkanélküliek háromnegyede előbb-utóbb talál munkát – ha nem a városban, úgy a környéken, vagy messzebbre kényszerülve. 2008-ra ez az arány 27,23% volt, összehasonlításul a megyei 49,67%, az országos 50,76%.

Év	Regisztrált munkanélküliek száma (fő)	Munkavállaló korú népességszám (fő)	Területi mutató (%)
2000. 01. hó	628	5335	11,77
2001. 01. hó	553	5335	10,37
2002. 01. hó	540	5520	9,96
2003. 01. hó	558	5605	9,78
2004. 01. hó	506	5577	9,07
2005. 01. hó	583	5575	10,46
2006. 01. hó	511	5590	9,14
2007. 01. hó	525	5623	9,34
2008. 01. hó	499	5613	8,89
2009. 01. hó	567	5614	10,10

A legfrissebb munkanélküliségi adatok szerint Dévaványán 2012. januárjában 623 nyilvántartott munkanélküli volt, melyek közül 72 fő több mint egy éve. Csupán 11,5%-uk számít tehát huzamosabban munkanélkülinek. A relatív mutató (nyilvántartott álláskeresők a munkavállalási korú népesség %-ában) 11,15%, mely jobbnak számít Békés megye átlagánál, és az országos átlag 1,15-szöröse csupán, melyek igen kedvező helyzetet mutatnak, tekintve a kistérség periférikus jellegét.

### Oktatás, képzés

A Szeghalmi kistérség települései közül nem mindegyiken található óvoda és általános iskola, középiskola két településen van (Dévaványán és Szeghalmon). Az alap- és középfokú oktatási intézményeket a települési önkormányzatok, illetve a megye működteti. Az iskolák szakképzett pedagógusokkal való ellátottsága megfelelő. Kertészszigeten és Körösújfaluban tanítanak összevont osztályokban, Ecsegfalva integrálódott Dévaványához. A kistérség oktatási intézményei mind fontosnak tartják oktatási feladataikon túlmenően a közösségi programok szervezését, melynek csak anyagi nehézségeik vetnek gátat. Sajnálatos tény, hogy a megfelelő korosztály nagy része nem a kistérségben folytatja középiskolai tanulmányait, hanem ingázik, vagy kollégista máshol. Ez is hozzájárul a térségből való elvándorlási folyamathoz.

*Óvoda, bölcsőde* A Dévaványán egy óvodai intézményegység működik, Általános Művelődési Központ Óvoda és Bölcsőde Intézményegysége, melynek 5 óvodai telephelye területileg optimálisan helyezkednek el, arányosan tudják biztosítani az óvodáskorú gyermekek ellátását.

A telephelyek a következők:

- *Ecsegfalva.* Az óvoda a település közepén helyezkedik el, mely minden irányból megközelíthető. A csökkenő gyermeklétszám miatt 2006-tól egy csoporttal működik.
- *Eötvös úti óvoda.* A dévaványai központ vonzáskörzetében helyezkedik el. Eredetileg bölcsőde volt, de mára háromcsoportos óvodaként működik.
- *Hajós úti óvoda.* A város peremén, a műút mellett helyezkedik el. 1907-ben nyitotta meg kapuit „gyermekmenedékház” néven.
- *Kossuth úti óvoda.* Az óvodai intézményegység központja. Épülete Dévaványa központjához közel, forgalmas, lakóházak és zöldövezet környezetében helyezkedik el. Az intézmény komfortja, külső-belső esztétikája, karbantartottsága jó feltételeket teremt az idejárom gyermekek számára. Az intézmény alapterülete 148 m<sup>2</sup>, 1998 óta három óvodai és egy bölcsődei csoport működik. Férőhelyszám az óvodában 69 fő, bölcsődében 15 fő.
- *Könyves Kálmán úti óvoda.* Az óvoda csendes helyen található, a környék lakásai új családi és régi parasztházak kerttel, gyümölcsösökkel. Lakói többnyire nehéz körülmények között élő családok, ahol igen alacsony az egy főre jutó jövedelem. Az idejárom gyerekek közül többen szociokulturális hátránnyal,ingerszegény környezetből érkeznek.

Az óvodai intézmény 270+15 fő bölcsődés gyermek befogadására alkalmas. 2000 óta a bölcsődébe beírt gyermekek számában először csökkenés, majd nagyobb növekedés történt, 2008-ra 26-ra emelkedett. Ez a tendencia a megyei számokban is nyomon követhető. A város bölcsődéjében több helyre lenne igény, az óvodai részek viszont minden 3-7 éves korú gyermeket képesek fogadni. Jelenleg 253 gyermek jár az intézménybe. A csoportok száma 12, melyek osztott és részben osztott csoportszerkezetűek. Az épületek megfelelő komforttal rendelkeznek és fogadják az eltérő szociokulturális helyzetű családok gyermekeit.

A többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek, melyek aránya 2-3% körüli, ellátása az óvodában biztosított. Fejlesztő pedagógus a kistérség három intézményében (Dévaványa, Körösladány, Vésztő) dolgozik, a gyógypedagógiai segítségnyújtás és a szakszolgálati ellátás a kistérségi szakszolgálat által biztosított.

### *Általános iskola*

Dévaványa két általános iskolája a Ványai Ambrus Általános Iskola, melynek alsó tagozata 4 iskolatelepen működik, és a Tiszántúli Református Egyházkerület által fenntartott Szügyi Dániel Református Általános Iskola, melyben mintegy 180 tanuló tanul.

Dévaványa, valamint Ecsegfalva települések általános iskolai feladatainak ellátását az a Dévaványa-Ecsegfalva Intézményfenntartó Társulás által működtetett Általános Művelődési Központ iskolája, a Ványai Ambrus Általános Iskola végzi. A két település 2007 óta társult közös nevelési-oktatási feladatok fenntartására.

Az osztályok létszáma változó képet mutat: Dévaványán csak az 5. és a 7. osztály létszáma növekszik, a többi évfolyamban csökkenő tendencia észlelhető. 2008-ban 342 alsó és 421 felső tagozatos tanulója volt, melyből az Ecsegfalváról bejárók tömegközlekedéssel utaznak az iskolába.

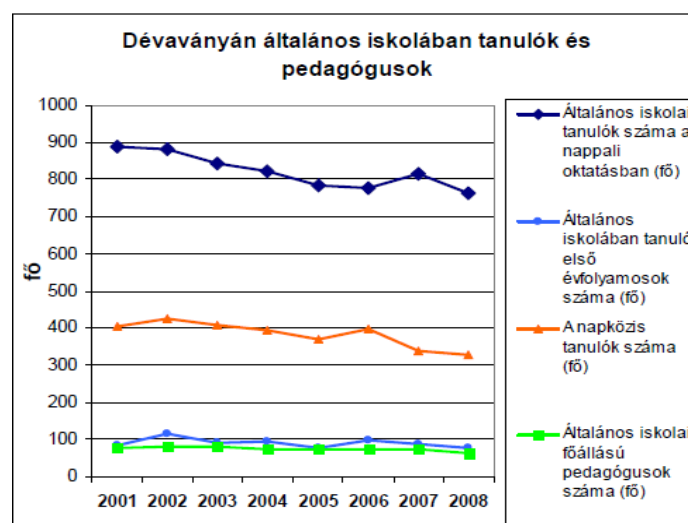
Dévaványán az 2008-ban alsó tagozaton 363, felső tagozaton 393 diák tanult, mely létszám az eddigi tendenciák szerint 2015-re csökkenni fog.

## Tanuló létszám az általános iskolában

ÁMK- Ványai A. Ált.Isk.	Alsósok	Felsősök	Összesen
2007/2008.	363	393	756
2008/2009.	338	384	722
2009/2010.	308	385	693
2010/2011.	289	360	649
2011/2012.	270	345	615

A lenti grafikon szemlélteti az általános iskolában tanulókat, az első osztályosokat, a napközis tanulókat, valamint az ott dolgozó pedagógusok számának alakulását 2001 után. Szembetűnő tendencia az előbbieket számának kisebb megszakításokkal tüzdelt folyamatos csökkenése.

Az elsőosztályosok száma 2008-ban 75 fő volt, mely az időszakban mért legalacsonyabb adat. Az általános iskolások közel fele napközis: a legutóbbi adat szerint 763-ból 326 fő. A negatív változások ellenére a tanári állomány nem csappant meg jelentősen, így biztosítva a tanulóknak megfelelő oktatást.



Az szinte homogén magyar nemzetiséggel rendelkező népesség miatt az iskolában nem folyik külön nemzetiségi oktatás. Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatása a kistérség minden településén integráltan zajlik, így Déaványán is.

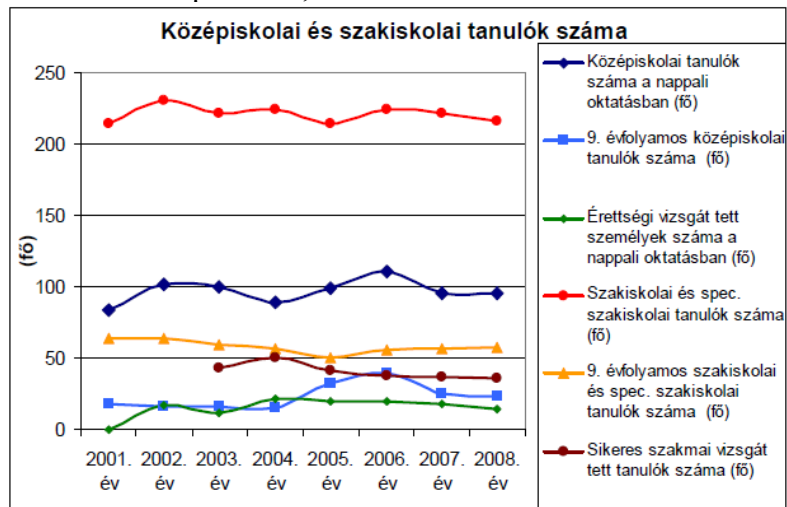
A városban 45 általános iskolai osztályterem áll a tanulók rendelkezésére. Öt telephelyen működik az iskola. Bár a gyermeklétszám az elmúlt évtizedben csökkent, mégis szükséges az osztálytermi kapacitás és a telephelyek megtartása a település beépített területének nagy kiterjedése miatt. Az önálló telephelyek folyamatos felújítása szükséges, mely el is kezdődött. Tornaterme mindkét tagozatnak van, az alsóban ezen kívül még 3 tornaszoba is a gyerekek rendelkezésére áll, ezek mellett az iskolában egy közös használatú könyvtár működik.

### Középiskola

A Farkas Gyula Közoktatási Intézmény, melyet a Békés Megye Önkormányzata működtet, felelős a középfokú oktatásért Déaványán. Középiskolája az Eötvös József Gimnázium és Szakképző Iskola. A 8 tantermes középiskola új épületét, mely a település egyik legszebb középülete, 1999-ben avatták föl. 13 osztály (4 gimnáziumi, 9 szakiskolai) oktatása zajlott az elmúlt tanévben. A szakiskolai részen a termek kihasználtsága maximális.

2000 óta folyamatosan 300 fő fölött van a diákok száma, 2008-ban 311 tanulót oktattak az intézményben összesen.

2008-ban 30 főállású, egy részmunkaidős és egy óraadó nevelő kezdte meg a munkát az iskolában. A foglalkoztatottság az elmúlt évekhez képest átalakult: az óraadók helyett több esetben túlórában tanítanak a tanárok. Az elmúlt években minden eddiginél többen folytattak különböző továbbképzéseket, illetve továbbtanulást a tanárok közül.



A szakiskolai tanulók száma az 2000 óta folyamatosan a gimnáziumi tanulók számának körülbelül duplája volt, 2008-ban 95 gimnazista jutott 216 szakiskolás tanulóra. Míg a szakiskola 9. évfolyamos korosztályában kezdetben 64, 2008-ra 58 fő, addig a gimnáziumban ugyanebben a korosztályban 18, majd 23 főt találunk, mely növekedésre utal. A legtöbb 9-es gimnazista 2006-ben volt (40 fő). Mindazonáltal a gimnáziumi tanulók hullámzóan növekvő tendenciát mutatnak.

A szakmák számának bővítésével biztosított a település vonzás-körzetéből és a megye más területeiről a továbbtanulók fogadása. A tanulók között van Ecsefalváról, Körösladányból, Köröstarcsáról és a szomszédosa városokból, Szeghalomról, Gyomaendrődről érkezett fiatal is.

### Művészeti Iskola

Déaványa kulturális életének nagy részét az Általános Művelődési Központ által üzemeltetett Művelődési Ház és Művészetoktatási Intézmény biztosítja. A település intézményeinek, civil szervezeteinek kulturális rendezvényeinek (kiállítások, alapítványi estek, jeles napokhoz kapcsolódó rendezvények) műsorában a növendékek és tanárok szerepelnek.

Az Általános Művelődési Központban kap helyet az Egységes Pedagógiai Szakszolgálat és Nevelési Tanácsadó intézményegység is, ahol főállású szakemberek végzik a logopédiai ellátással, a nevelési tanácsadással, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni fejlesztésével kapcsolatos feladatokat.

*Déaványa városban felsőoktatási intézmény nem működik.*

A lakó népesség *iskolázottsági* foka nagyban meghatározza a helyi munkaerőbázis minőségi jellemzőit. A népesség iskolázottsága Déaványa város esetében mind a megyei, mind pedig az országos értékekhez viszonyítva gyengébb.

A kistérség lemaradása már az alapképzettségi mutatók szintjén jelentkezik, ami tovább gyűrűzik es nagyság rendjében fokozódik a közép és felsőfokú végzettségű népesség aránya esetében. A releváns korcsoporton belül az általános iskolai végzettségűek aránya 4,3 %-kal, illetve 3,7 %-kal marad el a megyei es országos értékektől. Ez a különbség 11,6 % es 11,2 % az érettségizettek, illetve 6,4 % es 6,5 % a felsőfokú végzettségűek arányát tekintve. Ez

utóbbi értékpár különösen súlyos lemaradásra utal, hiszen a felsőfokú végzettségűek aránya a felét sem éri el a megyei es országos vonatkozó értékeknek.

Békés megye: a népesség iskolai végzettsége, 2011 (Forrás: KSH Népszámlálás).

A népesség iskolai végzettsége, 2011 (%)			
Településtípus	A 15 éves	A 18 éves	A 25 éves
	és idősebb népességből azok aránya, akik		
	legalább az általános iskola 8. évfolyamát elvégezték	legalább középiskolai érettségivel rendelkeznek	egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkeznek
Megyeszékhely	96,8	57,3	21,7
Többi város	93,5	40,9	12,8
Városok összesen	94,3	44,6	14,8
Községek, nagyközségek	91,5	28,5	7,1
Megye összesen	93,6	40,6	12,9

Az idegen nyelvek ismeretének felértékelődése azt mutatja, hogy a megye lakói között egyre nagyobb arányban vannak azok, akik anyanyelvükön kívül más nyelven, nyelveken is képesek megértetni magukat. A magyar anyanyelvű népesség körében az előző népszámláláshoz képest, mintegy 5 %-kal emelkedett az idegen nyelvet beszélők aránya, így 2011 elején már csaknem egyötödük tudott valamely más nemzet nyelvén. A felsőfokú tanulmányok folytatásához, illetve befejezéséhez elengedhetetlen nyelvismeret miatt, az idegennyelv-tudás főként a fiatalokra (15-39 évesek) és a magasán képzettekre jellemző. A angol és a német maradt a két vezető nyelv, legtöbben ezeket beszélik, illetve az idősebb korosztályok esetében az orosz nyelv ismerete is számottevő. A határ mentiségéből adódóan a román nyelvet is sokan ismerik, valamint a megyében élő szlovák nemzetiségűek jelenléte ösztönzőleg hat a szlovák nyelvhasználatra is.

Békés megye: a népesség idegen nyelv tudása, 2011 (Forrás: KSH Népszámlálás)

A magyar anyanyelvű népesség idegennyelv-tudása				
Beszélt nyelv	2001		2011	
	fő	a válaszolók százalékában	fő	a válaszolók százalékában
Csak magyarul beszél	316 366	85,4	244 195	80,8
Más nyelvet is beszél	54 017	14,6	57 843	19,2
Ebből:				
angol	19 973	5,4	30 033	9,9
német	18 598	5,0	17 785	5,9
szlovák	13 097	3,5	8 524	2,8

Kidolgozásra került Déaványa – Ecsegfalva Intézményfenntartó Társulás Közoktatási Esélyegyenlőségi Programjának Intézkedési Terve 2008-2013. évre. A dokumentum bárki számára elérhető a város honlapján illetve a Polgármesteri Hivatalban.

### Művelődés - kultúra

Déaványa kulturális életének meghatározó intézménye az 1950-ben alapított közművelődési könyvtár, amely a település jeles költőjének, Ladányi Mihálynak a nevét vette fel 1996-ban. Az intézmény a hagyományos könyvtári funkciókon túl szerteágazó tevékenységet folytat, a változó igényekhez igazodva mára könyvkölcsönző helyből a

település kulturális életének központja, információs és idegenforgalmi irodája lett. Klubokat, öntevékeny csoportokat működtet és támogat, nyelvtanfolyamokat, irodalmi esteket, kiállításokat szervez.

A több mint 35 ezer egységből álló könyvtári állomány jelentős hányadát könyvek és folyóiratok alkotják, de gyűjtenek zenei- és képi adathordozókat is. A könyvtár 2001-ben a Külügyminisztérium támogatásával külön gyűjteményt hozott létre. Beszerzésre került az EU legszélesebb értelem vett irodalma, mely bárki által igénybe vehető. Ezen túl eMagyarország pont és ingyenes internet hozzáférési működik a könyvtárban.

A Helytörténeti Gyűjtemény közművelődési és múzeumpedagógiai tevékenységet is folytat. Néprajzi és régészeti állományát nemzeti értékű állománnyá nyilvánították. A múzeum által őrzött kulturális örökség a Sárrét egyik legjelentősebb értéke. Az intézmény dolgozói érdekes programokat szerveznek az érdeklődők és a nagyszámú Múzeumbarátok Köre tagjainak számára, melyek fazekas, szövő, bőrös stb. kézműves foglalkozások oktatókkal. Nyáron a gyermekeket egy hetes múzeumi táborba viszik.

Déaványa az alábbi rendezvényekkel várja a látogatókat évről-évre. Az országos szinten látogatott több napos Dobfesztivál minden nyáron, eddig már 12 alkalommal került megrendezésre.

A nyár közepén megrendezésre kerülő Városnap alkalmával a helyi fellépők mellett hazai hírességeket is meg szoktak hívni a településre. 2000 óta minden harmadik évben megrendezésre kerül a Déaványaiak Világtalálkozója, amikor az ország és a világ minden tájáról hazalátogatnak a Déaványáról elszármazottak. A Szent István napi ünnepkör keretében a helyi alapfokú művészetoktatási intézményegység diákjai mutatják be a nyári táborban betanult műsorukat.

Déaványa főterén találhatóak az alábbi nevezetességek:

- ✚ A világháborús hősök részére felállított emlékszobor a szökőkúttal
- ✚ A katolikus templom, mely 1806 és 1810 között épült, barokk, klasszicizáló stílusú műemlék jellegű épület
- ✚ A református templom, mely ami egy 63 m magas 1887-ben újjáépített neoklasszicista templom
- ✚ A Bereczki Imre Helytörténeti Gyűjtemény, mely 2000-ben nyitotta meg kapuit, és tárja az érdeklődők elé a település gazdag történeti, néprajzi értékeit, írásos és tárgyi hagyatékát.
- ✚ A Ladányi Mihály Emlékszobor, mely az Árpád út színfoltja. 2009 áprilisában, a költészet napján avatták föl Ladányi Mihály (1934-1986), déaványai születésű, kétszeres József Attila díjas költő emlékére.

*Kistérségi Sárrét Televízió* : A kistérség településein élő szakemberek által működtetett televízió *legfőbb célja*: az országos, a megyei jelentőségű hírek mellett az embereket leginkább érdeklő helyi történések bemutatása, a településükkel, a helyben élőkkel kapcsolatos friss információk közzététele.

## Sport

Déaványa sportszférájának jelenlegi állapota hűen tükrözi a térség gazdasági, infrastrukturális és innovációs helyzetét. A sportlétesítmények fejlettségi állapotán, az iskolai sportolásra és a lakossági szabadidős igények kielégítését szolgáló sportolási lehetőségeken látszik a városvezetés törekvése a minőségi állapot megteremtésére. Az önkormányzati testület 2009. márciusában fogadta el a település sportfejlesztési koncepcióját.

Jelenleg a több évtizedes múltra visszatekintő Déaványai Sportegyesület szervezésében zajlik az egyesületi sporttevékenység.



Dévaványa az alábbi sportlétesítményekkel rendelkezik.

#### *Szabadtéri sportlétesítmények*

- ✚ A Seres István Sporttelep tartalmaz egy kulturált, modern klubházat, mely öltöző, sportszerraktár és klubélet funkcióval rendelkezik, egy nemrég felújított nagypályás, füves labdarúgó pályát, valamint egy aszfaltborítású kevésbé minőségi szabadtéri kézilabdapályát, mely felújításra szorul.
- ✚ A Ványai Ambrus Általános Iskola udvarán található szabvány méretű, aszfalt borítású kézilabdapálya jó állapotban van, talaja egyenletes és sima, kispályás labdarúgás, kosárlabda, kézilabda, röplabda, illetve iskolai rendezvények céljából használják.
- ✚ A Körösladányi Úti Általános Iskola is rendelkezik beton kézilabdapályával.
- ✚ A Dévaványai Sportegyesület úszószakosztálya a Strandfürdő területén található medencékben gyakorolja a tevékenységet, és végez edzéseket. A tanmedence a nyári időszakban alkalmas úszásoktatásra, a 25 m-es feszített víztükrű úszómedence pedig a versenyszerű úszásra is.

#### *Beltéri sportlétesítmények*

- ✚ A városban található két tornaszoba (40 és 46 m<sup>2</sup>) sem méretében, sem pedig felszereltségében nem elégíti ki az ideális testnevelésóra megtartásához szükséges igényeket.
- ✚ A település egyetlen komolyabb sporttevékenységre alkalmas tornaterme a Ványai Ambrus Általános Iskolában található, és bár a szabvány kosárlabdapálya méreteinek nem felel meg, de lehetőséget ad kézilabda, röplabda, kosárlabda és kispályás labdarúgás sportágak nem versenyszerű gyakorlására.
- ✚ A Körösladányi Úti Általános Iskola tornaterme főként iskolai testnevelésre, illetve küzdősport edzésekre alkalmas, labdajátékokra a terem mérete és a felfestés hiánya miatt nem ideális.

A fentiekben részletezett hiányosságok pótlására többcélú tornacsarnok építését tervezi a Város.

A településen viszonylag kevés a sportolást, mint szabadidős tevékenységet választók köre, melynek oka az vonzó, minőségi körülmények hiánya, mely országosan jellemző tünet. Az iskolában aerobic oktatást tartanak néhány hétköznap délután, baráti társaságok kispályás fociznak, valamint rekreációs tevékenységként említhető, hogy a település határában lovaglási lehetőség van.

A város jelenlegi infrastruktúrája és felszereltsége nehezen teszi lehetővé a minőségi és szélesebb skálájú sportolási lehetőségeket, mivel a település nem rendelkezik fedett, több funkciós, nagyszámú igénybevevőt befogadni képes sportlétesítménnyel, a város iskolai, utánpótlás, szabadidős, és versenysport helyzetére is rányomja a bélyegét.

A Dévaványa Strandfürdő és Gyógyászat fő stratégiai iránya a gyógyítás, kikapcsolódás, illetve a sportolás iránti igények kielégítése. A fejlesztések folyamán alakult ki a két feszített víztükrű medence.

#### *Egészségügyi ellátás*

A települési egészségügyi alapellátást 3 háziorvos, 2 gyermek szakorvos, 2 fogszakorvos, valamint a Védőnői Szolgálat biztosítja. A város gyógyszerellátását két vállalkozásban működő gyógyszertár oldja meg. 2005. év második felében megkezdte működését a városi vérvételi helyiség.

Az egy orvosra jutó lakosok száma 1710 fő. Ez meghaladja a Békés megyei 1503 fős átlagot. Egy orvosra naponta átlagosan 35-40 beteg jut. A gyermekorvosokra átlagosan 874 gyermek jut. Naponta átlagosan 45-50 beteg gyermek ellátását végzik.

A településen két fogszakorvosi körzet működik. A fogászati szakrendeléseket a lakosság 55 % - a igen ritkán, 22 % - a évente többször veszi igényben.

### *Védőnői szolgálat*

A védőnői feladatokat három körzeti és egy iskolavédőnő látja el. A körzeti védőnők feladata a terhes-gondozás, csecsemő-, kisgyermek-, ill. családgondozás. Az iskolavédőnő feladata az általános és középiskolás gyermekek körében az alapszűrések elvégzése, az orvosi szűrések, védőoltások szervezése, egészségnevelő programok megszervezése és bonyolítása.

### *Orvosi ügyelet*

A város orvosi ügyeleti ellátását 2004. október 1-je óta a SANI-MED TRANS Kft. végzi. Az ügyeleti idő munkanapokon délután 15 órától másnap reggel 7 óráig tart. A hétfői orvosi ügyelet egész napos. Az ügyelet központjában Szeghalmon, állandó jelleggel két orvos, két gépkocsivezető és 1 ápoló ügyel. A városban sürgősségi ellátó helyet tartanak fenn, a Szeghalom Kistérség Egységes Szociális és Gyermekjóléti Intézményben, ahol mentőtiszt teljesít szolgálatot. A sürgősségi helyen lévő technikai felszerelés a jogszabályokban meghatározott feltételeknek megfelel.

### *Szakorvosi ellátás*

A város által fenntartott Strandfürdő Gyógyászati Részlegében hetente kétszer 4 órában reumatológiai szakrendelés történik. A szakrendelésen túl elektroterápiás, valamint gyógyfürdő szolgáltatás is igénybe vehető. A forgalmi adatok szerint a szolgáltatást igénybevevők 50%-a helyi lakos, a többi igénybe vevő a környező településekről (Körösladány 35 %, Szeghalom 5 %, Mezőberény 5 %, Ecsegfalva és Vésztő 5 %) érkezik.

Városban három szakorvos lát el heti rendszerességgel nőgyógyászati szakrendelést. A szakrendelésen résztvevők kb. 60 %-a kismama, ez is mutatja, hogy a szűrő, megelőző vizsgálatokon igen alacsony számban vesznek részt.

Lakosok szakorvosi ellátása főként a gyomaendrődi és a szeghalmi járóbeteg szakrendelőben történik.

### *Gyógyszertárak*

DévaPatika Gyógyszertár 5510 Dévaványa, Hősök tere 3.

Őrangyal Gyógyszertár 5510 Dévaványa, Kör u. 1.

### *Mentőszolgálat*

Békés megyében összesen 10 mentőállomás működik 43 mentőautóval. Országosan az ezer lakosra jutó mentő gépkocsik száma 12, a megyénkben 13. Dévaványára főként két mentőállomásról, a gyomaendrődi és a szeghalmi állomásról érkeznek ki a mentők.

### *Fekvőbeteg ellátás*

Békés megyében a békéscsabai Réthy Pál és a gyulai Pándy Kálmán Kórház és Rendelőintézetek végzik a településünk betegeinek kórházi ellátását.

### *Szűrővizsgálatok*

Településünk gyermekorvosai végzik az életkorhoz kötött, kötelező szűrővizsgálatokat és kötelező védőoltásokat.

A biometrikus és érzékszervi szűrővizsgálatokkal kapcsolatos teendőket a 0-6 éves korosztályra, valamint a helyi nevelési-oktatási intézményekkel tanulói jogviszonnyal rendelkező összes iskolásra vonatkozóan a védőnői szolgálat látja el.

A város általános és középiskolás tanulóinak fogorvosi szűrését a fogszakorvosok évente végzik. A népegészségügyi program keretében 2006-ban mammográfiai szűrővizsgálatokat végeztek a békéscsabai kórházban a 45 - 65 éves korcsoportba tartozó nők számára. Az ÁNTSZ településünkre 978 meghívót küldött ki. Településünkről 528 fő vett részt az ingyenes szűrővizsgálaton, tehát a meghívottak 54%-a. A békéscsabai kórház vonzáskörzetébe tartozó nők (21 788) megjelenési aránya szintén 54 %, míg az országos nem éri el az 50%-ot.

Békés Megyei Tüdőkórház Tüdőszűrő Állomása évente - az általa meghatározott időpontban - tüdőszűrő vizsgálatot tart, melyen a megjelenés a betegségmegelőzés érdekében a 18/1998. NM rendelet 19. § értelmében ajánlott. Önkormányzatunk a szűrővizsgálat lebonyolításához közcélú foglalkoztatottakat biztosít segítőként. A Művelődési Ház által 2008-ban megalkotott Egészségnevelési program a fiatalok egészségtudatos életmódra való nevelését tűzte ki célul. Az iskolai egészségfejlesztés az iskola egész életébe beépülő tevékenység, amely egyaránt irányul a pedagógusok és tanulók egészségismereteinek bővítésére, korszerűsítésére, a fizikai és pszichológiai környezet egészségtámogató jellegének erősítésére, az oktatói-nevelői tevékenységben a személyközpontú megközelítésre a tanulók személyiségfejlesztése érdekében.

(Forrás: Dévaványa város Egészségterve 2008-2018.)

### *Szociális gondoskodás a városban*

A társadalmi fejlettség fokmérője az oktatás az egészségügy és a szociálpolitika állapota. A város lakosságának korösszetételét vizsgálva súlyozni lehet az egyes tevékenységeket és kiderül, hogy a szociális gondoskodás is az a terület, melyet a születéstől a halálig valamennyi lakos igénybe vehet. Ezért javítása, bővítése, rászorultságra törekvő vonalvezetése hangulat- és egészségjavító hatású a lakosság valamennyi rétegében. Ehhez elengedhetetlen a jól célzott és magas színvonalú segélyezési rendszer, a szakellátást biztosító intézményhálózat megfelelő működtetése. A jó szociálpolitika vizsgálatokat végez a rászorultság kiderítése érdekében.

Mivel minden szociális ellátás az egyén, illetve a család sérült, hiányos önellátó képességét pótolja, alapjában függő helyzetet teremt, amely tovább gyengíti az ellátott személynél, családnál a saját erőforrásokra történő támaszkodás képességét. Ezért általánosan elfogadható az alapelv, hogy a szociális ellátásnak olyan módon kell a megfelelő színvonalú szükséglet kielégítést biztosítania, hogy közben az ellátást igénybe vevő személy függetlensége csak a legszükségesebb mértékben korlátozódjon.

Dévaványán jelentős szociális ellátási hálózat épült ki. Az alapellátás, mint szociális szolgáltatás az önkormányzat által nyújt segítséget a szociálisan rászorulóknak részére a saját otthonukban és lakóközösségükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában. A városban a szociális és gyermekjóléti kötelező alapszolgáltatáson túl szakosított ellátást is biztosít a Szeghalmi Kistérség Egységes Szociális és Gyermekjóléti Intézménye. Az elmúlt években a város lakosságának 15-18 %-a kereste föl az intézményt. Az általa biztosított ellátások:

#### *Szociális étkeztetés*

Ez az egyik legrégebben igénybe vehető szolgáltatás. Az jól kiépített hálózat a Szeghalom Kistérség Egységes Szociális és Gyermekjóléti Intézménye keretében működik.

*Szeghalom Kistérség Egységes Szociális és Gyermekjóléti Intézmény:* Működési területe: Szeghalom kistérség közigazgatási területe, így Dévaványa város is.

#### *Az intézmény által nyújtott alapszolgáltatások*

- ✚ Étkeztetés, házi segítségnyújtás, időskorúak nappali ellátása, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, családsegítés, gyermekjóléti szolgáltatás a kistérség 8 településén
- ✚ Támogató szolgáltatás
- ✚ Fogyatékosokkal élők nappali ellátása Bucsa, Dévaványa településen kistérségi ellátási területtel
- ✚ Pszichiátriai betegek nappali ellátása Dévaványa város közigazgatási területén.
- ✚ Szociális foglalkoztatás Idősek nappali ellátása mellett

#### *Szociális intézmények*

Mivel a Szeghalmi kistérség szociális szempontból hátrányos helyzetű, illetve előregedő térség, ezért a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat működtetésére, valamint az időskorúak ellátására nagy hangsúlyt fektetnek a települési önkormányzatok. Kertészsziget kivételével minden településen van idősek klubja, amely az idős korúak napközbeni ellátását segíti, valamint több bentlakásos szociális otthon illetve idősek otthona is található a térségben.

A *Gyermekvédelmi Intézményegység Dévaványai Gyermekotthona* állami gondoskodás alá helyezett gyermeknek ad otthont.

A *Borostyánkert Szociális Otthon* 3 lakóotthonnal és 2 foglalkoztató házzal biztosít a felnőtt korú, értelmileg akadályozottak számára nyújt bentlakásos formában teljes ellátást. Az otthon ellátási területe egész Békés megye, de a Megyei Közgyűlés elnökének hozzájárulásával az ország más részeiből is történik felvétel.

A *Margaréta Idősek Otthona* színvonalas ápolást és gondozást nyújt a 99 ott elhelyezett idős személynek. Széles körben ismert jó hírneve miatt az otthon térségi szerepe túllép a megyehatáron.

A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményekben foglalkoztatottak száma 2000-es 147-ről 2007-re 179 főre emelkedett, az utolsó években ezen dolgozók 100%-át az ápolók, gondozók tették ki.

A szociális otthonban és az idősek otthonában is a helykihasználás 100%-os, de a rendelkezésre álló létszámot meghaladja az igények száma. Az idősebb korosztály népességszám-növekedéséből törvényszerűen következik az igények növekedése.

Szociális ellátás:

Megnevezés	2012 év
Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma (db)	99
Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményeinek gondozottak száma (fő)	96
Idősek nappali intézményeinek száma (db)	1
A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények száma (db)	1
Szociális étkeztetésben részesülők száma (fő)	212
Házi segítségnyújtásban részesülők száma (fő)	365
Idősek nappali intézményeinek engedélyezett férőhelyei (db)	25
Idősek nappali intézményeiben ellátottak száma (fő)	27
Szociális alapszolgáltatásban és nappali ellátásban foglalkoztatottak száma összesen (fő)	5
Fogyatékosok nappali intézményeinek száma (db)	1
Fogyatékosok nappali intézményeiben ellátottak száma (fő)	161
Pszichiátriai betegek nappali intézményeinek száma (db)	-
Szenvedélybetegek nappali intézményeinek száma (db)	-
Népkonyhák száma (db)	-
Hajléktalanok nappali ellátása egységeinek száma (db)	-
Hajléktalanok nappali ellátása egységeinek napi átlagos forgalma (fő)	-
Idősek nappali intézményeiben foglalkoztatottak száma (fő)	1
Családsegítő szolgálatok száma (db)	1
A családsegítő szolgáltatást igénybe vevők száma tárgyévben (fő)	552
Lakásfenntartási támogatás esetei (pénzbeli és természetbeni) (eset)	922
Átmeneti segélyezés esetei (pénzbeli és természetbeni) (eset)	2551
Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás esetei (pénzbeli és természetbeni) (eset)	998
Lakásfenntartási támogatásban részesültek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)	922
Átmeneti segélyezésben részesültek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)	734
Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesültek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)	647
Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma (fő)	15
Időskorúak járadékában részesítettek évi átlagos száma (fő)	8
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (fő)	588
Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (2) (fő)	22

*Közbiztonság*

A Dévaványai Rendőrőrs tevékenységi területe: a rendőrség a közbiztonság és a közrend védelme érdekében folytatott tevékenysége a közterületek rendjének fenntartása. Jellemzően a gépkocsizó vagy gyalogos járőrszolgálatot ellátó egyenruhás rendőrök végzik a közterületek és nyilvános helyek rendőri ellenőrzését, meghatározott személyek, területek, létesítmények vagy értékek védelmét és közbiztonsági ellenőrzését.

*Polgárőrség feladata:*

A Dévaványai Polgárőrség Közhasznú Szervezet 2001-ben alakult és alakulása óta folyamatosan működik. Taglétszáma állandósult, jelenleg 30 fő.

Működési köre: bűnalkalmak korlátozása, bűncselekmények megelőzése, közrend, közbiztonság védelem, mentés, katasztrófa-elhárításban részvétel, önkéntes tűzoltás Dévaványa város közigazgatási területén, a rendőrséggel együttműködve.

*Bűnmegelőzésre tett intézkedések:*

Kamerarendszer kiépítése a rendőrség munkájának hatékonyabbá tétele mellett a bűnözést is visszaszoríthatja. A tervek szerint Dévaványa három kivezető útja mellett, valamint a város legforgalmasabb pontjain telepítenének kamerákat, köztük a vasútállomáson, a buszpályaudvaron és a városközpontban. A térfigyelő kamerák a közbiztonság fokozásához járulhatnak hozzá

A gyermekek biztonsága, s ezzel a jövő generációjának az önrendelkezés körébe tartozó biztonságos életvitelre nevelése érdekében a Rendőrség 2008. szeptember 1-jével meghirdette „Az iskola rendőre” programot. A program eddigi tapasztalatok alapján nagymértékben segítette a gyermekek védelmére irányuló átfogó bűn- és baleset megelőzési tevékenységet.

A gyermekek a legsérülékenyebbek, legyen szó közúti közlekedési balesetéről, élet- vagy vagyon elleni bűncselekményről, bármely rossz szándékú befolyásról vagy csak tapasztalatlanságukból fakadó átgondolatlan döntésekről. Ők azok, akik életmódjukból adódóan nem érzik a veszélyt. „Az iskola rendőre” program célja, hogy a rendőrség közelebb kerüljön az ifjúsághoz és ezáltal „pozitív rendőrkép” alakuljon ki a gyermekekben, szülőikben és a pedagógusokban egyaránt. Dévaványa Város Önkormányzata és

## Gazdasági helyzet

A Központi Statisztikai Hivaltól származó adatok alapján megállapítható, hogy míg Békés megye gazdasági erőforrása az országos átlaghoz képest stagnáló, addig a dél-alföldi értékekhez képest is elmaradást mutat. Hiszen miközben 2006-ban az egy főre eső GDP a régióban közel 1,5 millió forint volt, addig ugyanez az érték a megyében alig haladta meg az 1,3 millió forintot. (Bács-Kiskunban 1,465 millió Ft, Csongrádban pedig 1,670 millió forint volt az egy főre eső GDP ugyanebben az időszakban). A komoly gazdasági problémákkal küzdő megyében ráadásul több külső, illetve belső periféria szerepet betöltő kistérség is van. Ezek egyike a szeghalmi kistérség.

Békés megye 8 kistérségén belül a Mezőkovácsházi és Sarkadi kistérségek sorolhatóak a szeghalmiánál kedvezőtlenebb helyzetű kistérségek körébe. Fentiek alapján a hivatkozott kormányrendelet 2. számú melléklete a Szeghalmi kistérséget az ország leghátrányosabb helyzetű kistérségei közé sorolja, mely kategóriába a régió 8 kistérsége tartozik.

Valódi nagyvállalat – amely helyi központtal működik – nincs a kistérségben. Összesen nyolc olyan közepes méretű cég található, melyek éves árbevétele 0,4-1 millió Euro szintre tehető. A térség gazdasági térstruktúrájának városi centralizáltságát mutatja, hogy ebből hat (Szeghalomban, a térség központjában telepedett meg, a további két cég közül egy Dévaványán (Déva Feed Trade Kft.), egy pedig Vésztőn (VÉBU Építő és Beruházó Kft.) található. A cégek közül egyedül a volt Rapidsped foglalkoztatott 100 főnél többet 2007-ben, ám a szállítványozási ágazatot is érzékenyen érintő gazdasági válság és úthasználati díjak miatt vélhetően mára ez a cég is 100 fő alattivá zsugorodott.

Ágazati szempontból a kereskedelmi és szállítványozási tevékenységek felülreprezentáltak (3-3 társaság), az élelmiszeripar és az építőipari kivitelezés 1-1 reprezentánst tudott mindössze felvonultatni.

Dévaványa infrastrukturális ellátottsága igen jó és számos önkormányzati földterület is rendelkezésre áll, ezért minden befektetői letelepedési feltétel könnyen és gyorsan biztosítható. 2001 és 2004 között az itt működő vállalkozások száma 273-ról 313-ra emelkedett, és az évek folyamán folyamatos növekedés tapasztalható.

Dévaványán különböző társasági formában működnek oda települt vállalkozások, melyek közül a legtöbben még mindig egyéni vállalkozásként működnek. Utóbbiak aránya 2000 óta 2%-kal csökkent, ezzel párhuzamosan nőtt a Bt-k aránya. Részvénytársaság a városban nincs, a mezőgazdasági szövetkezetek 1%-ot tesznek ki, a szövetkezetek aránya 1%-kal csökkent, míg a Kft-ké ugyanennyivel nőtt.

A településen található vállalkozások, azaz munkáltatók vizsgálatából kiderült, hogy 100 főnél több embert csak a Likerné Dr. Diószegi Mária által üzemeltetett villamos motor és áramfejlesztő gyártással foglalkozó vállalkozás és az Általános Művelődési Központ (ÁMK) foglalkoztat. Továbbá megemlítendő rendelkező cég a Békés Megyei Hajnal István Szociális Szolgáltató Centrum és a Felina Hungária Kft. 87, illetve 86 fős állománnyal, illetve az EJT Kft., mely a svájci Boschung Holding AG tagja.

## Mezőgazdaság

A város mezőgazdaságát zömmel a szántóföldi kultúrák termelése jellemzi, ugyanakkor – az ipari, valamint a szolgáltatói szektorhoz viszonyítva – a mezőgazdaság szerepe folyamatosan csökken a kistérség gazdasági szerkezetében.

Dévaványa település jelentősebb agrár foglalkoztatói:

AGRODÉVA Kft.

DÉVAFOOD Kft.

ORYZA HÁNTOLÓ Kft.

HUNGERIT Zrt.

Előbbiek a növénytermesztés- és feldolgozás, a HUNGERIT Zrt. pedig állattenyésztés és feldolgozóipar területén tevékenykednek. Fentiek mellett 300-500 ha-os családi gazdaságok is jelen vannak a településen.

Összesen 26 magángazdaság található a városban. A helyi mezőgazdasági termények közül a legfontosabbak a következők: őszi búza, őszi árpa, rozs, olajos magvak, repce, egyéb ipari növények, tömegtakarmány, köles, fénymag, mustármag, valamint kertészeti növények.

Az állattartás területén a sertés, juh, szarvasmarha és baromfi tartása a jellemző. A sertésenyésztéssel foglalkozó gazdák a sikeresebb értékesítés érdekében önszerveződés keretében megalapították a Dévaványai Sertésértékesítő Szövetkezetet. Továbbá számottevő a nyúltartás és méhészet is a város állattartásában. A fentiek mellett 2000-ben a település lóállománnyal is rendelkezett.

Terület használat módja	területe ha
erdő	19049896
fásított terület	14210
gyep, legelő	37530431
gyep rét	3070195
gyümölcs	213676
szőlő	1298
kert	447026
kivett	18715143
nádas	9899
halas tó	-
szántó	153272437

## Ipar

A kistérségben az iparban foglalkoztatottak aránya 42,2%. A helyi gazdaság mezőgazdasági nyersanyag feldolgozáson és az élőmunka igényes ipari tevékenységek folytatásán alapul. A helyi vállalkozások mellett a külföldi tulajdonú cégek is jelen vannak a településen.

A 24 dévaványai telephelyű vállalkozásból 8 cég folytat ipari, 3 pedig könnyűipari tevékenységet, melyek együttes aránya a legfőbb adózó vállalkozások egyharmadát adja. Ez is bizonyítja, hogy a szekunder szektor jelentős szereppel bír a városban.

Dr. Diószegi Mária egyéni vállalkozó villamosgép-tekerceselő üzemet működtet, melyben jelenleg 193 fő a foglalkoztatottak létszáma.

Dévaványán 2008-ban több a MOL mellett a Magyar Horizont Energia Kft. is megkezdte a földgázkitermelést a térségben.



A 2008-as évben továbbá az Agrodéva Kft., a Szücs-Trans Kft., a Déaványa és Vidéke ÁFÉSZ, és az Ekuna Kft is több embernek biztosított munkalehetőséget..

Kiemelendő még az EJT Kft., mely a svájci Boschung Holding AG tagja. A magyarországi leányvállalat 2007 nyarán jött létre, egy volt déaványai Ikarus telephelyen. A vállalkozás úttisztító gépek és berendezések, illetve az azokhoz tartozó alkatrészek, és kiegészítők gyártásával foglalkozik. A recesszió hatására a komplett gépek gyártása iránti megrendelések száma jelentősen visszaesett a cégnél, de az alkatrészek, kiegészítők iránt még mindig növekvő a kereslet. Jelenleg csak és kizárólag tengerentúli exportra termelnek. A vállalkozás a kezdeti 7 főt követően napjainkban 56 főt foglalkoztat, illetve munkaerő-kölcsönző cégtől további 39 főnek bér munka keretében ad munkát. A cég fémforgácsoló, raktáros, valamint beszerző munkakörökbe keresett 2009 folyamán munkavállalókat.

Déaványán az ipari szennyvíz minimális mértékben van jelen, 5% alatti értéket mutat. Részben ezzel magyarázható, hogy az üzemek és a közszolgáltató között nem születtek az ipari szennyvíz elvezetésével kapcsolatos megállapodások. A városban 280 fő dolgozik ipari létesítményekben. A kisváros innovatív jellegét erősíti, hogy 2009-ben megnyerte a „Teremts esélyt” iparterületi üzemcsarnok létesítésére vonatkozó pályázatra vonatkozó támogatást, mely a munkahelyteremtést a vállalkozások részére telephely-biztosítással oldja meg. Az összesen 622 millió Ft értékű beruházáshoz 478 millió forint uniós forrást sikerült elnyerniük.

A térségen kívüli cégek központból irányított egységek meghatározó szereplői a Szeghalomi kistérség gazdasági életének, mind a foglalkoztatási szerepüket, mind az értéktermelésben, külső gazdasági kapcsolatrendszerek működtetésében, de akár a helyi adózáson keresztül a befogadó települések működtetésében és fejlesztésében. A kistérség néhány kiemelkedő fontosságú cége:

A szeghalmi telephellyel rendelkező Billerbeck Budapest Kft.-t pehelypaplanokat és párnákat gyárt. A szintén ottani székhelyű Csaba Metál Zrt. a gépipar területén kiemelkedő tevékenységet folytat. A cég több jelentős európai gyártó megrendelésére gyárt még többek között repülőgépvontatókat, kamionokat, szállító trélereket.

A textil- és ruhaipari profillal rendelkező Felina Hungaria Kft a német anyacég svájci leányvállalatához tartozik, termelési és logisztikai központját Szeghalomban alakította ki. Közel 600 dolgozóval és négy telephellyel a térség egyik legjelentősebb foglalkoztatójává nőtte ki magát.

A körösladányi ALPLA Kft. az osztrák anyacég üzemeként jött létre műanyag csomagolóeszközök gyártására (folyékony tisztítószeres flakonok előállítás), melyben az anyacég Európában piacvezető. A Kft. szoros szállítói kapcsolatban van a Henkel céggel, melynek keretében a két üzem fizikai összekapcsolódása is megvalósult a Körösladányi Ipari Park területén.

A Henkel Magyarország Kft. Körösladányi Gyára textilöblítők, cipőápoló szerek, tisztítószeres és növényi tápoldatok gyártásával foglalkozik. A dolgozói létszám az 1991-es 142 főről 580 fő fölé emelkedett, melyből több mint 250 fő más településről ingázik be dolgozni. Körösladány a Henkel jelenlétéből áttételesen is profitál, a helyi adók, a cég partnerségei betelepülő vállalkozásai által.

*Kereskedelem, szolgáltatások*

A szolgáltatói szektor egyértelműen elsősorban a települési, illetve helyi igények kielégítésére rendezkedett be.

A kisvárosban 2008-ban 84 db kiskereskedelmi üzlet működött. Déaványa az alábbi kiskereskedelmi egységekkel rendelkezett a KSH adatbázisa szerint:

Gépjárműalkatrész-szaküzletek száma (db)	2
Gépjárműüzemanyag-töltő állomások száma (db)	1
Használatcikk-szaküzletek és zálogkereskedések száma (db)	3
Élelmiszerüzletek és áruházak száma (db)	22
Iparcikküzletek és áruházak száma (db)	2
Zöldség-, gyümölcsüzletek száma (db)	2
Hús-, húsáruszaküzletek száma (db)	3
Kenyér-, pékáru és édességüzletek száma (db)	2
Palackozott italok szaküzleteinek száma (db)	4
Dohányáru-szaküzletek száma (db)	2
Egyéb élelmiszer szaküzletek száma (db)	1
Illatszereküzletek száma (állatgyógyászati termékek üzletével együtt) (db)	1
Textilüzletek száma (db)	2
Ruházati szaküzletek száma (db)	4
Lábbeli-, bőráruszaküzlet száma (db)	3
Bútor-, háztartási cikk- és világítástechnikai szaküzletek száma (db)	1
Villamos háztartásicikk-szaküzletek száma (db)	1
Festék-, vasáru-, barkács- és építési anyag szaküzletek száma (db)	5
Könyv-, újság-, papíráru-szaküzletek száma (db)	2
Fogyasztási cikk kölcsönzőhelyek száma (db)	2
Egyéb, iparcikk-szaküzletek száma (db)	23

Élelmiszerüzletekből van a legtöbb, de az építési anyagot, illetve a palackozott italt és ruházati termékeket áruló szaküzletek is említésre méltóak. Mindazonáltal a felsorolt üzletek széles sávja mutatja a város alapszolgáltatásainak kielégítő voltát. Déaványa város Önkormányzata 2009-ben elhatározta, hogy a Varázskapu projektben részt vesz, mely többcélú sportlétesítményt (multifunkcionális létesítményt) az alábbi többletfunkciókkal együttesen kíván megvalósítani: étterem, büfé, szálló, bevásárlóközpont, jégpálya, szökőkút. Ezáltal bővítené a város szolgáltatásainak palettáját.

A vendéglátóegységekre jutó lakosság szám az országos tendencia szerint csökkent, mely egyrészt az egyre kevesebb lakosnak, másrészt a vendéglátóhelyek kiépülésének köszönhető. Déaványa is közel ugyanezt a folyamatot élte meg, azzal a különbséggel, hogy a 2005-ös csúcstértek (37 db) után 2008-ra lecsökkent az egységek száma (32 db). A város 15 étteremmel és cukrászdával, 16 bárral, borozóval, valamint 1 munkahelyi étkeztető hellyel rendelkezett 2008-ban. A város éttermei, cukrászdái a kb. kétszer annyi lakost látnak el, mint az országos átlag, a bárók, borozók azonban csak a hazai átlag háromnegyedét, tehát ezekből a vendéglátóegységekből bőven akad a városban. A 32 vendéglátóhelyekből 25-öt egyéni vállalkozás által üzemeltettek.

## Turisztika, látványosságok

Dévaványa jellegzetes alföldi kisváros, amely a Körös és a Berettyó által határolt síkságon terül el. A város legfontosabb idegenforgalmi attrakciója a határában lévő Körös–Maros Nemzeti Park Réhelyi Látogatóközpontja.

### Tűzokrezervátum

Dévaványán megtalálható a napjainkban oly kedvelt ökoturizmus, mely a Dévaványai Tűzokrezervátum, valamint a Körös-Maros Nemzeti Park területén biztosít lehetőséget a természet közeli kikapcsolódásra. A legnagyobb közép-európai tűzokrezervátum területén a szakirányú vagy egyéb, speciális igényeket a réhelyi bemutatóközpont elégíti ki, ahol a programkínálat részét képezi a kiállítások mellett a túravezetés, tűzokmegfigyelés, valamint rackajuh és szürkemarkarha bemutató. Az ökoturizmus jelenleg évente 4-5000 látogatót vonz a térségbe.

A város és környéke elsősorban a természet rajongóinak (kerékpáros és gyalogtúrák, tanösvény) és a gyógyvíz adta gyógyászati lehetőséget keresőknek lehet vonzó. A turizmus másik meghatározó szegmensét a vadásztatás jelenti. A térségben jelentős apróvadállomány él.

Érdemes megtekinteni a Bereczki Imre Helytörténeti Gyűjteményt is.



Dévaványa városképi jelentőségű épületei a református és a katolikus templom. Utóbbi műemlék jellegű épület, mely 1908-ban épült késő barokk, klasszicizáló stílusban. A református templom újjáépítése 1887-es keletű, stílusa neoklasszicista. Az építmény 63 méter magas tornyát, a Tiszántúl egyik legmagasabb templomaként jegyzik. Említést érdemel kiváló akusztikája, a 2006-ban felújított orgonája, amely csodálatos templomi hangversenyek megrendezését teszi lehetővé.

A városban a családok, és kisebb csoportok részére szálláslehetőséget a Vadászház vagy a Kurucz Porta biztosít, míg a Látogatóközpontban főleg nagyobb csoportok részére van kényelmes férőhely. A településen kellő számú vendéglátóhely üzemel, közülük három melegkonyhás étkezési lehetőséget is biztosít.

A megye síkvidéki jellege és a nagyobb településtávolságok és a látnivalók szórt elhelyezkedése a gyalogos természetjárásnak kevésbé, a kerékpáros kirándulások számára viszont alkalmassá teszi a Békés megyei tájat. Az egyre nagyobb tömegeket megmozgató kerékpáros turizmus szempontjából lényeges, hogy a megyében számos kerékpárút hálózati szakasz épült ki, azonban ezek még korántsem alkotnak összefüggő hálózatot. A megye kisforgalmú összekötő útjai és a már kiépült településkörnyéki és településközi - egyelőre csak Békéscsaba-Gyula között - kerékpárutak kedveznek akár az egyéni, akár a csoportos túrák szervezésének is. A megye egy-egy tájegységének valamely településén megszállva egy-egy túranap alatt a környék látnivalói kerékpáros túraútvonalra felfűzve végigjárhatók. A kerékpáros túrázás elsődleges célterületének a Körösök vidéke számít.

### *Vadászturizmus*

A település legjellemzőbb idegenforgalmi vonzerejeként számon tartott külföldön is ismert vadászati turizmus gyökerei az 1960-as évekből erednek. A helyi vadásztársaság 25 férőhelyes vadászházzal várja az idelátogatókat kék- és négyágyas szobákkal. Kezdetben Németországból, a későbbiek folyamán már egyre több nyugat-európai országból, valamint az USA-ból is érkeznek a vadászati lehetőségek iránt érdeklődő külföldiek. A helyi vadásztársaság nemcsak vadász-vendégeit várja, hanem azokat is, akik fényképezőgéppel akarják megörökíteni az alföldi táj szépségeit.

### *Természetjárás*

A természetjáró programok szempontjából kedvező, hogy az Országos Kék Túra útvonala áthalad Dévaványán is. A természetvédelmi területen történő gyors és környezetbarát közlekedés elősegítésére a nemzeti park 10-40 kilométer hosszú kerékpárutat tervezett, melyek behálózzák a rezervátum egész területét. A városban ehhez kapcsolódóan több lehetőség is van kerékpár kölcsönzésére.

### *Strand és gyógyfürdő*

A kistérségben több településen is találtak termálvizet mélységi fúrások során, ezt a lehetőséget jelenleg Dévaványán és Füzesgyarmaton használják ki. Mind a két településen gyógyvízzé nyilvánították a felszínre hozott termálvizet, így a strandok fejlesztésére állami támogatásokat is igénybe tudtak venni az utóbbi időben. Dévaványa strandfürdője a jótékony hatású, leginkább a reumatikus megbetegedésekben hasznos gyógyvizű termálmedence mellett két feszített víztükrű



úszómedencével és gyermekmedencével rendelkezik. Az egyik hideg vizes úszómedencéhez csúszda is tartozik. A reumatológiai szakrendelés egész évben üzemel a strandfürdő területén, a mozgásszervi betegségben szenvedők számára különféle gyógykezeléseket biztosít. Emellett a fürdőben elektroterápia és masszázskülönlegességek is igénybe vehetők. A fürdő Dévaványa nyugati részén, közel 2000 négyzetméteren fekszik, melynek háromnegyed része zöld terület, park, napozó, játszótér, sportterület.

### *Idegenforgalmi adatok*

Dévaványán a 2011. évben összesen 355 fő töltött el a várszálláshelyein 1800 éjszakát, tehát átlagosan 5,1 éjszakát tartózkodtak ott. Ezzel ellentétben a vendégek átlagosan 2,3 napot tartózkodtak mind 2010, mind 2011. év folyamán a Szeghalomi kistérség szálláshelyein, mely szerint a turisták inkább hétvégére, ill. néhány napra jönnek a térségbe. Az országos átlag 2,6 nap. A tartózkodás mindig a májustól szeptemberig, de leginkább a nyári időnyre koncentrálódik. A dévaványai magánzálláshelyek egy főre jutó 5,18 éjszakás átlagos tartózkodása a kistérségi átlagot jóval meghaladja. A legutóbbi vizsgált két évben a Dévaványára érkezett kutatócsoportoknak biztosított szállást a város, mely igen jelentős növekedést eredményezett a vendégéjszakák számában.

## Infrastruktúra

### Lakáshelyzet

Dévaványa lakásállománya 2001-ben, majd 2008-ban is 3287 darab lakásból állt, melyből az önkormányzati lakások száma 65. Az állomány előbb nőtt, majd visszaesett a kezdeti szintre, így állandósult. Egy lakásra átlagosan 2,55 lakos jut, ami megyei viszonylatban (2,27 lakos) magas, és még az országos átlagnál (2,36 lakos) nagyobb érték. Itt tehát több ember él egy lakásban átlagosan, mely egyrészt kevesebb helyet, másrészt nagyobb családokat feltételez. Utóbbi a jelenlegi negatív országos tendenciák tekintetében akár jónak is mondható.

Év	2008	2009	2010	2011	2012
Lakás db szám	3296	3287	3288	3342	3343

A fenti adatokból látható, hogy Dévaványa városban a lakásépítési kedv nem jellemző. A közüzemi ivóvíz szolgáltatásba csaknem minden lakóingatlant bekapcsoltak.

Közcsatornával ellátott lakások száma 2002-2008-ban a Szeghalmi kistérség településein jelentősen megemelkedett. Kiemelkedően nagyarányú volt a fejlődés 2002 és 2008 között. A rendszeres hulladékgyűjtés Dévaványa teljes belterületén megoldott.

Az energiagazdálkodás és energiaellátás megyei létesítményei Békés megye az ország területének dél-keleti szélén helyezkednek el, mégis több, a jelentősebb energiaellátó rendszerekhez tartozó gerinchálózat halad át rajta. Ezek a nagyfeszültségű átviteli hálózatok és nagynyomású földgáz-, termék- és olaj-szállítóvezetékek nagy állóeszköz értékűek, így helyüknek megváltoztatásának kicsi a realitása. Így ezeket a hálózatokat, valamint azok biztonsági, illetve védőövezeteinek helyét, mint helyhez kötött adottságokat kell kezelni, így meghatározó elemek a megye térszerkezeti tervében.

Dévaványa, illetve a térség *villamos energia ellátása* 20kV-os közép feszültségű hálózatról biztosított. A betáplálási irány Szeghalom és Túrkeve - Mezőtúr – Gyomaendrőd alállomásoktól van kiépítve. Az ellátó hálózat 20 kV-os sugaras kicsatlakozásai a szomszédos települések, illetve mezőgazdasági transzformátorait látják el.

Az energia elosztás a településen belül 20kV-os közép feszültségen történik fogyasztó csoportonkénti transzformátor állomással. A kisfeszültségű elektromos hálózat kiépítettsége 100 %-os, a közvilágítást több mint ezer darab lámpatest biztosítja. Szolgáltató: E-ON Energiaszolgáltató Kft. 1993-94-ben épült ki a városi gázhálózat. A gázellátás a Füzesgyarmati gázmezőről biztosított nagy középnyomású hálózaton keresztül. A hálózat kiépítettsége 95 %-os. Bekapcsolt lakások száma 3135 db. A városi gázhálózat hossza bekötő vezetékkel együtt meghaladja a 40 kilométert. Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezeték Dévaványa város környékét nem érinti. Szolgáltató: ÉGÁZ-DÉGÁZ ZRT.

### Távközlési hálózat:

A korábbi években a telefonfejlesztésekkel a városban jelentkező igények teljes ellátását megvalósították. A telefonközpont optikai kábellel csatlakozik Békéscsaba góckörzethez. A korábbi körzetkábelek helyi funkcióval üzemben maradtak. A telefonközpont a Polgármesteri Hivatal udvarán önálló épületben van. A kiépített vezeték hálózat az igények teljes ellátását biztosítja.

### Kábeltelevízió hálózat:

A település belterületén kábeltelevízió rendszer üzemel. A szolgáltatója a debreceni székhelyű DKTV Kft. A KTV rendszer kiviteli tervét a település teljes belterületére elkészítették.

#### *Megújuló energiaforrások, ellátások*

A megújuló energiaforrások közül a megyében elsősorban a biomassza alapú tüzelési módok és technológiák elterjesztése, a napenergia aktív (főleg használati melegvíz célú, a szél hasznosítása, valamint a geotermikus energia játszhatnak meghatározó szerepet.

A megújuló energiaforrás-adottságok közül, a megye területének jelentős erdősültsége, a biomassza előállítás lehetőségét biztosítja. Az erdőgazdasági hulladékok, a fa és egyéb növénytermesztési hulladékok, ill. az energiahasznosítási céllal telepíthető energia ültetvények folyamatosan keletkező és hasznosítható energiahordozóként állhatnak rendelkezésre. A biomassza egyedi alkalmazással kiválthatja nagyobb kommunális oktatási, kórházi, egyéb intézményi stb. létesítmények hagyományos hőenergia hordozóját, lakossági központos hőenergia-ellátási rendszereinek primer energiahordozóját, ipari parkok új, egyéb vállalkozások hő- és villamosenergia-átalakító berendezéseinek is primer energiahordozóját. Továbbá, alap energiaforrásul szolgálhatnak új vidékfejlesztési, turisztikai, rekreációs stb. létesítmények energiaellátási rendszereinek. A biomassza potenciális adottságaira alapozva készíthető el a megyei biomassza energiaforrás-hasznosítási javaslata, amelyben elsődlegesen a hőszolgáltatás bázisainak biomassza tüzelésű átállítását célszerű megoldani, amennyiben a helyi szándékok is megérték erre az olcsóbb, versenyképes és környezetkímélő megoldás módra, mely egyben munkahelyteremtéssel és folyamatos foglalkoztatással párosul.

A geotermikus energia hasznosítása (humán erőforrás-foglalkoztatás fejlesztés, gazdasági versenyképesség, életminőség javítás) javasolt, elsődlegesen a már feltárt termálvízzel rendelkező településeken, de újabb feltárára is kínál lehetőséget a megye termálvíz kincsét jelző átfogó térképek.

Vízenergia villamos energiává történő átalakítására vízerőművek létesítésére több vízfolyáson is lenne lehetőség, a már kiépített és még kiépíthető duzzasztási lehetőségek hatására. Ezeket kellő körültekintéssel szabad csak létesíteni, mert erőltetett duzzasztások előnytelenül megváltoztatják és veszélyeztetik a vízi élővilágot és a vízfolyások egyéb turisztikai és komplex hasznosításait.

Szélenergia villamos energiára való átalakítására is vannak már kezdeményezések. A természeti adottságok további lehetőségeket is kínálnak.

A napenergia hő-hasznosításra való átalakítási igénye főleg az üdülőterületeken jelentkezik, kempingek, szabadidőközpontok, üdülő együttesek, tározótavak térségében. Ezek helyi szinten jelentősek energia megtakarítás és környezetkímélés szempontjából, azonban nem alkotnak összefüggő rendszert megyei szinten. Alkalmos szoláris berendezéseik kombinálhatók a biomassza bázisú energiaátalakítási technológiákkal, ahol már mérhető nagyságrendet jelenthetnek a megye korszerű energiahordozói szerkezet-átalakításában.

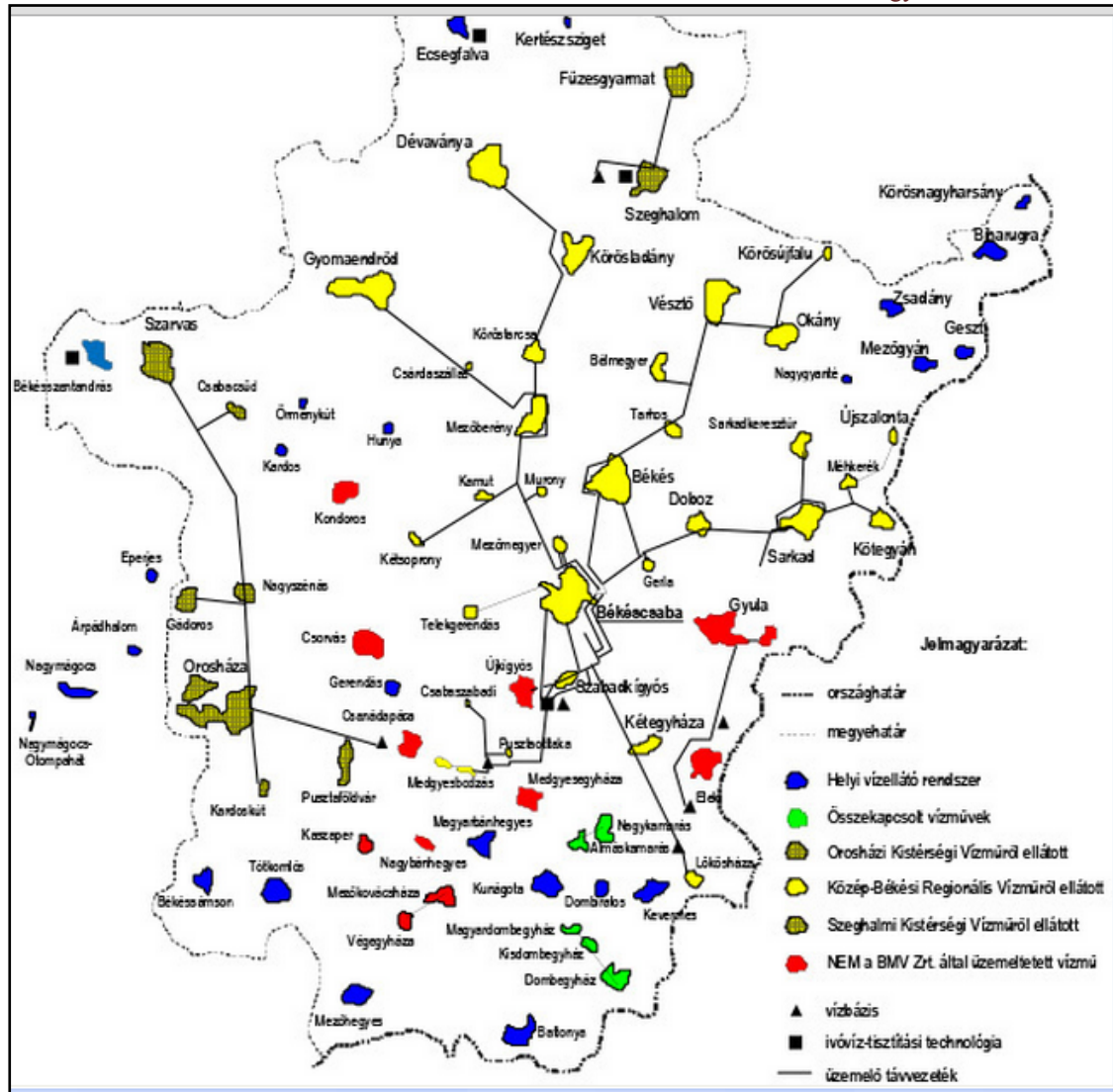
**Ivóvízellátás:**

Déaványa város vízellátását az Alföldvíz ZRt, Közép-Békési regionális vízellátási rendszere biztosítja.

A város ivóvíz hálózatának kiépítettsége 100 %-os. Vezetékes vízzel ellátott lakások száma 3343 db. Ivóvízhálózat hossza: 62 km. Jellemzően körvezetékes, elosztóhálózat, magas tárolóval biztosítva a szükséges hálózati nyomást.

Értékesített vízmennyiség: 2012. évben: 287306 m<sup>3</sup>.

Alföldvíz ZRt. működési területe Békés megyében

**Ivóvízminőség-javító program**

Az elkövetkező években kerül sor az ivóvíz-rendszer rekonstrukciójára, az ivóvíz minőség javító program keretében. Az ivóvízminőségre vonatkozó derogáció meghosszabbítására vonatkozó magyar kérelmet az Európai Unió elutasította. 2012. december 26-án hatályba lépnek a szigorú határértékek. Magyar Honvédség, ideiglenesen víztisztító konténereket helyez ki a megfelelő minőségű ivóvíz biztosítására.

**Szennyvíz:**

Dévaványán a közcatornában 100%-ban tisztított szennyvizet vezetnek el, mely kifejezetten környezetkímélő jelenség, míg Békés megyében néhány %-kal csökkent ez az arány, 2008-ban csak 96,91%-a lett a szennyvíznek tisztítottan elvezetve. 1 km<sup>2</sup>-re a megyében több méter közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza jut, mint a városban. Ez a megyei szennyvíz-hálózat tíz év folyamán történt nagyobb mértékű fejlődésének köszönhető. Dévaványán az elmúlt tíz évben több mint 20%-kal nőtt a közcatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, jelenleg a hálózat kiépültségi szintje 84%, az ingatlanok 66%-ában megtörtént a hálózatra való rácsatlakozás. A városi szennyvíztisztító telep teljes oxidációs biológiai rendszerű 1.000 m<sup>3</sup>/nap kapacitással. Jelenlegi tisztított szennyvíz mennyiség 950-1050 m<sup>3</sup>/nap. A tisztított szennyvíz befogadója: XXXIX-22. jelű belvíz csatorna.

Dévaványa város területén a csatorna hálózattal nem rendelkező település részéről, a települési folyékony hulladékkal kapcsolatos helyi közszolgáltatás teljesítésére a Dévaványa Város Önkormányzata Képviselő Testületének, 11/2005. (IV.29.) számú rendelet szabályai szerint lefolytatott pályázati eljárás alapján, Kádár József 5510 Dévaványa, Ságvári E. u. 19. sz., Tóbiás Gábor 5510 Dévaványa, Sas u. 2/1. sz. vállalkozó közszolgáltató jogosult.

Települési folyékony hulladékot csak az Alföldvíz ZRt. által üzemeltetett Dévaványa 0516/2 hrsz-ú ingatlanon létesített leeresztő és ártalmatlanító helyen (szennyvíztelep) szabad elhelyezni.

**Csapadékvíz elvezetés**

A város környezetvédelmi problémái között a csapadék- és belvíz elvezetése kiemelt jelentőségű, mivel ennek megoldatlansága az utóbbi években sok gondot okozott, mind a város mind a lakosság számára. Dévaványa Város Önkormányzata az Új Széchenyi Terv Dél-Alföldi Regionális Operatív Program keretén belül nyert pályázat alapján 2012. november és 2013. október között a város több szakaszán közel 13 km hosszan belterületi csapadékvíz elvezető rendszer rekonstrukciót hajtott végre.

A megvalósítandó fejlesztés a természeti környezet állapotának javulásával, az egységes településkép kialakításával háttérrel teremt az általános vállalkozási és életfeltételek javításához, az élhető település kialakításához. A már meglévő és működő hálózat folyamatos karbantartása is szükséges, különösen a szennyvízcsatornázással nem érintett utcákban. A csapadékvíz-elvezető rendszer karbantartását a Polgármesteri Hivatal végzi.

Infrastrukturális kiépítettség

Megnevezés	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Lakásállomány (db)	3293	3296	3287	3288	3283	3342	3343
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	61,5	61,5	61,5	61,5	61,8	62,0	
Közüzemi ivóvíz vezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	3293	3296	3287	3288	3283	3280	
Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km)	46,5	46,5	46,5	52,7		53,1	59,7
Közcatorna hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	2001	2065	2101	2376	2385	2577	
Villamosenergia-fogyasztók száma (db)		3656	3668	3664	3632	3601	
Az összes gázcsőhálózat hossza (km)	103,4	103,5	103,6	103,6	103,6	103,6	103,6
Összes gázfogyasztók száma (db)	2865	2884	2894	2856	3033	2862	
Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)	0	0	0	0	0	0	0
Melegvíz hálózatba bekapcsolt lakások db	0	0	0	0	0	0	0
Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)	3200	3200	3200	3200	3200	3200	2926
Önkormányzati kiépített út és köztér hossza (km)	141,4	141,4	143,2	143,2	147,0	146,8	146,8
Állami közutak hossza (km)	6,737	6,714	6,714	6,714	6,714	6,714	6,714

Infrastrukturális ellátottság



Megnevezés	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m <sup>3</sup> )	295,5	314,0	301,2	304,8	321,9	339,7	316,7
Szolgáltatott összes villamosenergia mennyisége (1000 kWh)						12244	13153
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m <sup>3</sup> )	4692,0	5563,0	5046,0	5563,0	4983,0	3603,0	4413,0
Összes elszállított települési szilárd hulladék (tonna)	1730	2350			1233,9	1322,5	1748,5
Összes elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m <sup>3</sup> )	106,2	210,	128,2	147,6	440,5	181,5	168,9

### *Hulladékgazdálkodás*

A megyében (és az országban) általánosan jellemzi a hulladékgazdálkodás helyzetét, hogy a keletkező hulladékok mennyisége viszonylag magas, míg azok hasznosítási aránya alacsony.

A hulladéktermelőktől és hulladékkezelőktől származó, önbevalláson alapuló adatokat a Hulladékgazdálkodási Információs Rendszer dolgozza föl és készíti belőle a kimutatásokat. Dévaványa Város közigazgatási területén az önkormányzat a települési szilárd hulladék gyűjtésére, begyűjtésére, szállítására, előkezelésére irányuló közszolgáltatás ellátásáról a Gyomaközség Kommunális Közszolgáltató Kft. útján gondoskodik a 4/2012.(I.27.) és 1/2013.(II.1.) önkormányzati rendeletekben rögzítettek szerint. (5500 Gyomaendrőd, Ipartelep u. 2.) A közszolgáltató a begyűjtésre kerülő települési szilárd hulladék elhelyezéséről a Regionális Hulladékkezelő Mű (5500 Gyomaendrőd, Tanya külterület 104.) hulladéklerakó telepére való átadással gondoskodik.”

*Közszolgáltatással ellátott háztartások száma: 3.050 db*

Települési szilárd hulladékot csak erre a célra kijelölt hulladéklerakó telepen, a vonatkozó üzemeltetési szabályok és előírások betartásával szabad elhelyezni. A Képviselő-testület Dévaványa városában összegyűjtött települési szilárd hulladék elhelyezésére Gyomaendrődi regionális hulladéklerakót jelölte ki. A települési szilárd hulladékot a közszolgáltató által rendszeresített gyűjtő edényzetbe, illetve a közszolgáltatás igénybevételére kötelezett által vásárolt (a közszolgáltató által rendszeresített) gyűjtőedényzetbe rakva lehet szállításra előkészíteni.

Tavasszal és ősszel egy-egy alkalommal lomtalanítási begyűjtést szerveznek. A közszolgáltató a lomtalanítás időpontjáról minden alkalommal felhívást tesz közzé a Dévaványai Hírlapban, továbbá az ingatlanokhoz szórólapokat juttatott el ezen tájékoztatva a lakosságot a lomtalanítás szabályairól.

A település belterületén 2010. április elejétől december közepéig a kerti és kertészeti eredetű komposztálható zöldhulladékok gyűjtése meghatározott járatterv (havi egy alkalom) szerint került elvégzésre. A szolgáltatás igénybevételét az önkormányzat ingyenesen biztosította a lakosság részére.

A településen egy szilárdhulladék lerakó (hatóságilag 2002 –ben lezárt) található. A hatósági előírásoknak eleget téve kiépült a veszélyeztetett terület műszaki megfigyelő rendszere. A lerakó környezetében négy db monitoring kút üzemel, a talajvízszint állapota havi rendszerességgel mérésre és rögzítésre kerül, márciusban és szeptemberben akkreditált laboratórium által vízvizsgálatok készülnek, a mérésekről éves összefoglaló jelentést kell küldeni a környezetvédelmi hatóság részére.

A környezetvédelmi hatóság kötelezése alapján a lezárt lerakót legkésőbb 2012. december 31.-ig rekultiválni (tájba illeszteni) kell. A hulladék lerakó rekultivációjának megvalósítását a DAREH társulásának szervezeti keretein belül kerül valósításra. A tervek előkészítéséhez

szükséges pénzügyi forrást a szervezet pályázat útján elnyerte, ezt követően eredményesen kidolgozott tervekkel és pályázattal lehetőség nyílik majd uniós forrás elnyerésére a több települést érintő rekultivációs programok megvalósítására.

A megyei hulladék lerakó - rekultivációs program a „Délkelet-alföldi Regionális Hulladék Gazdálkodási Rendszer” (DAREH), melyhez összesen - nemcsak Békés megyéből – 94 település tartozik, ennek gesztora Orosháza. Résztevő megyei települések (59 db): Battonya, Dévaványa, Elek (régí és új), Dévaványa (régí és új), Újkígyós, Vészto ..stb.

A rendszer keretében

- ✚ hulladékátrakó állomások,
- ✚ hulladékkezelő művek,
- ✚ hulladékválogató létesítmények,
- ✚ hulladékgyűjtő udvarok és szigetek kialakítását, valamint
- ✚ felhagyott hulladéklerakó telepek rekultivációját végzik.

A program eredeti befejezési határideje 2015. év február.

#### *Kommunális szennyvíziszap és rácsszemét*

A helyi szennyvíztisztító telepen a folyékony hulladékok és szennyvizek tisztítása során keletkező szennyvíziszapokat szikkasztás után a telep melletti mezőgazdasági területen hasznosítják.

A folyamat során keletkező rácsszemetet fertőtlenítés után a Gyomaendrődi Regionális Hulladékkezelő Mű telepére szállítják.

#### *Települési folyékony hulladékok*

A települési folyékony hulladék begyűjtését, közszolgáltatás keretében, igény szerint, időszakosan. Kádár József 5510 Dévaványa, Ságvári E. u. 19. sz., Tóbiás Gábor 5510 Dévaványa, Sas u. 2/1. sz. vállalkozók végzik. A szippantott folyékony hulladékot a helyi szennyvíztisztító telepre kerül beszállításra, ahol totáloxidációs eleveniszapos technológiával tisztítják. A tisztított szennyvíz befogadója XXXIX-22. jelű belvíz csatorna.

#### *Csomagolási hulladék*

A településen több ponton van kialakítva szelektív hulladékgyűjtő sziget. Az utóbbi évek rendkívül szomorú tapasztalata, hogy a szelektíven begyűjtött hulladékok mennyisége általában csökkenő tendenciát mutat. Az üzemeltetők jelzései szerint a hulladék minősége is romlik, mivel a lakosok nem tartják be megfelelően a szelektív jelzéseket a gyűjtőszigeteken. A gyűjtési „fegyelem” romlása miatt néhány sziget áthelyezésre, illetőleg megszüntetésre is került. Ezért – bár nem területrendezési feladat, de rendkívül fontosnak tartjuk felhívni a figyelmet, hogy – a szelektív hulladékgyűjtést minden lehetséges módon reklámozni kell és a lakosságot – akár anyagilag, akár erkölcsileg - érdekeltté kell tenni benne. Tapasztalat szerint jobban működik az ún. „házhoz menő” szelektív hulladékgyűjtés, vagyis amikor a szemetet a lakosság helyben gyűjti szelektíven és a „lakásokból” a rendszeres városi szemétszállítás keretein belül viszik el, általában a hét különböző napjain a különböző típusú szemetet. Ezért a hulladékgazdálkodás fejlesztésénél ezt a típusú hulladékszállítási rendszert lehetőleg előtérbe kell helyezni.

Dévaványa Város Önkormányzat Képviselő-testülete helyi hulladékgazdálkodási tervében (HHT) célul tűzte ki, hogy az illegális hulladéklerakás megakadályozása érdekében minden törvényes eszközt és lehetőséget felhasznál a jelenség megakadályozására.

Az illegális hulladékelhagyást megelőző önkormányzati eszközrendszer :

- ✚ A hulladékkezelési közszolgáltatást minden lakott ingatlanon kötelező igénybe venni
- ✚ Szelektív hulladékgyűjtési program alapján a zsákokba gyűjtött (műanyag és fém csomagolási háztartási hulladékok) anyagok összegyűjtése.
- ✚ Az ingatlanokról, a település közterületiről és zártkerti övezeteiből a levágott gallyak, nyesedékek, valamint a kaszálékok folyamatos összegyűjtése.
- ✚ 1 fő környezet őrt alkalmaznak a bezárt szeméttelep, továbbá a Petőfi utca és a Téglagyár környezetében az illegális lerakóhelyek és zugszemét telepek kialakulásának megakadályozása érdekében, további fő környezet őr pedig a település egészét felügyeli.

#### *Illegális hulladéklerakás felszámolása*

A Település a Környezetvédelmi Minisztériumtól vissza nem térítendő támogatást nyert a Téglagyár melletti illegális lerakó felszámolására. A projekt 2010. szeptember 31.-e határidővel megvalósult. A hasznosításra alkalmatlan kommunális hulladékokat kb. 7 tonnányi mennyiségben a Békéscsabai Regionális Hulladékkezelési Mű lerakójába került, a beton hulladék mintegy 400 m<sup>3</sup> törést követően az Alkotmány utca föld út alapjának megerősítésére került beépítésre. A projekt teljesítését a Vidékfejlesztési Minisztérium 2011. augusztus 5.-én elfogadta.

A szemétyűjtési programok során (elsősorban közutak mentén) mintegy 400 m<sup>3</sup> hulladékot szedtek össze. (forrás: Dévaványa Környezetei Állapota)

## KÖRNYEZETI ELEMÉK ÁLLAPOTA

### Levegő

A levegő minőségét a természeti tényezők mellett (talajviszonyok, uralkodó szélirány, csapadék, stb.) elsősorban a mezőgazdálkodás, a szolgáltatóipar, a közlekedés, valamint a lakossági tüzelés határozza meg. A mezőgazdaság főleg a gyér növény borítottsági időszakokban zajló kiporzással és az állattartó telepek szag- és bűzhatásával szennyezi a levegőt.

Dévaványa Város területén levegőtisztaság-védelmi szempontból lényeges emisszió és imisszió források a legmeghatározóbbtól a legjelentéktelenebb hatásúig sorrendben:

- ✚ Lakossági fűtés
- ✚ Közlekedés
- ✚ Ipar
- ✚ Mezőgazdaság
- ✚ Allergén porok

*Dévaványa településre vonatkozó összesítés több légszennyező anyagra  
(Forrás: OKIR-2013.)*

Időszak: 2008 - 2012

Település: Dévaványa

Szennyezőanyag: 6,930,13,1,100,3,973,981,980,590,98,999,2,7

Szennyezőanyag	2008	2009	2010	2011	2012	Összesen (kg)
1 - Kén-oxidok ( SO <sub>2</sub> és SO <sub>3</sub> ) mint SO <sub>2</sub>	16	<0,5	<0,5	367	542	925
2 - Szén-monoxid	39	< 0,5	< 0,5	462	428	929
3 - Nitrogén oxidok ( NO és NO <sub>2</sub> ) mint NO <sub>2</sub>	3474	2039	793	278	247	6831
7 - Szilárd anyag	< 0,5	< 0,5	< 0,5	538	336	874
999 - SZÉN-DIOXID	37659	< 0,5	< 0,5	448158	504015	989832

### Levegővédelmi előírások:

Levegőtisztaság-védelmi szempontból, a Város teljes bel- és külterületére a 4/2011. (I. 14.) VM rendelet - a levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről - által előírt immisziós határértékek vonatkoznak.

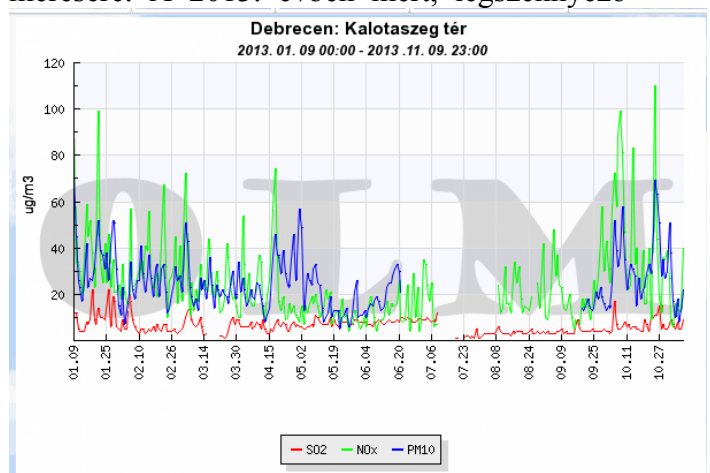
*Levegővédelem:*

A levegő védelmével kapcsolatos szabályok zömét a 306/2010. (XII. 23.) kormányrendelet - a levegő védelméről tartalmazza. A levegőterhelést okozó forrásokra, tevékenységekre, technológiákra, létesítményekre az elérhető legjobb technika alapján, jogszabályban, illetőleg a környezetvédelmi hatóság egyedi eljárásának keretében kibocsátási határértéket, levegővédelmi követelményeket kell megállapítani.

Déaványa és térsége az ország kevésbé szennyezett levegőjű részéhez tartozik. A várost elkerülik a nagy forgalmú főútvonalak. A városközponton áthaladó 4205 és 4231. számú útvonalak azonban jelentős fogalmat bonyolítanak, ezáltal az áthaladó forgalomból származó légszennyezés jelentős. A kémiai légszennyező komponensek esetében a település levegője tisztának mondható. Az ülepedő por és szálló por tekintetében Déaványa, a por és a futóhomok miatt szennyezett minőségű település.

Az ipari eredetű kibocsátás az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat. A szilárd anyagnál, kén-dioxidnál jelentősebb, a nitrogén-oxid kibocsátásnál pedig mérsékelt csökkenés figyelhető meg. A mezőgazdasági tevékenységekből származó szilárd anyag, illetve tüzelőanyag elégetéséből származó légszennyező anyagok (szén-monoxid, nitrogén-oxid, stb.) kibocsátásában is csökkenés mutatkozik. A háztartási tevékenységeknél a környezetkímélő földgázfűtés általánossá válását követően kedvező változás ment végbe, mivel nagymértékben csökkent a fűtés során levegőbe került szilárdanyag-, korom- és kéndioxid-kibocsátás. A közlekedésből eredő ólom emisszióknál jelentős csökkenés következett be az üzemanyag ólomtartalmának csökkentésével. Továbbra sem elhanyagolható azonban a gázolajjal üzemelő buszok és tehergépjárművek korom- és elégtelen szénhidrogén-kibocsátása, amely leginkább a forgalmas településeken a levegőminőséget rontja.

Déaványához legközelebb, Debrecenben, a Kalotaszeg téren található, a Regionális Immisszió Vizsgáló hálózathoz tartozó un. RIV – automata - mérőállomás működik, a város NO<sub>2</sub>, NO<sub>x</sub>, CO, SO<sub>2</sub> és PM<sub>10</sub> értékeinek mérésére. A 2013. évben mért, légszennyező anyagok koncentrációját az alábbi grafikon tartalmazza.



A porszennyezés csökkentése, levegő minőség javítása a zöldfelületek növelésével, valamint a meglévő zöldfelületek kezelésével, fejlesztésével érhető el. A település nagy gondot fordítanak zöldfelületeik karbantartására, a fásítási, zöldfelület fejlesztési programra.

További lehetőség a levegőminőség javítására a környezetbarát közlekedés lakosság körében történő népszerűsítése. A

kerékpáros közlekedés használatának ösztönzésére a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium évente több országos akciót hirdet („kerékpáros barát település”, „bringázz a munkába”, „bringázz az iskolába”), melybe a lakosság minél szélesebb körű bevonása az Önkormányzatok feladata. Szintén környezetbarát közlekedési forma a tömegközlekedés, valamint a kerékpáros közlekedés melynek infrastrukturális háttérének fejlesztésére a Társulás, illetve a Térségi Önkormányzatok sikeresen pályáztak uniós és hazai forrásokra.

A fűtési rendszerek által kibocsátott káros anyagok csökkentése érdekében szükséges a lakosság szemlélet formáló tájékoztatása, mely során az alternatív energiaellátó rendszerek használatának elterjesztése, a környezetbarát fűtési módok ismertetése a cél. A gázár emelkedése miatt egyre több lakos állt vissza a fatüzeléssel történő fűtésre, így a tervezettel szemben növekvő mennyiségben kerül az égetésből származó CO<sub>2</sub> és korom a levegőbe.

*A közlekedésből származó légszennyezettség a várost elkerülő úthálózat megépítésével nagymértékben csökkent. A Magyar Közút Állami Közútkezelő Fejlesztő Műszaki és Információs KHT. Az Országos Közutak 2012. évre vonatkozó keresztmetszeti forgalmi, adatai alapján Dévaványa a városon áthaladó 4231. és 4205. számú utak közös szakaszán naponta átlagosan 5114 gépjármű halad át.*

A forgalom alapján számolt légszennyező anyag mennyiségeket az alábbi táblázatok tartalmazzák:

a 3,5 t megengedett össztömegnél nagyobb tehergépkocsik fajlagos emissziós tényezői (g/kg)						
Üzem mód km/h	CO	CH	NO <sub>2</sub>	SO <sub>2</sub>	Pm	CO <sub>2</sub>
5	29,5	6,51	9,55	0,224	0,321	1468,3
10	24,9	2,58	8,56	0,176	2,6	1152,1
20	18,1	1,8	7,01	0,136	2,03	895,9
30	14,2	1,21	6,37	0,12	1,79	793,6
40	12,2	0,878	6,12	0,111	1,65	729,2
50	10,1	0,702	6,11	0,108	1,59	704,1
60	8,94	0,594	6,43	0,108	0,58	704

A fenti gépjármű emissziós tényezők felhasználásával a városközpontban mozgó gépjárművek légszennyezőanyag kibocsátásai az alábbi táblázatban találhatóak:

Szennyező anyag	Emisszió (g/kg)
Szén-monoxid	62391
Szénhidrogének	4490
Nitrogén-oxid	3130
Kén-dioxid	568

A táblázat adataiból megállapítható, hogy a közlekedés, a közúti forgalom által okozott levegőterhelés meghatározónak mondható.

### *Gazdasági tevékenységből származó légszennyezés*

Az üzemi és szolgáltató létesítmények légszennyező tevékenységeire és a légszennyező forrásokra 306/2010. (XII. 23.) kormányrendelet - a levegő védelméről - vonatkozik, az általuk kibocsátható légszennyező anyagok határértékeit a 4/2011. (I. 14.) VM rendelet - a levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről rendelet állapítja meg.

Ipari jellegű légszennyező forrás is található a Város területén. (Agrodéva Kft Magyar Horizont Energia Kft., Likerné Dr. Diószegi Mária, Oryza-Hántoló Kft., Szarvasi Vas-Fémipari ZRt., Ekuna Szolgáltató-, Gyártó-, Kereskedelmi Kft Boschung EJT Kft, stb.) Évenként és légszennyező anyagokként részletezett telephelyi kibocsátások mennyiségei az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer ([www.okir.kvvm.hu](http://www.okir.kvvm.hu)) tájékoztató oldalán megtekinthető.

*Az előzőekben közölt Déaványa Város összesített kibocsátási anyagai a legjellemzőbb légszennyező anyagokra táblázatból kitűnik, hogy az elmúlt öt évben- a közlekedési jellegű szennyezőanyag kibocsátást kivéve - folyamatosan csökkent a városban a légszennyezőanyagok koncentrációja.*

Gazdasági tevékenységek közül meg kell említeni a mezőgazdaságból származó légszennyezettséget is.

- ✚ Déaványa Város közigazgatási területének 80 %-át mezőgazdasági művelésű területek teszik ki. A mezőgazdasági eredetű kibocsátással elsősorban a talajmunkálatok idején lehet számolni, amikor a kiporzás révén por kerülhet a levegőbe.
- ✚ Kora tavasszal, illetve ősszel a természetvédelmi szempontból értékes területeket súlyosan érintő hatás az égetés (tarlóégetés). Tapasztalataink szerint tavasszal a gyepterületek igen jelentős része (néhány esetben megközelíti a gyepterületek 60-70%-át is) lesz a lángok martaléka
- ✚ Állattartásból származó, zavaró bűzterhelés nincs. Déaványa belterületén csak önellátás szintjén van állattartás. Néhány sertés, baromfi található a településen. A Város külterületén található állattartó telepek bűzhatása nem befolyásolja a Város légszennyezettségét, annak távolsága a lakott területektől jelentős.

A hazai levegőtisztaság védelmi szabályozás a környezeti levegő bűzzel történő terhelését tiltja, de légszennyezési határértékeket nem állapít meg. Ezen szabályozásoknak megfelelően legfontosabb környezetvédelmi szempontú intézkedésnek tekinthetők a bűzszenyezés megakadályozása, csökkentése érdekében tett intézkedések.

Déaványa Város Önkormányzat több rendeletben is rendelkezik a gazdasági haszonállatok tartásáról, valamint az állatok elhelyezésére szolgáló épületek, trágyatárolók elhelyezésére vonatkozó védőtávolságokról, a kedvtelésből tartott egyéb állatok tartásáról.

A fentiek és a rendelkezésre álló információk alapján a település levegőjének állapota jónak minősül.

A levegőtisztaság-védelem problémakörének nem lehet figyelmen kívül hagyni a „bűz” okozta környezetterhelést, amely elsősorban az állattartó és feldolgozó telepek környezetében jelentkezik. A szaghatások általában sajátos esetekben és adott légmozgás esetén észlelhetők, ezért többségükben nehezen orvosolhatók. A lakossági panaszok nagy része a lakóterületeken lévő termelő üzemekkel kapcsolatos. Számos telephely úgynevezett „puffer” zóna nélkül a lakott övezetekbe települt vagy körbeépült. Nem kizárható, hogy egy termelő egység a kibocsátási határértéket betartja, ugyanakkor a környezetében lakók számára mégis zavaró.

A légszennyezés egy sajátos forrása a pollenallergiát okozó gyomok (parlagfű és kisebb mértékben néhány fafaj) elterjedése. A nagyszámú allergiás megbetegedés okozója nyár végén és kora ősszel érezteti hatását az arra érzékeny lakosság körében. Az ellenük való védekezés a gyomok elterjedésének visszaszorításával lehetséges. Az első lépés a terület feltérképezése, majd ezt követi az irtás megszervezése. A magánterületeken terjedő gyomok irtására kötelezően végrehajtandó helyi jellegű szabályozást kell megalkotni, a megszegőkkel szemben pedig szankcionálást kell alkalmazni.

## Víz

A víz mindennapi életünkben, környezetünkben nagyon fontos szerepet tölt be. Különböző formáját más-más célra használjuk. Víz nélkül nincs élet. Ezért egyértelmű, hogy a környezetvédelem egyik legfontosabb feladata a víz védelme. Ez konkrétan azt jelenti, hogy a vizek mennyiségi és minőségi védelmét, valamint a fenntartható vízkészletgazdálkodást biztosítani szükséges, és az esetleges károsodásokat meg kell előzni.

### Felszíni vizek

Víz Keretirányelv 2000/60/EK Irányelv az európai közösségi intézkedések kereteinek meghatározásáról a víz politika területén célja:

- ✚ a vízi ökoszisztémák, a vízi ökoszisztémáktól közvetlenül függő szárazföldi ökoszisztémák és vizes élőhelyek további romlásának megakadályozása, állapotuk védelme, javítása
- ✚ vízkészletek hosszú távú védelmére alapozott fenntartható vízhasználat előmozdítása
- ✚ a felszíni és felszín alatti vizekbe jutó különösen veszélyes anyagok csökkentése, a vizek további szennyeződésének megakadályozása
- ✚ árvizek és az aszályok mérséklése

Hazánkban 1994. január 1-től a felszíni vizek osztályozását és minősítését az *MSZ 12749* szabvány alapján végzik. A vízminőség a víz fizikai, kémiai és biológiai tulajdonságainak összessége. Ez alapján felszíni vizeinket öt osztályba soroljuk: kiváló (I.o.), jó (II.o.), tűrhető (III.o.), szennyezett (IV.o.) és erősen szennyezett (V.o.). Ezen kívül a felszíni vizeinket az integrált követelményrendszer (ivóvíz, ipari vízellátás, mezőgazdasági öntözés és halgazdaság igénye) alapján is minősítjük.

### Dévaványa város felszíni vizei:

A térséget átszelik a Körösök és a Berettyó. A térség meghatározó, vízbázisként szolgáló felszíni vízterei a Sebes-Körös, a Berettyó, a Hármaskörös és a Hortobágy-Berettyó. A felszín alatti vízkészlet 18.000 m<sup>3</sup>/nap.

### Békés megye árvízi öblözetek:

Nagy-Sárréti - Sarkadi - Remetei - Gyulai - Békési - Körös-Tisza-Maros közti

### Szükségeltározók:

Halaspusztai - Kisdelta - Kutas – Mályvádi - Mérgesi

*Vésztározó:* Nagydelta (Fekete- és Fehér-Körös között, nem kiépített tározó, csak a szükségeltározók elégtelen kapacitása esetén használatos)



A teljes vízjogilag lekötött vízmennyiség 12 százalékát teszi ki a 30°C-nál melegebb vizet kitermelő vízhasználatok. A termálvízbeszerzés lehetőségei viszonylag kedvezőek, a geotermikus adottságok miatt már 450-550 m alatti mélységből 30°C-ot meghaladó kifolyó vízhőmérsékletű víz nyerhető. A termálvíz hasznosítás fejlesztésének legnagyobb problémája – gyakorlatilag akadályát jelenti a használt hévíz befogadására alkalmas, bővizű felszíni vízfolyás hiánya. A térségben meghatározó jelentőséggel bírnak a kettős hasznosítású csatornák, amelyek a térség határain is túlterjednek.

A felszíni vizek sokasága következtében gyakori az ár- és belvíz megjelenése.

A 18/2003. (XII. 9.) KvVM – BM együttes rendelet meghatározza a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolását.

Eszerint a rendelet a településeket 3 kategóriába sorolja:

- ✚ *Erősen veszélyeztetett* „A” kategóriába tartozik, ha a hullámtéren lakóingatlanal rendelkezik, illetőleg, amelyet a védmű nélküli folyók és egyéb vízfolyások mederből kilépő árvize szabadon elönthet. Ebbe a csoportba tartoznak: Geszt, Hunya, Kétegyháza, Kondoros, Mezőgyán, Újszalonta.
- ✚ *Közepesen veszélyeztetett* „B” kategóriába tartozik, ha nyílt vagy mentesített ártéren fekszik, és amelyet nem az előírt biztonságban kiépített védmű véd. Ebbe a csoportba tartoznak: Bélmegyer, Biharugra, Bucsa, Dévaványa, Doboz, Ecsegfalva, Elek, Füzesgyarmat, Kertészsziget, Kétsoprony, Körösladány, Köröstarcsa, Lökösháza, Nagykamarás, Okány, Sarkad, Sarkadkeresztúr, **Dévaványa**, Tarhos, Telekgerendás, Újkígyós, Vésztő, Zsadány.
- ✚ *Enyhén veszélyeztetett* „C” kategóriába tartozik, ha nyílt vagy mentesített ártéren helyezkedik el, és előírt biztonságban kiépített védművel rendelkezik. Ebbe a csoportba tartoznak: Békés, Békéscsaba, Békésszentandrás, Csabacsüd, Csárdaszállás, Csorvás, Gyomaendrőd, Gyula, Kamut, Kardos, Körösnagyharsány, Körösújfalú, Kötégyán, Méhkerék, Mezőberény, Murony, Örménykút, Szabadkígyós, Szarvas.

### *Belvízvédelem*

#### *Jelenlegi kiépítettség*

Békés megye természeti adottságai folytán fokozottan belvízi veszélyeztetettségű, és ez a megállapítás az elmúlt évek belvízi eseményei kapcsán egyaránt áll a mélyártéri és fennsíki területekre, valamint a települések kül- és belterületére. A megye területi adottságánál fogva három különböző belvív érzékenységi területre tagozódik.

- Lökösháza - Szarvas vonalától É-ra eső területrészek – a Körösök mélyártere – fokozottan belvív érzékenyek,
- A DK-i fekvésű Maros hordalékkúpon az időszakosan magas talajvíz és a helyi nagycsapadékok egybeesése okoz belvízi helyzetet,
- A DNY-i fennsíki jellegű területek (Orosházi löszhát) kevésbé belvív érzékenyek, a rendkívüli csapadékok folytán jelentkezhet komolyabb belvízi probléma.

A megye belvízrendezési műveinek kiépítettsége országos átlag feletti. Békés megye területén 988,2 km kizárólagos állami tulajdonú csatorna található. A belvív tározási lehetőség 17,4 millió m<sup>3</sup>. Az 1980-as években 127000 ha területen (drénezés 44.000 ha) komplex melioráció valósult meg. A megye országhatár menti helyzetéből adódóan nemzetközi egyezmény keretén belül a belvízrendszereket külföldről átvezetett belvizek is terhelhetik, a Sebes-Fekete-Körös közötti és a Maros jobb parti térségében (13 határt metsző csatornán 14 m<sup>3</sup>/s vízhozam).

#### Belvízvédelmi szakaszok:

- ✚ Mártély – Tisza – Maros-zugi
- ✚ Sámson - Élővízi
- ✚ Mágocséri
- ✚ Réhelyi
- ✚ Szeghalmi
- ✚ Gyomai
- ✚ Holt - Sebes-Körösi
- ✚ Kettős-Körös jobb parti
- ✚ Hosszúfoki
- ✚ Fehér – Fekete - Körös közti
- ✚ Élővíz csatornai Békés m
- ✚ Mezőberényi
- ✚ Dögös - Kákafoki.

A Körös – Berettyói Vízgazdálkodási Társulat: Jellemzően Békés megye északi részén helyezkedik el.

A Társulat határai Keleten a Magyar - Román országhatár, melynek az északi szakasza Körösnagyharsány közigazgatási terület határa, valamint a Sebes-Körös folyómedre. Az országhatár déli szakasza Kőtegyán közigazgatási területének déli vonalával, továbbá a Fekete-Körös folyómedre a Fehér-Körös és Fekete-Körös összefolyásáig, illetve a Kettős-Körös folyó medre a Sebes-Körössel való egyesüléséig, mely a déli társulati határszakasz egy részét foglalja magába. A Hármaskörös a Hortobágy-Berettyó torkolatáig, a Hortobágy-Berettyó medre a 43 folyókilométerig alkotja a társulat nyugati határvonalát. Északon a Hortobágy-Berettyó 43-as folyókilométer szelvényétől a Hamvas - Sárreai Vízgazdálkodási Társulat működési területével határos, és az Alsó - Óberettyó csatorna medre a Berettyó folyóba való csatlakozásig, majd a folyómeder a Hajdú-Bihar megye és Békés megye közigazgatási határvonala a Sebes-Körös folyómederig.

A működési terület nagysága: 211055 ha

#### Belvízrendszerek:

- ✚ Réhelyi
- ✚ Szeghalmi
- ✚ Gyomai
- ✚ Holt – Sebes – Körös
- ✚ Kettős – Körös jobb parti
- ✚ Hosszúfoki
- ✚ Berettyó – Sebes Körös közti

Déaványa területét az 55. sz. Réhelyi belvízrendszer (12.01. sz. belvízvédelmi szakasz) kezeli.

A rendszer a Hortobágy-Berettyó főcsatorna bal parti árterületén fekszik Ecsegfalva – Túrkeve határokkal. Határai Nyugaton a Hortobágy-Berettyó főcsatorna 27+197-40+160 fm. közötti szakasza, Északon a Nagyködmönös – Görbesziget - Cserepesi csatorna vízgyűjtő határa, Keleten a Fudér – doszta - Atyaszegi csatorna depóniája, Délen pedig a Csurgó - Alsórehelyi csatorna vízgyűjtő határa.

A belvízrendszer Békés megyéhez tartozik és magába foglalja Ecsegfalva, Kertészsziget belterületét, valamint *Déaványa* külterületének jelentős részét.

Az elmúlt évek során a vízrendezés területén a kapacitásfejlesztő beruházásokkal szemben a rekonstrukciós jellegű felújítások kerültek előtérbe. Ezt indokolta, hogy a művek névleges teljesítőképességét a jelenlegi gazdaságosnak tekinthető kiépítés szintjén elégségesnek ítélte a szakma, azonban a nagymértékű leromlottság következtében a ténylegesen kihasználható kapacitások esetenként 50 % alatt vannak.

### *Felszíni vizek minősége*

A terület adottságaiból következően a terület gyér lefolyású, egyszerre belvízveszélyes és vízhiányos terület, ahol kora tavasszal és a nyár elején a felesleges vizek elvezetésére, a nyár derekán vízhiányra lehet számítani. A belvízveszély szempontjából szintén lényeges megemlíteni, hogy a terület vízgyűjtő területe Romániában van, ami kész helyzetet teremt a hidrológiai folyamatoknak. Az állóvizek esetében a túl nagy tápanyag és/vagy szervesanyag-tartalom okozza a legjellemzőbb problémát, aminek egyik okaként a kommunális szennyvíz bevezetésének módja nevezhető meg. A halászat és horgászat tápanyag-bevitele, valamint a strandok terhelése szintén fontos tényező.

Diffúz telephelyi szennyezésként kerül a vizekbe mezőgazdasági és egyéb eredetű hulladék. Természetesen az állóvizeket tápláló folyóvizek magas szervesanyag-tartalma is rontja a tavak állapotát.

A felszíni vízfolyások állapotának legjellemzőbb kedvezőtlen adata szintén a túl nagy tápanyag és/vagy szervesanyag-tartalom. A problémás állapot okaként megjelölhető tényezők:

- + kommunális szennyvíztelepek, szennyvízbevezetések,
- + belvízlevezetések,
- + halastavi vízleeresztések,
- + mezőgazdaságból a szántóföldi műtrágya- és trágyahasználat,
- + a tápláló vízfolyásokon érkező túl nagy koncentrációjú hozzáfolyások.

Vízminőség-védelmi szempontból a megye fő vízfolyásai, a Körösök „egyéb védett” kategóriába, míg a többi vízfolyás, a különböző csatornák az „időszakos vízfolyás” kategóriába tartoznak. A Hármaskörös teljes szakasza jogszabály által kihirdetett KV3 kategóriába tartozó ún. „halas víz” a 6/2002. (XI. 5.) KvVM rend. szerint.

A jelentős ipari üzemek közcsatornás kibocsátással rendelkeznek, ill. szennyvízcsatornával nem rendelkező helyeken saját szennyvízkezelővel és tárolóban biztosítják a szennyvíz szennyezőanyagainak határértékek alá csökkentését és annak elszállíttatását. A kibocsátott szennyvíz tehát zömében előkezelést követően települési tisztítóba kerül. Ennek következtében jelentős ipari szennyezés nincs. A veszélyes anyagok biztonságos tárolása megoldottnak tekinthető a területen. A felhasználókat a hatóság rendszeresen ellenőrzi.

A mezőgazdasági tevékenységek során jelentős terhelést okoz a szántóföldi növénytermesztés a műtrágyák és növényvédő szerek használata miatt. Az állattartó telepeken keletkező híg és almos trágya megfelelő műszaki védelemmel való tárolása EU-támogatások felhasználásával egyre több helyen megvalósul. Problémát okoz a keletkező trágyának a földekre való kijuttatása is.

A jelentősebb közlekedési útvonalak csapadékvíz-elvezetése nem tekinthető jelentős veszély forrásnak a keresztezett vízfolyásokra nézve. Az utak általában korszerűen kiépítettek, bár az utóbbi években az útburkolatok minősége gyorsabban romlott, mint azt az útjavítások követték. (Egyébként a közlekedési útvonalak az invazív növényfajok terjedésében is meghatározó szerepet bírnak.)

Mivel rendkívül sok hévízkút található a megyében, meg kell említeni a használt termálvizek befogadóba való szabályozásának szükségességét is. Ugyanis a termálvizek hasznosítás utáni befogadója általában valamilyen felszíni víz. Viszont ezen használtvizek kémiai összetétele és hőmérséklete általában jelentősen eltér a felszíni víztől, pl. a sótartalom akár nagyságrendekkel is magasabb lehet, vagy sokszor gond a fenol ill. a policiklikus aromás szénhidrogén (PAH) tartalom. Ezért, ezen vizek felszíni vizekbe való eresztésének feltételeit és szabályait ki kell dolgozni.

### *Felszín alatti vizek minősége*

A 219/2004. (VII. 25.) korm. rend. a felszín alatti vizek szempontjából érzékeny területekről szól, mely alapján a megye az ún. „fokozottan érzékeny” kategóriába tartozik, az ezen belüli ún. „érzékenységi kategóriák” azonban különbözők. A 123/1997. (VII. 8.) kormányrendelet alapján 6 db olyan védett, jelenleg üzemelő és távlati vízbázis található a megyében, melyek védőidoma rendelkezik felszíni metszettel:

- ✚ Dombegyház (hidrogeológiai „B” védőidom)
- ✚ Kevermes (hidrogeológiai „B” védőidom)
- ✚ Kunágota (hidrogeológiai „B” védőidom)
- ✚ Medgyesbodzás (hidrogeológiai „B” védőidom)
- ✚ Mezőkovácsháza-Végegyháza (hidrogeológiai „C” védőidom)
- ✚ Mezőgyán (2009.)

A talajvíz általában szennyezettnek tekinthető. A települések beépített területén a talajvíz nagyrészt a kommunális szennyvíz-szikkasztások következtében szennyeződött el. A másik jellemző diffúz szennyezési forma a mezőgazdaság terhelése. A műtrágyák, trágyák, valamint a gyom- és rovarirtó szerek felhasználásának módja miatt a művelt területek alatt sok helyen a nitrát, ammónium és peszticid szennyezés határérték feletti, vagy a határérték közelében van. A jelenlegi gazdálkodási technológiai következményei mellett az 1990-es évek előtti évtizedekben folytatott, túlzott mértékű műtrágya és növényvédőszer-használat káros hatása a mai napig kimutatható talajvizeinkben.

Valamivel kedvezőbb helyzetben vannak a magasabban fekvő területek, ahol a mélyebben elhelyezkedő talajvíz feletti vastagabb fedőréteg a szennyezés egy részét visszatartja, a szennyező hatás azonban itt is egyértelműen kimutatható. Ritka kivételektől eltekintve a művelt területek alatti talajvíz gyakorlatilag ivásra nem alkalmas. Az állattartással összefüggő, az előző fejezetben ismertetett folyamatok a felszín alatti vizeket is veszélyeztetik. A problémát súlyosbítja, hogy az ivóvízkivételre használt, mélyebben található rétegvizek a felszín felől, a szennyezett talajvízből kapják utánpótlásukat. A szennyezett talajvíz hatása már kimutatható a sekélyebb rétegvizekben is.

### *Ivóvíz minősége*

Az Európai Közösség 1998-ban elfogadta az emberi fogyasztására szánt víz minőségéről szóló 98/83/EK irányelvet, amelynek érvényesítése kötelezővé vált Magyarországon is. A hazai feladatokat az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló 201/2001. (X. 25.) kormányrendelet foglalja össze, amely rendelet 6. számú melléklete településenként mutatja be a határérték feletti ivóvíz minőségi paramétereket, illetve a 2006-ig és 2009-ig tervezett vízminőségi célállapotot kielégítő fejlesztési teendőket. A feltárt szennyeződések ellenére a megyében egyelőre megoldhatatlan ivóvíz-minőségi problémák nincsenek. Az ivóvízkezelés a szükséges helyeken a vízminőségtől függő módon általában megoldott. A felhasználásra előirányzott talaj-, és parti szűrősű vízkészletek minőségének állandó biztosításához elengedhetetlen a megfelelő hidrológiai védőidomok kijelölése és védelme, a hatásterületeken az építési korlátozások elrendelése és szigorú vízminőség-védelmi intézkedések foganatosítása (pl. mentesítés a szennyvizektől, hulladékoktól).

A vízbázisok a felső-pannon homokrétegekben tárolódó rétegvizet csapolják meg. Mivel a megye ivóvízigényét 100 %-ban a felszín alatti vízkészletből elégítik ki, ezért stratégiai jelentőségű az ivóvízbázis, a rétegvíz készlet mennyiségi és minőségi védelme.

A rétegvíz-bázisok mellett kiemelt jelentőségű a termálvizek hasznosítása, a fürdők vízkivétele is, valamint a korábbi túlzott vízkivételek mai napig tartó hatása. Ehhez tartozóan a legfontosabb feladatok

- ✚ a Maros-hordalékkúp vízbázisának védelme,
- ✚ a hidrológiai védőterületek kijelölése,
- ✚ a rétegvizek minőségét vizsgáló monitoring-rendszer működtetése,
- ✚ az öntözési célú felszín alatti vízfelhasználás visszaszorítása és
- ✚ az engedély nélküli felszín alatti vízkitermelés szankcionálása.

A felszín alatti vízhasználatok vonatkozásában jelentős vízkivételt jelent a közüzemi ivóvízellátást biztosító vízművek – elsősorban a több települést ellátó területi vízművek – termelése.

Vízművek:

Közép-békési Regionális Vízmű	30 db település
Orosházi Kistérségi Vízmű	7 db település
Szeghalmi Kistérségi Vízmű	2 db település
helyi vízműről ellátott települések	22 db település
összekapcsolt vízműves települések	7 db település

A termál kutakban a vízbázisok egyikénél sem találtak szennyezést. A szennyezések többnyire kisebb-nagyobb foltokban találhatóak, tehát nem szennyezik el a vízbázisok területét, ezért jelenlétük többnyire nem volt kimutatható a VGT során alkalmazott, monitoring kutak használatán alapuló állapotértékelési módszerrel, ugyanakkor a lehetőségekhez mérten megtörtént a tényleges szennyeződések feltárása. Ezek nagy része ipartelepekhez, üzemanyag tárolókhoz kapcsolódó szénhidrogén szennyezés, és előfordulnak közöttük olyanok, amelyek ténylegesen veszélyeztetik az ivóvíz minőségét. A vízmű kutak rendszerint a települések határában találhatóak, ezért a diagnosztikai vizsgálatokban a szennyezést a legnagyobb arányban – kb. a felében - a csatornázatlan települések és üdülőövezetek, ill. a belterületi mezőgazdasági termelésből és a kiskertes övezetekből származó nitrát szennyezés okozzák. A második leggyakrabban előforduló, a

vízbázisra veszélyt jelentő szennyezések a mezőgazdasághoz fűződnek (növénytermesztés, állattenyésztés vagy mindkettő). Pontszerű, de helyenként a víztermelésre is veszélyt jelentő problémát okoznak a nagylétszámú, iparszerű állattartó telepek. Gyakran előforduló potenciális szennyező forrásnak számítanak a növényvédőszer és műtrágya raktárak, a rossz állapotban lévő használt vagy felhagyott TSZ géptelepek, üzemanyag tárolók.

#### *Ivóvíz minőség javító program:*

Az Európai Bizottság C(2012) 3686 számú határozata 2012. december 25-ig engedélyezte az EU-s határértéktől eltérő ivóvíz fogyasztását. 2012. december 26-tól az elfogadható határértékek: arzén 10 µg/l, bór 1 mg/l, fluorid 1,5 mg/l.

Sajnálatos módon az Ivóvízminőség- javító Program a fenti időpontig sem valósult meg.

A Kormány 1379/2012. (IX. 20.) Korm. Határozata az egészséges ivóvíz biztosításához szükséges intézkedésekről:

- ✚ Az Ivóvízminőség-javító Program gyorsítása mind a kérelmezők mind a hatóságok oldaláról.
- ✚ A Honvédelmi Minisztérium felhatalmazást kapott, hogy a rendelkezéseire álló eszközökkel átmeneti vízellátást biztosítson azokon a településeken ahol egyéb megoldás nem valósul meg. Lajtós kocsikkal és zacskós víz osztásával átmeneti vízellátás biztosítása azokon a településeken ahol egyéb megoldás nem valósul meg. Az átmeneti ivóvízellátás kiszállítással történő biztosításának kiváltásához szükséges konténeres szűrőberendezések gyártását és telepítését készítette elő. Jelenleg a konténerek vízjogi engedélyeztetése folyik.

#### *Jelenlegi helyzet*

Békés megye 27 érintett településének esetében az Alföldvíz Zrt. az üzemeltető. Műszaki beavatkozással Dombiratos település esetében véglegesen sikerült biztosítani a határértékeknek megfelelő ivóvizet.

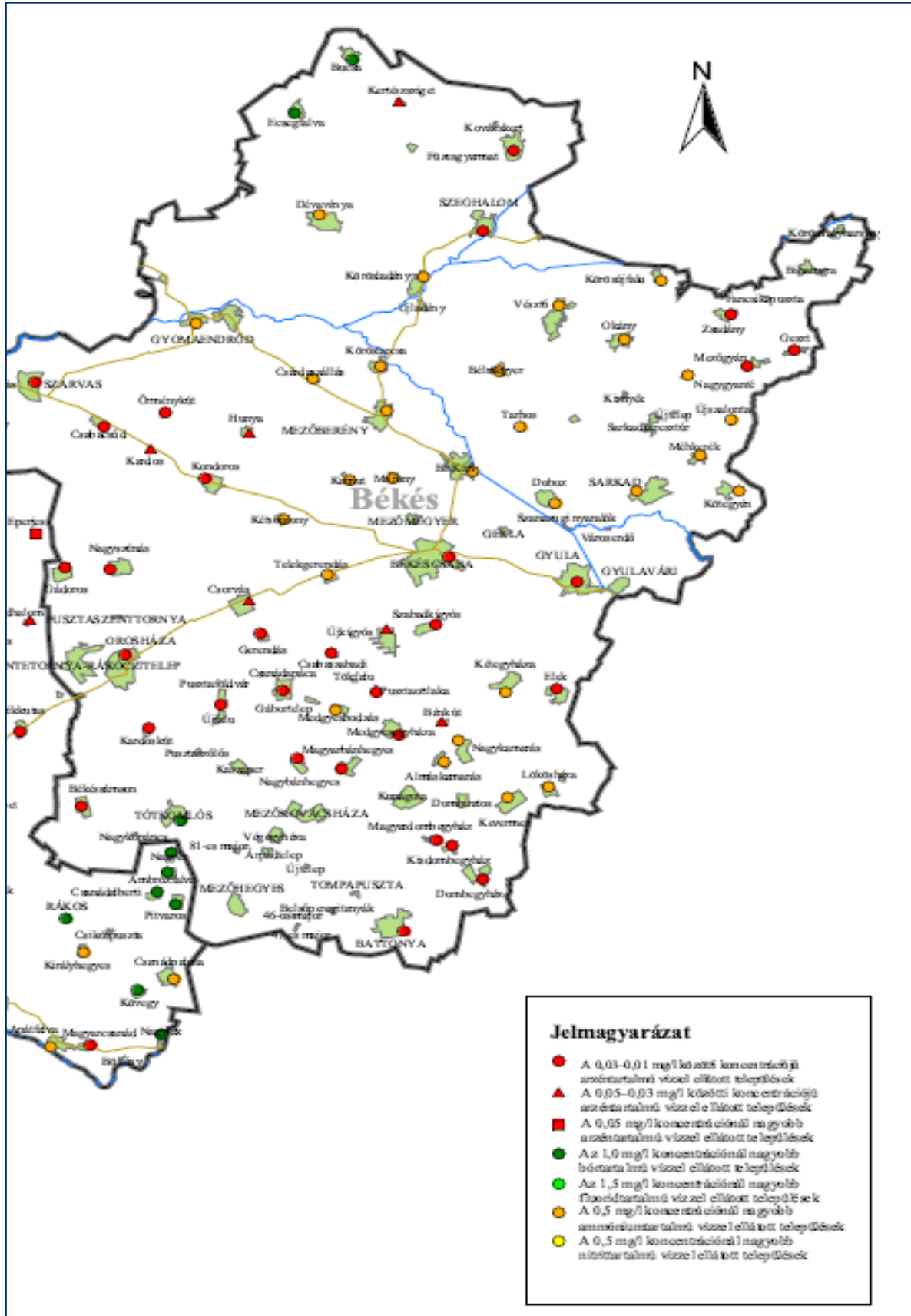
Szarvas, Pusztatottlaka, Pusztaföldvár, Orosháza, Nagyszénás, Kardoskút, Gádoros, Csabaszabadi, Csabacsúd településeken műszaki beavatkozással a nyári növekedett vízfogyasztásig (április 30.) megoldották a határértékeknek megfelelő ivóvíz biztosítását, jelenleg a konténeres víztisztítók engedélyeztetése zajlik.

Tótkomlós, Battonya, Dombegyház, Kisdombgyház, Magyardombegyház, Magyarbánhegyes, Békéssámson, Gerendás, Geszt, Mezőgyán, Zsadány, Bucsa, Kertészsziget, Ecsefalva, Hunya, Kardos, Örménykút települések esetében a Honvédség biztosítja az átmeneti vízellátást lajtós kocsikkal vagy zacskós vízzel

Ezekon a településeken jelenleg szintén a konténeres víztisztítók engedélyeztetése zajlik

(Forrás: Békés Megye OTRT)

Ivívíz határértéknek nem megfelelő települések Békés megyében



## Zajvédelem

Környezetünket különböző eredetű zajok és rezgések befolyásolják, melyek bizonyos határértékeken túl veszélyeztetik az emberi egészséget is. A környezetből származó zajterhelés eredete szerint lehet:

- ✚ ipari-, mezőgazdasági-, építési
- ✚ közlekedési
- ✚ szórakoztatóhelyek
- ✚ egyéb eredetű

Déaványa közlekedési helyzetét döntő módon meghatározza, hogy a település központjában kettő – 4205. és 4231. számúak - alsóbbrendű gyűjtőút is keresztülhalad. Ezen kívül a település gyűjtő és forgalmi útjai is jelentős forgalmat bonyolítanak. Számolni kell továbbá a vasút, és az állomás zajterhelő hatásával is.

A felmérés alapján általában elmondható, hogy a nagy forgalmú közutak forgalmi eredetű zajterhelésén túl eseti – elsősorban szórakozóhelyek közönsége által okozott – zavaró zajhatások jelentkeznek. Ipari eredetű zavaró zajterhelés a lakossági felmérés alapján nincs a településeken.

A település zajhelyzetét, az akusztikai komfortfokozatát döntő módon a közlekedés határozza meg. Ezen belül is a legnagyobb részarányt a közúti közlekedés képviseli. Az üzemi vagy szolgáltató jellegű létesítmények zaja lokálisan hat, általában csak a közvetlen környezetben érzékelhető, vagy okoz problémát. Ezzel szemben a közlekedés az egész település szükséglete, így kisebb nagyobb mértékben minden közlekedési létesítmény környezetében kell zajterheléssel számolni.

Jelenleg a településen nem működik olyan ipari létesítmény, amely jelentős zajterhelést okozna. A zaj- és rezgésvédelem területén, a területileg illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség az üzemek számára zajkibocsátási határértéket állapít meg, amelynek betartását helyszíni mérésekkel ellenőrzi. Határértéket meghaladó zajkibocsátás esetén az üzemet műszaki intézkedések megtételére kötelezi, annak nem teljesítése esetén bírság kiszabására kerül sor.

A mezőgazdaság két ágazata közül a növénytermesztés – tevékenységének helyszínéből adódóan- panaszokra okot nem, vagy csak elvétve okoz. Jellemzően lakott területtől távolabb folytatják. Időszakosan (pl. szántás, betakarítás, repülőgépes növényvédelem, termékfuvarozás) terhelik zajjal környezetüket. A kapcsolódó helyi feldolgozó háttér (szárítók, gabonatórolók) száma nem jelentős, és zaja sem terjed túl általában a mezőgazdasági terület (szérű) határán. A mezőgazdasági termékek áru fuvarozásának hatása a nyári, őszi időszakban a közutak forgalmára jelentéktelen.

Az állattartással kapcsolatban leginkább az intenzív, kis helyigényű tartás okozhat lakossági panaszokat. Az állattartás szabályozását (védőtávolság, egyedszám meghatározása, stb.) az önkormányzat helyi rendelettel megoldotta.

Információink szerint a településen jelentős zajvédelmi problémáról, határértéket meghaladó zajkibocsátású üzemi létesítményről nincs tudomásunk.

A települések belterületén a közlekedésből és a fejlesztésekhez kapcsolódó építkezésekből származó zaj-, rezgés- és légszennyezési problémákat az Önkormányzat a vonatkozó környezetvédelmi jogszabályok és a helyi rendeletek alapján korlátozzák.



### 3. HELYZETÉRTÉKELÉS

#### *Kérdőívek kiértékelése*

A LOCAL AGENDA 21 program a lakosság részvételén is alapszik. A Város környezetvédelmi, gazdasági és társadalmi helyzetének felméréséhez és a helyzetértékelés elkészítéséhez kérdőíveket készítettünk, melyet a lakosság és a városban tanuló diákok számára küldtünk meg az Önkormányzat segítségével. A kérdőívek kiértékelésének eredményei rávilágítanak a lakosság által megfogalmazott megoldandó feladatok körére és a lakosság Dévaványáról való véleményére.

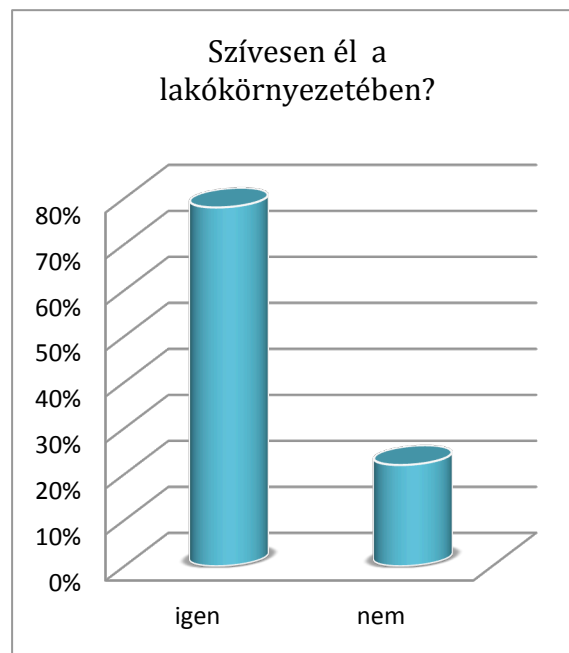
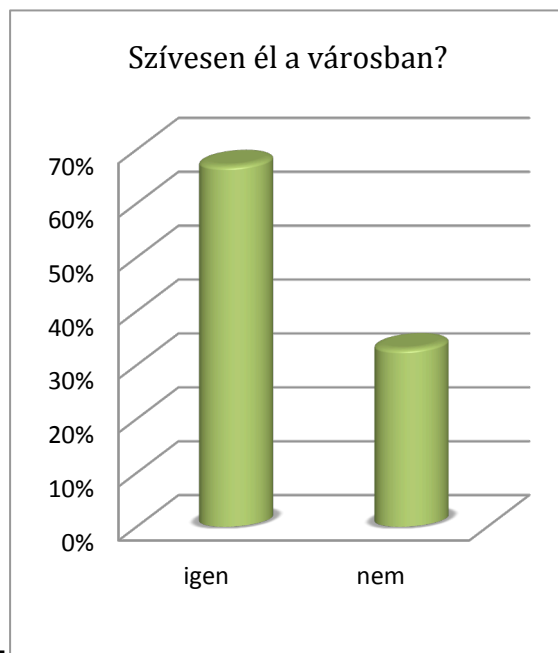
A lakossági kérdő íveknél a kitöltők száma 24 fő volt, az oktatási intézményekben kitöltött kérdőívek száma 28 db.

#### *Lakossági kérdőívek kiértékelése*

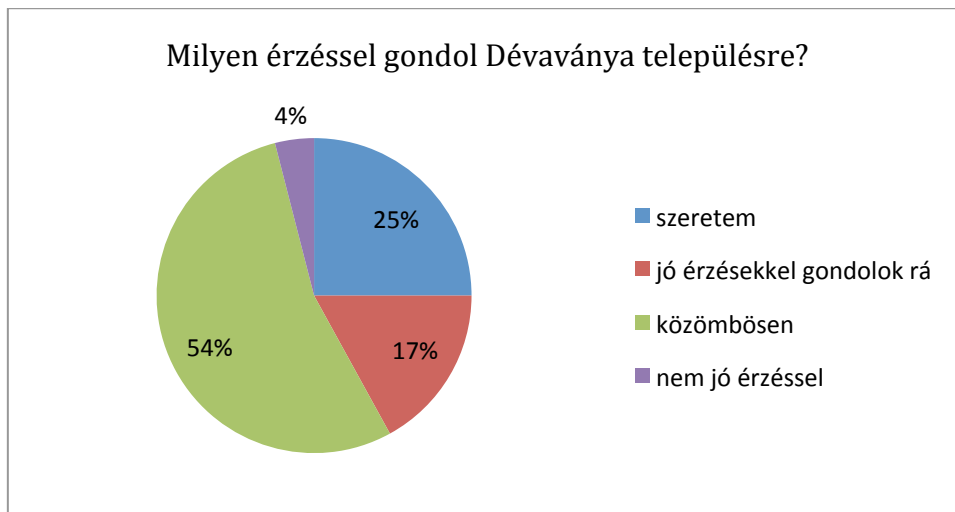
A lakossági kérdőívet kitöltők között 25 % volt a férfiak aránya és 75 % a nők aránya. Koreloszlás szerint a válaszadók 30 évnél fiatalabb 17 %, 26 %-a 31 és 40 év közötti, 48%-a 41 és 54 év közötti és 9 %-a 55 év feletti. A beérkezett kérdőíveket 8 általános iskolai végzettséggel rendelkező lakosok küldték be. A válaszadók többsége - 82 % - több mint 20 éve Dévaványán él.

A válaszadók 81%-a él szívesen Dévaványa településen, és ugyancsak 67 % -a szívesen él jelenlegi lakókörzetében. A válaszadók mintegy 22 %-a gondolja úgy, hogy bármikor elköltözne a Városból.

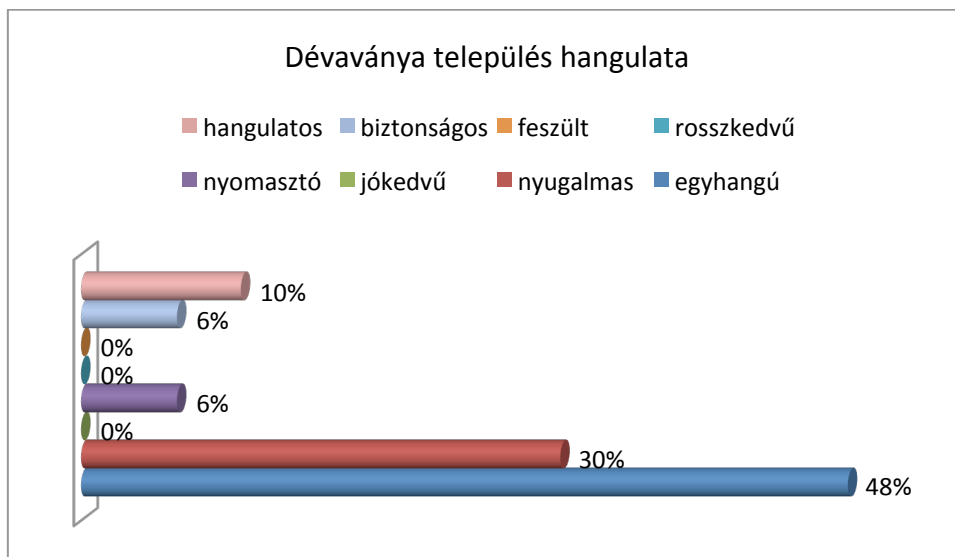
A tanulókra vonatkozóan a válaszadók 85 %-a gondolja azt, hogy a fiatalok el fognak költözni a városból és mindössze 15 % -uk vélekedik úgy, hogy maradnak.



A megkérdezettek többsége, 54 % közömbösen, 25 %-a szeretettel, 17 % jóleső érzéssel 4% nem jó érzéssel gondol Dévaványa településre, míg a megkérdezettek közül senki nem válaszolta azt, hogy, kellemetlenül, rossz érzéssel illetve nehezteléssel van a város iránt.

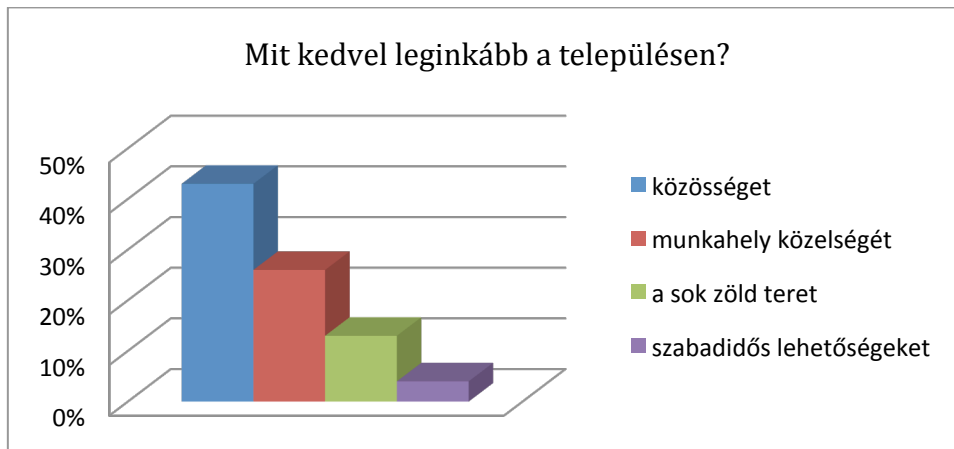


A kapott eredmény szerint a jelenlegi lakosok szeretnek Dévaványán lakni. Ezt tükrözi a település hangulatáról feltett kérdésünkre kapott válaszok, melyek ugyan megoszlanak, de a legtöbben mégis az osztályozás folyamán jónak ítélték.

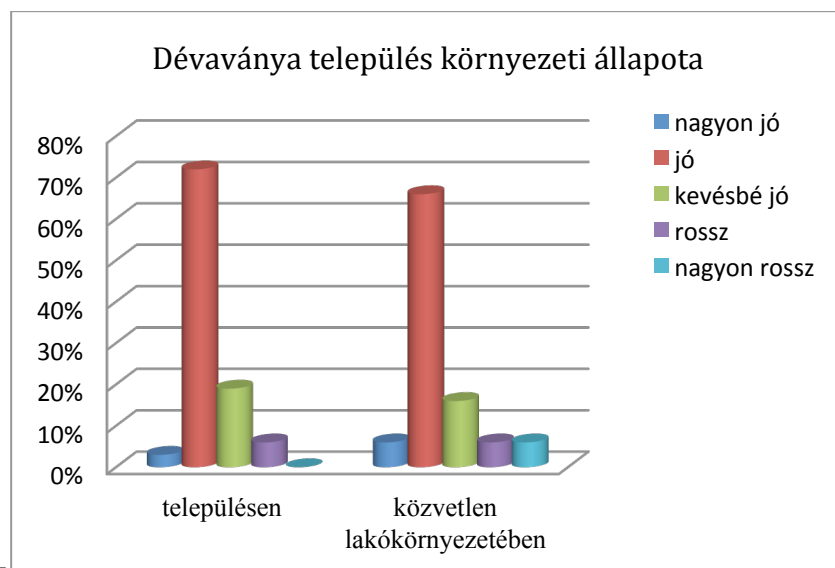


A válaszok alapján Dévaványa hangulatára az egyhangú, hangulatos és nyugalmas a legjellemzőbb három tulajdonság.

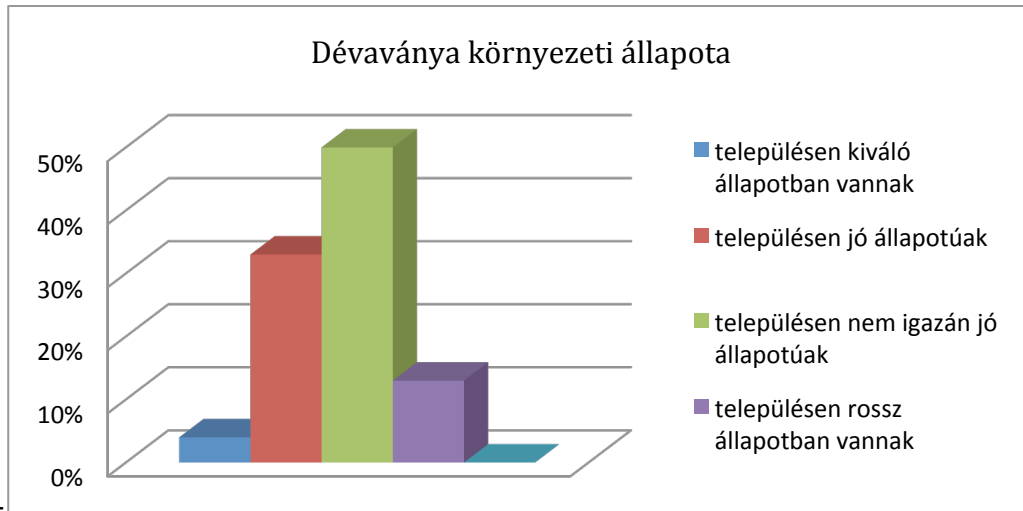
A Városban élők a helyi lakóközösséget kedvelik leginkább. A munkahelyek közelsége valamint a sok zöld terület, amely szerethetővé teszi a lakosság szerint a települést.



A Város környezeti állapotával kapcsolatos kérdésekben általánosságként elmondható, hogy a környezet (víz, levegő, talaj, a település tisztasága, zaj) állapotát jónak tartják az itt élők. Mindössze 19 illetve 16 % szerint kevésbé jó, ezzel szemben 3 - 6 % nagyon jónak ítéli meg a természeti környezet állapotát. A megkérdezettek közül 6 % tartja rossznak illetve nagyon rossznak.



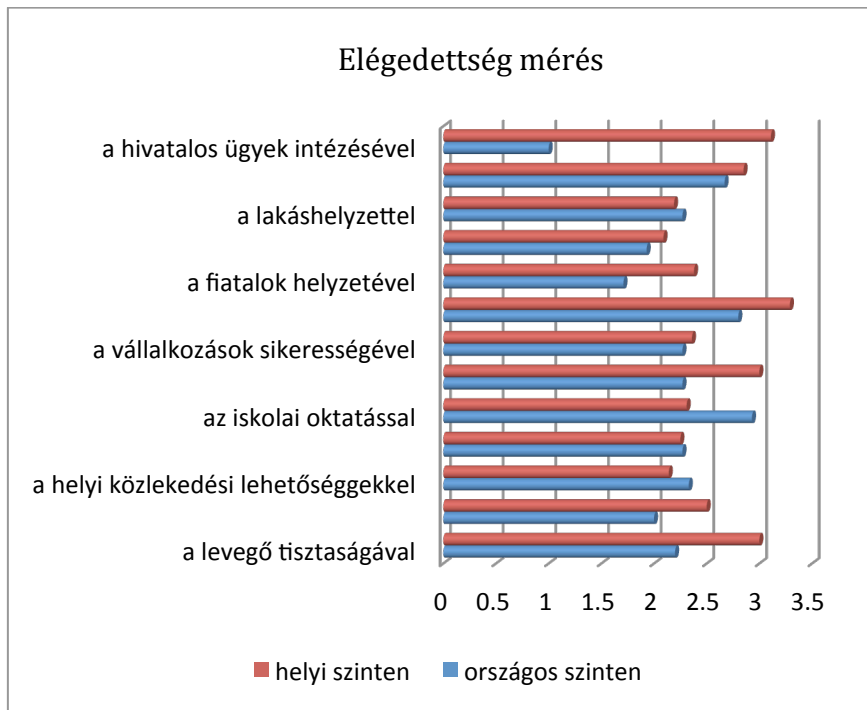
A város természeti környezetével (erdők, patakok, tavak, parkok, vadon élő állatok) kapcsolatos kérdésekben általánosságként elmondható, hogy a környezet állapotát 33 %-ban jónak tartják az itt élők. 50 % szerint kevésbé jó, és 13 % - ban rossznak tartják a megkérdezettek. 4 %, szerint, kiváló.



Arra a kérdésre, hogy mi lenne a legfontosabb és legmegfelelőbb megoldás a környezetszennyezés megállítására a válaszadók többsége 56 %-a a károsító tevékenység betiltását, a károsultak pénzügyi kártérítését támogatja, 25 % szerint a károk ellensúlyozása különböző fejlesztésekkel, beruházásokkal, illetve 25 %-a a környezetszennyezők megbírságolásában látja a megoldást.

A helyzetelemzésünk alapján a település környezeti helyzete fejlesztésre szorul. Ennek eredményeképpen a megvalósítás című fejezet tartalmaz olyan megfogalmazott programokat, melyek figyelembe veszik a lakosság ilyen jellegű igényeit is.

A következő kérdésben arra voltunk kíváncsiak, hogy melyek azok a tényezők, melyek leginkább problémát jelentenek, valamint amivel a legkevésbé elégedetlenek a városban.

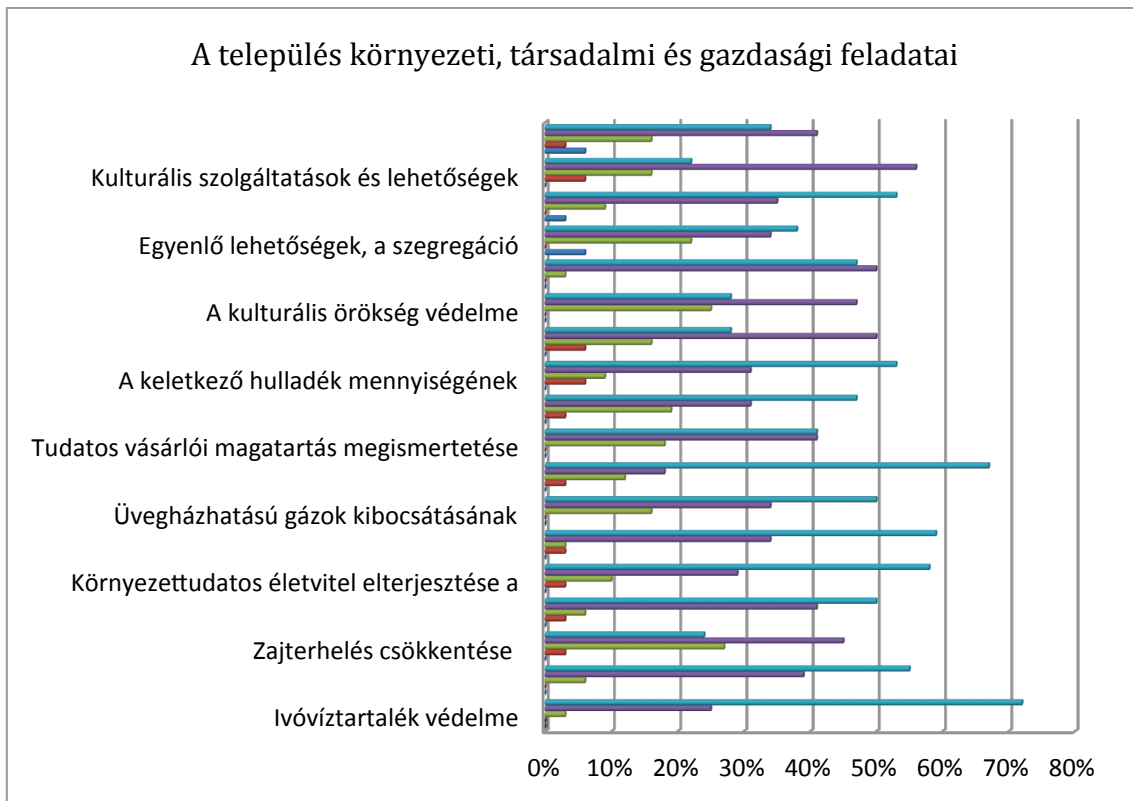


A kérdés kiértékelését követően az elkészített diagramban jól látható, hogy helyi szinten az idősekről való gondoskodással, a hivatalos ügyek intézésével illetve a levegő tisztaságával nagyon elégedettek a megkérdezettek. Nem megfelelő a vállalkozások sikeressége, iskolai oktatással, helyi közlekedéssel és a lakáshelyzettel. A válaszokat figyelembe véve a lakosok inkább elégedetlenek és egyes esetekben bizonytalanok.

Az országos szintű mérésel összehasonlítva 6 esetben a vélemények (hivatalos ügyek intézése, idősekkel való törődés, közbiztonság, fiatalok helyzete, levegő tisztasága), egyértelműen pozitívnak ítélték meg a település helyzetét az ország helyzetéhez viszonyítva. Az országos helyzetet az oktatásban, közlekedésben, és a lakáshelyzetben látják jobbnak a településénél.

Az országgal közel azonos szintű a vélemények szerint, az egészségügyi helyzet a szórakozási lehetőségek, és a vállalkozások helyzete.

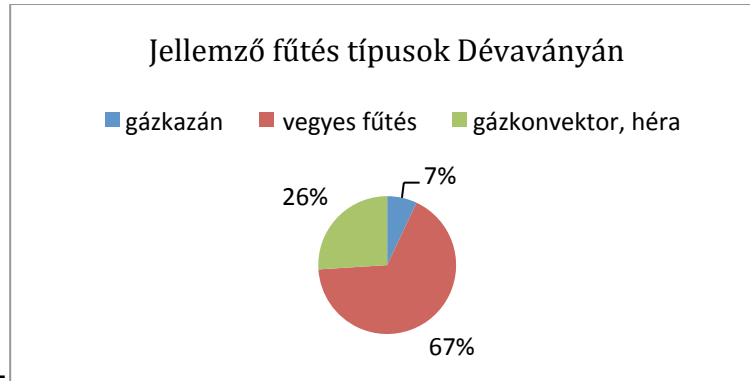
Megkértük a lakossági kérdőívet kitöltőket, hogy rangsorolják a környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági feladatukat fontosságuk szerint. Az értékelés alapján a lakosság a az alábbi szerinti válaszokat adta.



A fenti ábráról leolvasható, hogy az illegális hulladéklerakás felszámolását, levegő tisztaságát, ivóvíz és egészség védelmét, megújuló energiaforrások használatát, környezettudatos életvitelt tartják legfontosabbnak a megkérdezettek. Kevésbé fontosnak tartják, tehát nem zavaró hatású a lakosság számára, zajterhelés csökkentése, tudatos vásárlási szokások megismertetése, klímaváltozás hatásaira (pl. viharok, hőség) való felkészülés.

A következő kérdésekre adott válaszokból kitűnik, hogy a válaszadók 50 %-a tudja, hogy mennyi energiát (gáz, víz, áram) fogyasztottak el az egy háztartásban élők egy hónap alatt. 92 % takarékoskodni kíván a jövőben is az energiahordozókkal, míg 8 % nem.

A városra jellemző fűtési rendszer a gáz - gáz központi fűtés, és vegyes tüzelés. Villanyfűtés, távfűtés nem jellemző a városban.



Megkérdeztük, hogy a településen üzemelő üzletek, boltok kielégítik-e az igényeket. A válaszadók 87 % - nak megfelelő az ellátás, viszont a másik 13 % átjár másik településre bevásárolni.

A megkérdezettek 87 % szeretné, hogy növekedjen a városban az olyan kereskedelmi egységek száma, ahol helybeliek vállalhatnák munkát.

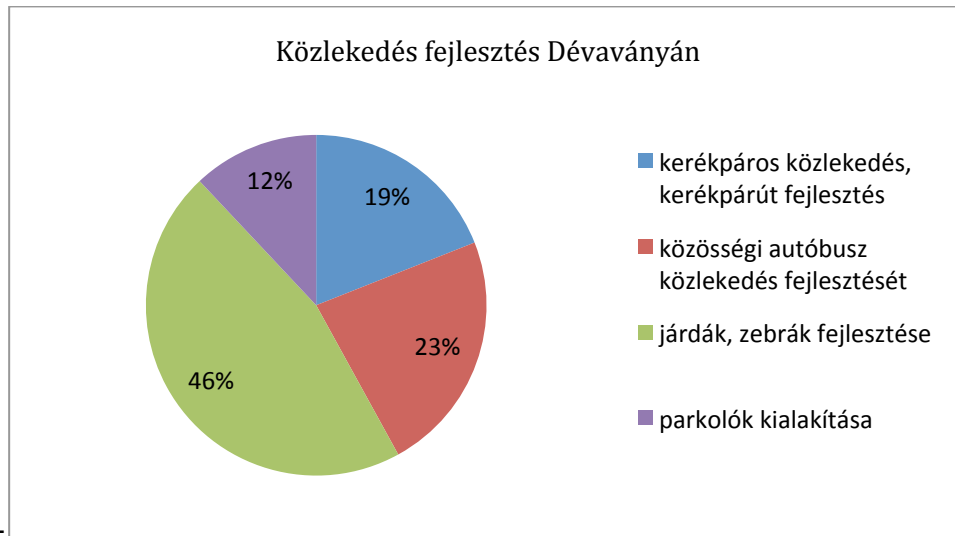
Érdeklődtünk, ha tehetnék, ki hova költözne el Dévaványáról. Az alábbi táblázatban összesítettük a válaszokat:

tanyára	8%
kis faluba	0%
nagyközségbe	0%
város környékére	4%
kisvárosba	24%
nagyobb városba	4%
Budapest külső területeire	8%
külföldre	12%
maradna ahol lakik	40%
Budapest belső területeire	0%

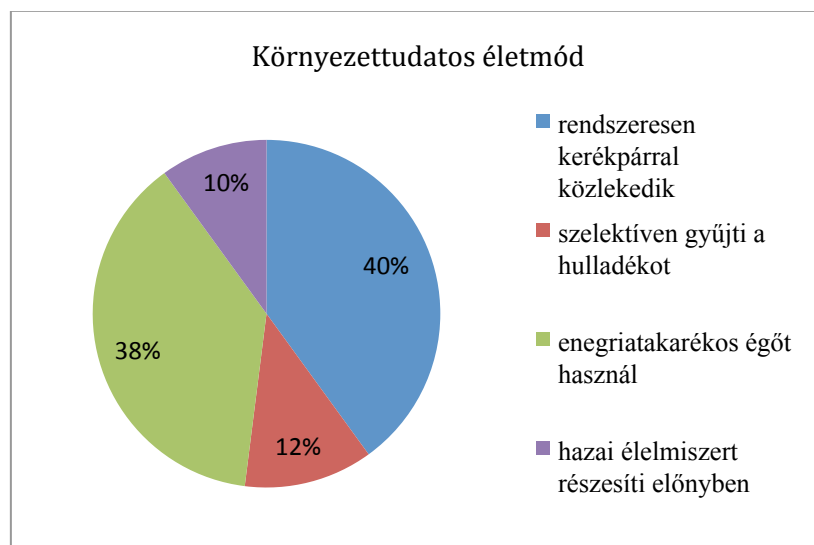
és milyen környezetben élne szívesen?

egy kulturált kertvárosba	26%
egy nem túl magas házakkal beépített belvárosias részen	4%
egy magas házakkal beépített világvárosba	4%
egy békés tanyán	17%
egy nagyobb faluban	4%
egy a hagyományokat őrző történelmi városban	4%
olyanban, amilyenben most él	39%

A közlekedés fejlesztésére vonatkozó kérdésünkre megkérdezettek 19 %-a kerékpárutak kiépítését, 23 % a közösségi közlekedés fejlesztését, 46 % a gyalogos közlekedés járdák, zebrák javítását javasolta. Új parkolóhelyre a válaszadók 12 % -nak van szüksége.

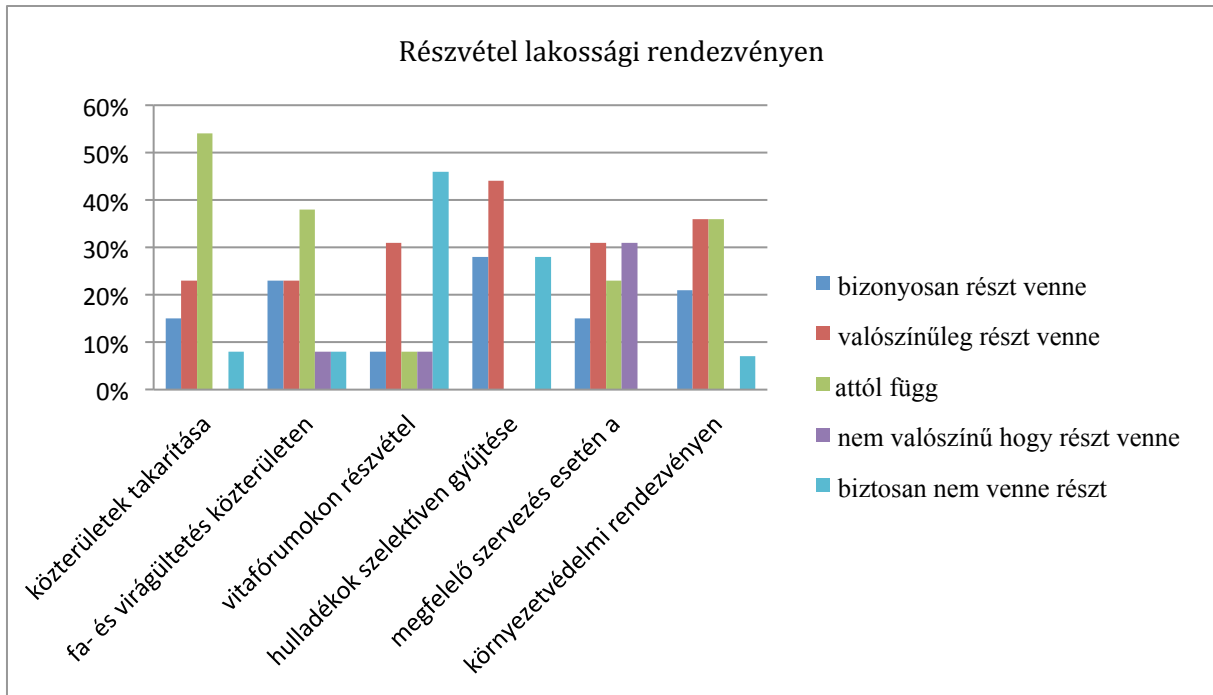


A környezettudatos életmóddal kapcsolatos kérdésre adott válaszokból kitűnik, hogy 38 % energiatakarékos izzót használ, 10 % hazai élelmiszert vásárol. 40 % rendszeresen kerékpárral közlekedik, 12% pedig szelektíven gyűjti a hulladékot.



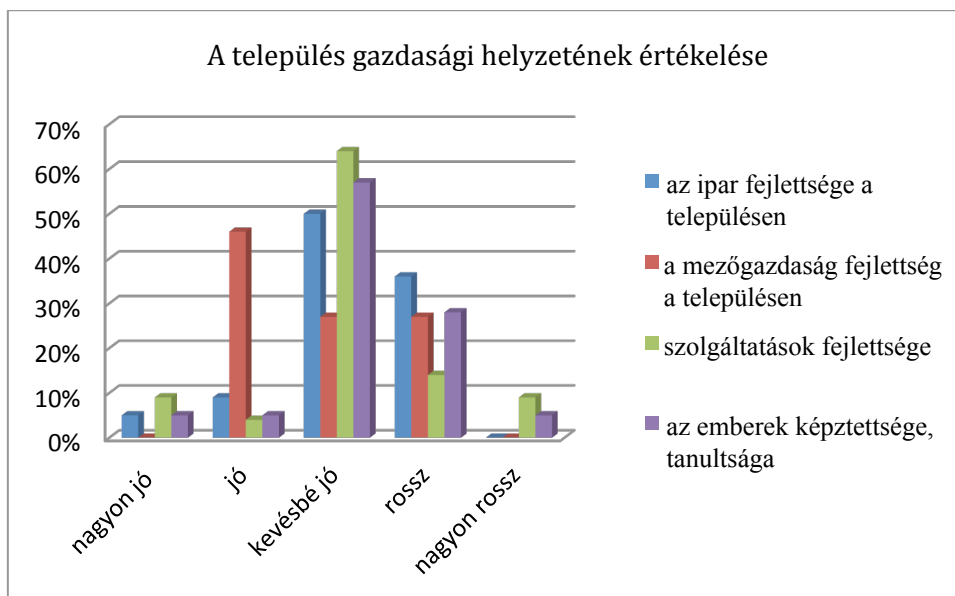
Megkérdeztük a lakosságot, hogy milyen lakóközösségi vagy önkormányzati kezdeményezésekben venne részt szívesen?

A legtöbbben a szelektív hulladékgyűjtésben és környezetvédelmi rendezvényeken vennének részt, sokan elmennének fát és virágot ültetni és közterületet takarítani. A környezetvédelmi rendezvényeken való részvétel is szép számmal megmozdítaná a lakosságot.



A Város gazdasági helyzetét a lakosság a következők szerint értékelte:

- Az ipar fejlettsége a Városban a válaszadók 5 %-a szerint nagyon jó, 36 %-a szerint rossz, 50 %-a szerint kevésbé jó, 9 % szerint jó.
- A mezőgazdaság fejlettsége a válaszadók 46 % szerint jó, 27 %-a szerint kevésbé jó, 27 % rossz, és 9 % szerint nagyon rossz.
- A szolgáltatások fejlettsége a válaszadók 4 %-a szerint jó, 64 %-a szerint kevésbé jó, 14 % rossz, és 9 % nagyon rossz illetve nagyon jó minősítés érkezett.
- A Déaványán élő emberek képzettségére és tanultságára a válaszadók 28 %-a azt mondja, hogy rossz, 5 % szerint nagyon rossz és 5 – 5 %-a vallja azt, hogy jó illetve nagyon jó. 57 % kevésbé jó minősítés érkezett a kérdésre.





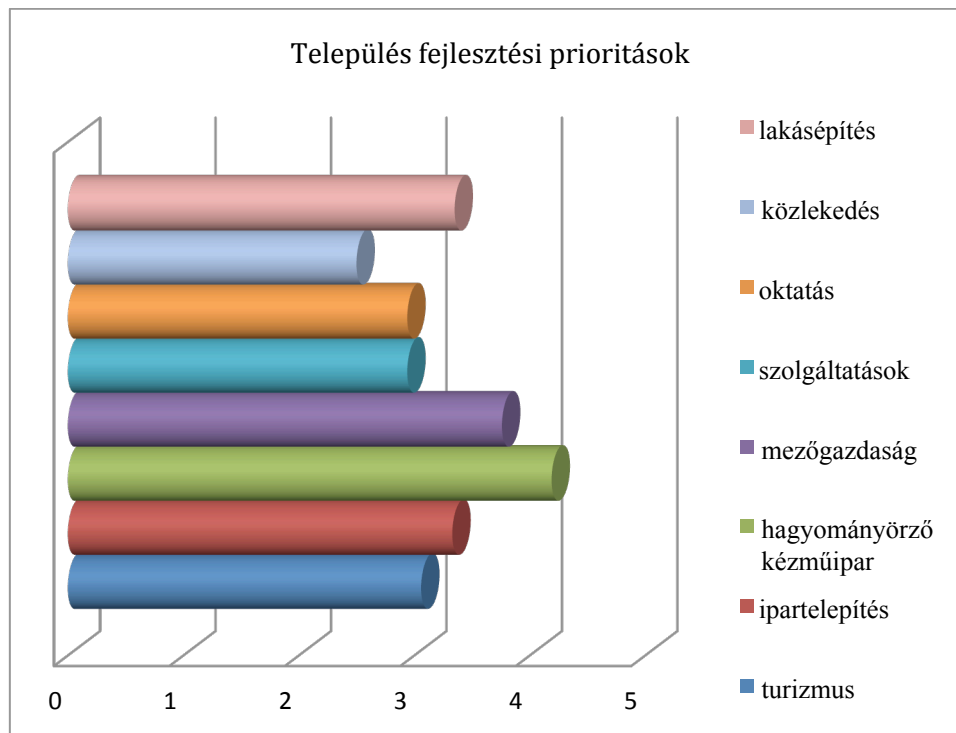
A településen élők szociális helyzetére kérdeztünk rá következő kérdéssorban. A megkérdezettek szerint 100 emberből 78-nek van szüksége segélyre, és véleményük szerint 53 fő kap is valamilyen segélyt. A nagy többség – 68 % - szerint a hatóságoknak a szociális intézmények fejlesztését kell segíteni, személyes segélyre 32 % szavazott.

A gondoskodást a bajba jutott rászorulókon, az alábbi táblázatban ismertetett módon gondolják a megkérdezettek:

emelniük kell a jól élők adóit, hogy gondoskodhassanak a bajba jutott rászorulókról	48%
más módon kell megoldaniuk ezt a problémát	38%
ez nem is feladatuk, hanem mindenkinek magának kell gondoskodnia magáról, ha bajba kerül	14%

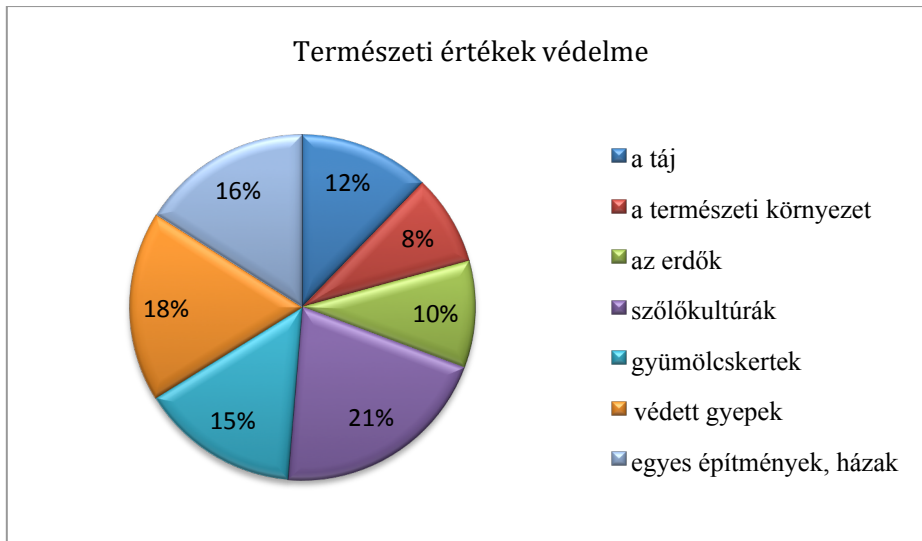
A megkérdezettek 74 % -nak kielégítő a lakás helyzete, 26 % -nak részben megfelelő.  
A megkérdezettek 70 % ban számítanak arra, hogy munkanélküli lesz valaki a családjából.

Megérdeklődtük, hogy milyen terület fejlődését szeretné elérni a településen? (1 – leginkább szeretné, ... 9 – legkevésbé szeretné)



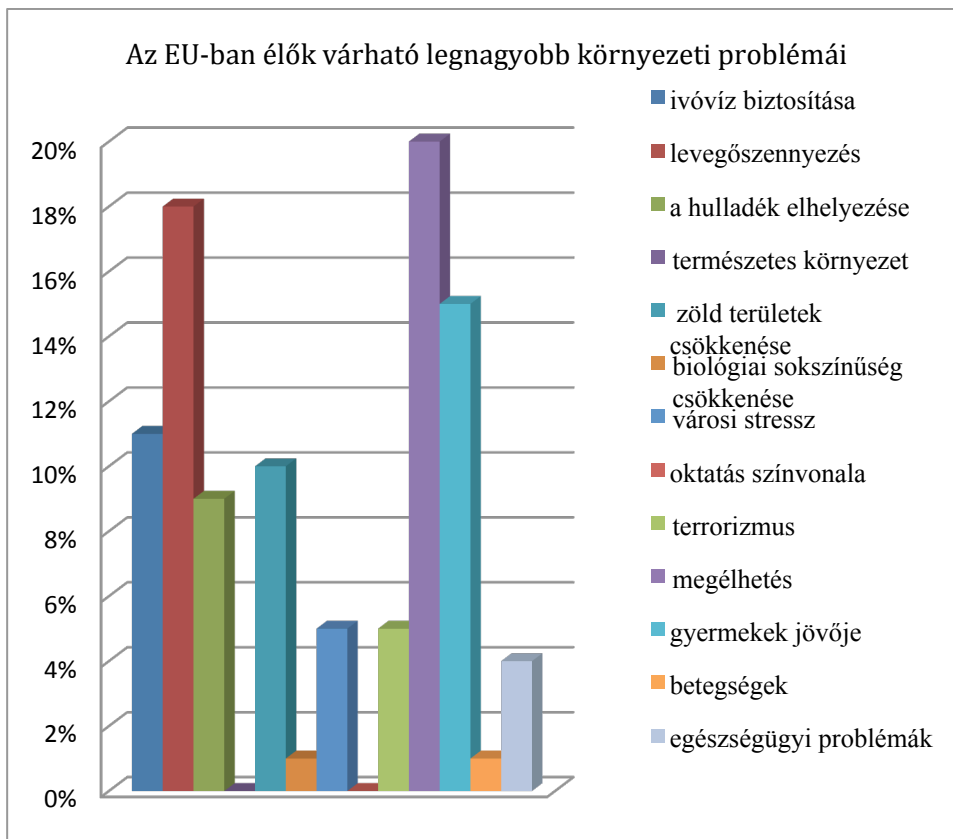
A válaszokból látható, hogy a legkevésbé a hagyományörző kézműipar betelepítését, a lakások építését, valamint az ipar és mezőgazdaság fejlesztését szeretnék elérni. A megkérdezettek szerint a közlekedés, az oktatás, a turizmus és a szolgáltatás szorul legnagyobb fejlesztésre a városban.

Kíváncsiak voltunk, hogy a városban élők milyen természeti érték a megőrzését, védelmét tartják leginkább fontosnak. (1-legfontosabb... 8 nem fontos)

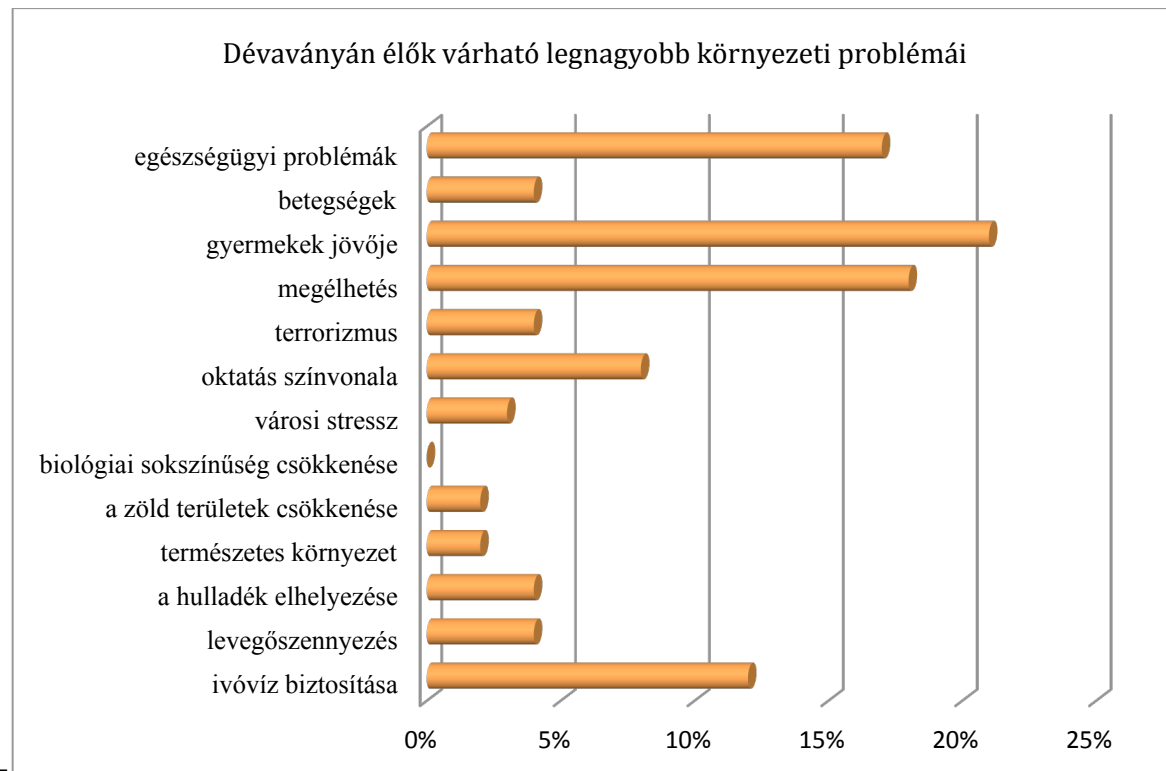


A grafikonról leolvasható, hogy, a táj, a természeti környezet, és az erdők védelme a legfontosabb a válaszadók számára.

Megkérdeztük a lakosságot, hogy véleménye szerint a belátható jövőben az alábbiak közül mely lesz Európa legnagyobb problémája? A válaszadók a megélhetést, a gyermekek jövőjét, a levegő tisztaságát tekintik a legnagyobb problémának. Sokan vélik az egészséges ivóvíz biztosítását, a hulladék elhelyezését illetve a zöld területek csökkenését, aggasztónak.



A lakóhelyének várható problémáinak a megélhetést, a gyermekek jövőjét, az a levegőszennyezést tekintik.



Kíváncsiak voltunk, hogy településük melyik három települési problémájának megoldását tartják a legsürgősebbnek a megkérdezettek.

Az első helyen a legnagyobb problémaként az egészségügyi helyzetet, a megélhetést és a munkanélküliség növekedését említették a megkérdezettek.

Másodikként a gyermekek biztos jövője mellett, az egészséges ivóvíz biztosítása, a hulladék elhelyezése szerepel.

Harmadikként a közbiztonság, a szórakozási lehetőségek hiánya került megjelölésre. A felnőtt oktatás bővítését is említették a megkérdezettek.

Összességében legnagyobb gondot a városban a megélhetés, a gyermekek jövője, a munkanélküliség, az egészségügy, az egészséges ivóvíz biztosítása jelenti a megkérdezettek szerint.

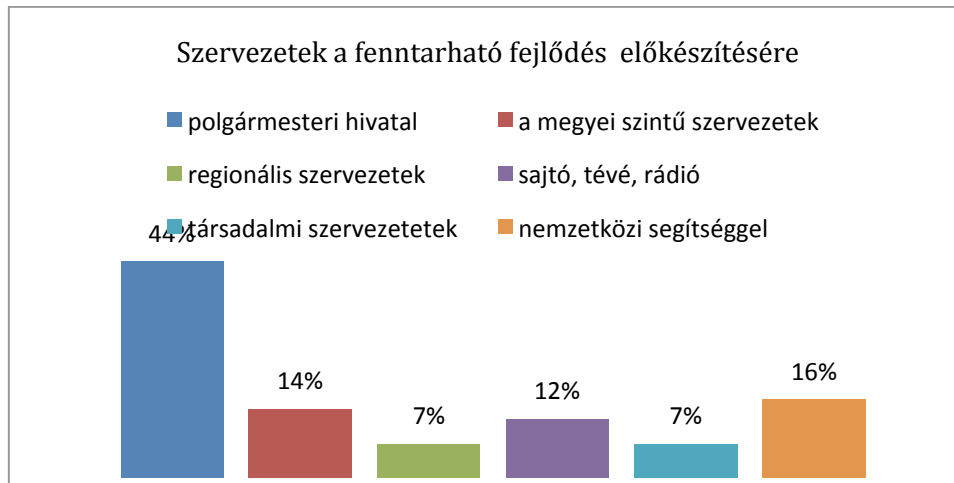
Megérdeklődtük, hogy a fenntartható fejlődés mit is jelent Dévaványa lakosainak számára. A fenntartható fejlődéssel, mint fogalommal a megkérdezettek 55 %-a találkozott már, de csak néhányan tudták megfogalmazni mit is jelent.

A válaszok szerint a fenntartható fejlődés:

- A jelen eredményeinek megőrzése az utódaink számára
- A fejlesztések hosszú távon történő fenntartása
- Pozitív gazdasági fejlődés

A megkérdezettek 86 %-a szeretné, ha több információ jutna el hozzájuk a fenntartható fejlődésről. Csak a városról kér információt 9 %, és 5 % egyáltalán nem kér információt. A többség médiából, lakossági fórumokon és utcai plakátokon értesül az eseményekről.

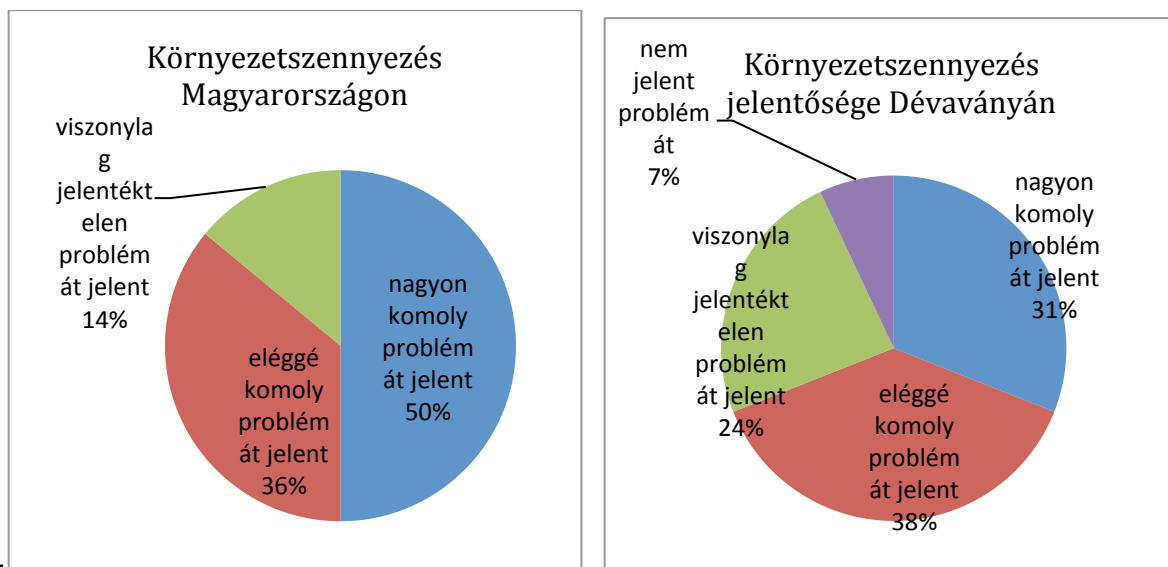
Milyen módon, milyen szervezetek, intézmények segítségével lehetne legjobban a települést fejleszteni (a „fenntartható fejlődést” előkészíteni)?



A fenti ábrából látható, hogy a települést fejleszteni a regionális, a megyei és helyi képviselő testület szakértő tevékenységével, a polgármesteri hivatal munkatársainak munkájával, társadalmi szervezetek összehívásával lehet eredményesen. Nemzetközi segítségre is sokan számítanak.

### Oktatási-nevelési kérdőívek kiértékelése

A tanulók általi megítélés szerint a környezetszennyezés jelentősége hazánkban valamint Dévaványa településen megközelítőleg azonos arányú. A megkérdezettek – 38 % - szerint a környezetszennyezés az "Eléggé komoly probléma" kategóriába esik helyi szinten, országos szinten viszont 36 % gondolja eléggé komolynak. Nagyobb fokú az eltérés a jelentéktelen probléma kategóriánál, mely szerint Dévaványa településen a jelentéktelen környezetszennyezés problémára 24 % gondol, országosan viszont 14 %. A hazánkban tapasztalható környezetszennyezést a megkérdezettek 50%-a nagyon komoly problémának tartja, míg Dévaványa Város esetében ez 31 %. Dévaványán nem jelent problémát a megkérdezettek 7 %-a szerint.



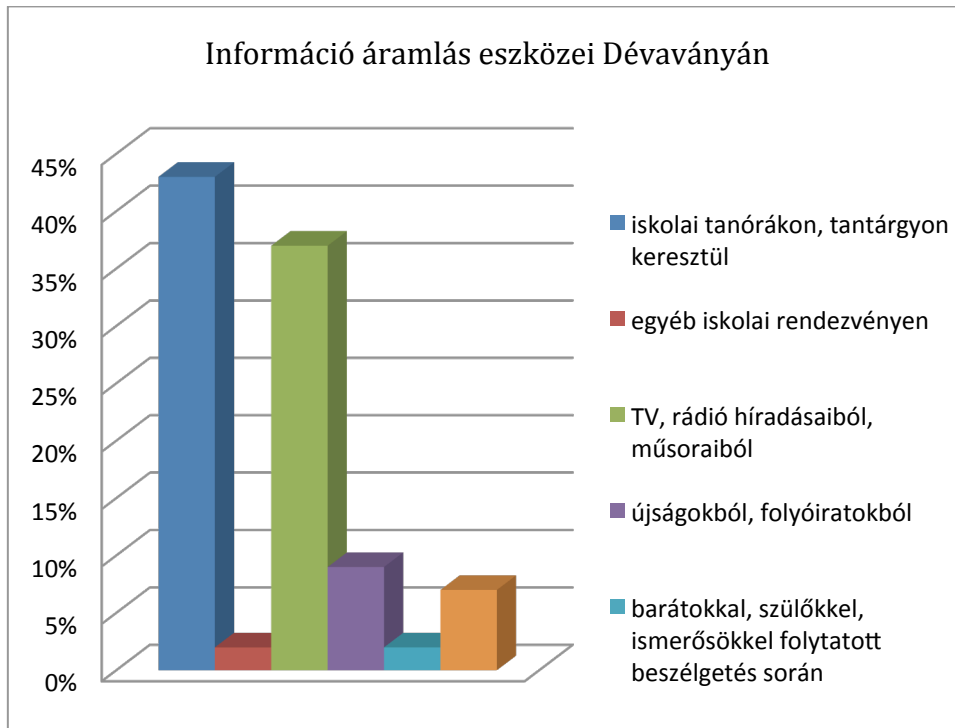
A válaszok összessége arra enged következtetni, hogy a megkérdezettek szerint a környezetszennyezés mind helyi, mind pedig országos szinten igenis jelentős probléma.

A megkérdezettek nem érdeklődnek folyamatosan a környezetvédelmi kérdések iránt, míg a válaszadók 32 %-a ezen téma iránt érdektelenek. A megkérdezettek jelentős része (68 %) csak egyes környezetvédelmi kérdések iránt fogékonyak, melyből arra következtethetünk, hogy csak a magasabb hírértékű globális vagy a közvetlen környezetüket érintő környezetvédelmi problémák, katasztrófák, fejlesztések keltik fel figyelmüket.

A tanulók által a legnagyobb számban megjelölt környezeti probléma – a Mexikói tankhajó katasztrófa és az olaj égése, az ivóvíz magas arzén tartalma, a japán földrengés, a klíma változás, globális felmelegedés, vulkánkitörés, a folyóvizek szennyezése, szmog kialakulása. Érdekes módon a Magyarországot érintő környezeti katasztrófákat – pl. vörösiszap, vagy a tavaszi árvizek – senki nem említette. A város utcáinak szennyezettségéről, a sok kutyaürülékről többen is írtak.

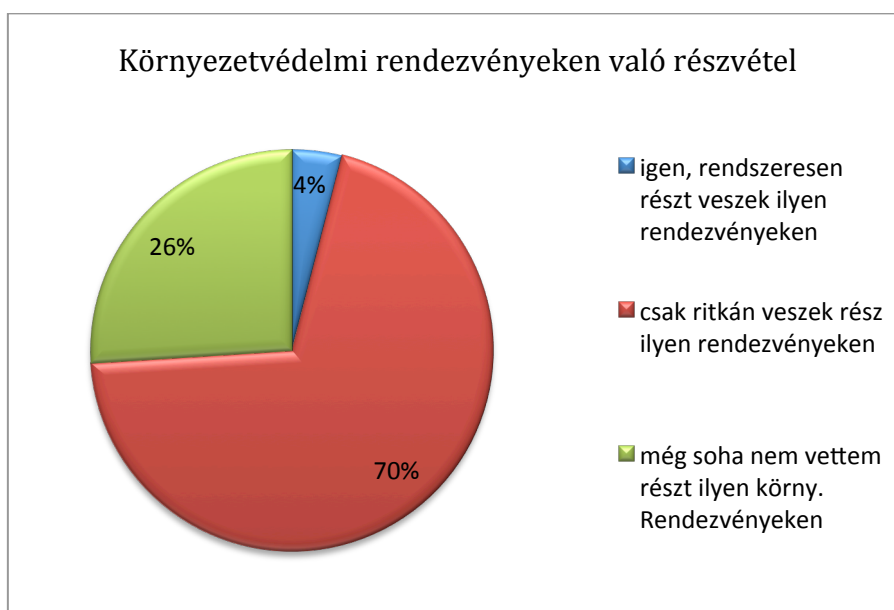
Megfigyelhető, hogy a válaszadók elsősorban a katasztrófa jellegű környezeti problémák terén tájékozottak és csak igen kis mértékben fogékonyak vagy érdeklődők a más jellegű környezeti problémák, - mint. pl. kihaló állatok, veszélyes hulladékok, stb. - iránt.

A válaszadók elsősorban a tanórákon, szakkörökön, a médián barátokkal, ismerősükkel folytatott beszélgetéseken keresztül tesznek szert a környezetvédelemmel kapcsolatos információkra.



A megkérdezettek közül 52 % ismer és 48 % nem ismer környezet- és/vagy természetvédelmi szervezet a településen. A környezet- és/vagy természetvédelmi tevékenységeket folytató szervezetek elsősorban szűkös költségvetéssel rendelkező non-profit szervezetek, melyek számára a mindennap szembetűnő reklám és hirdetések megléte nem megoldható.

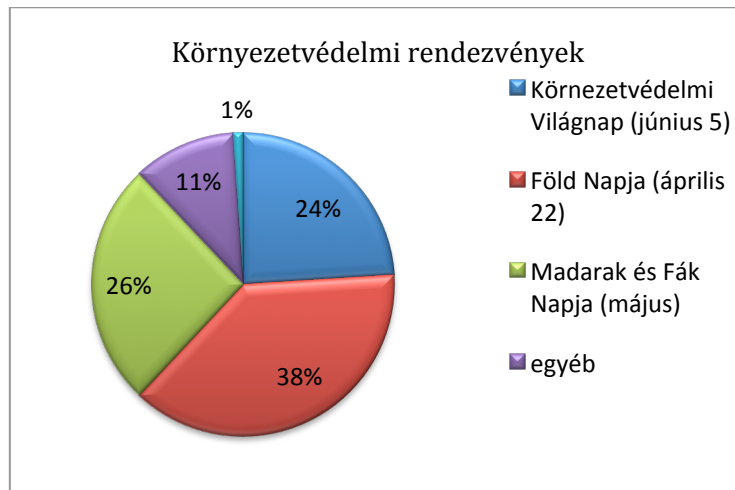
Ebből is adódhat ezen szervezetek kis mértékű ismertsége, valamint a eredményezhette a válaszadók ezen téma, tevékenység iránti érdektelensége is.



A válaszadók 96 %-a passzív hozzáállást tanúsít a környezetvédelmi rendezvényekkel kapcsolatban, hiszen 26 %-uk soha, míg 70 %-uk csak nagyon ritkán vesz részt ilyen programokon. Az aktív résztvevők aránya mindösszesen 4%.

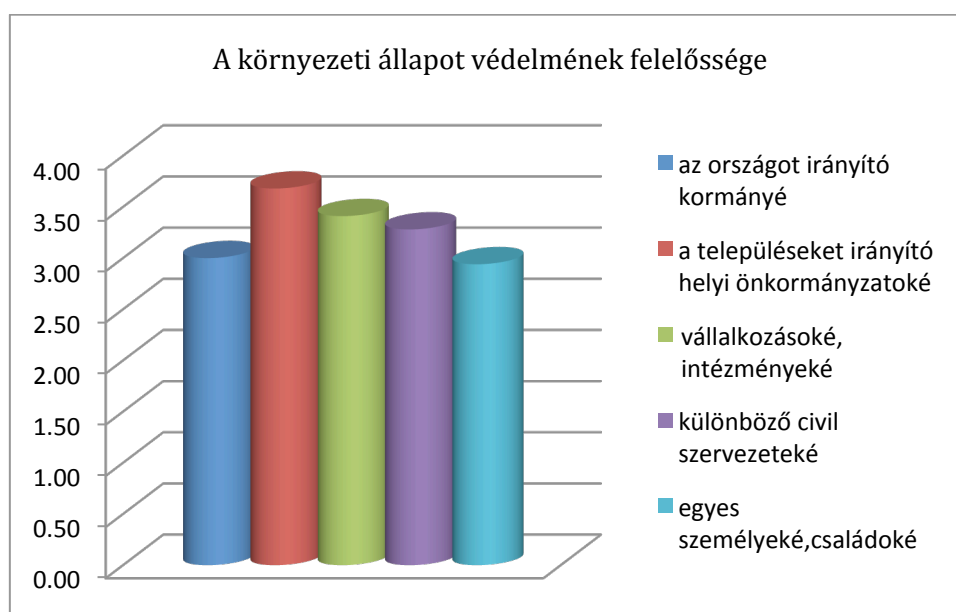
A tanulók közül a megkérdezettek közül 10 % kivételével, mindenki tudott minimum egy, az iskolájában rendszeresen megrendezésre kerülő környezetvédelemmel kapcsolatos napot megnevezni.

A válaszadók 38 %-a nevezte meg a Föld Napját. A Környezetvédelmi Világnapot valamint a Madarak és Fák Napja-t, a válaszadók 24% ill. 26%-a jelölte meg. 1 % nem tud ilyen jellegű rendezvényről, 11 % megnevezte az autómentes napot és a víz napját.



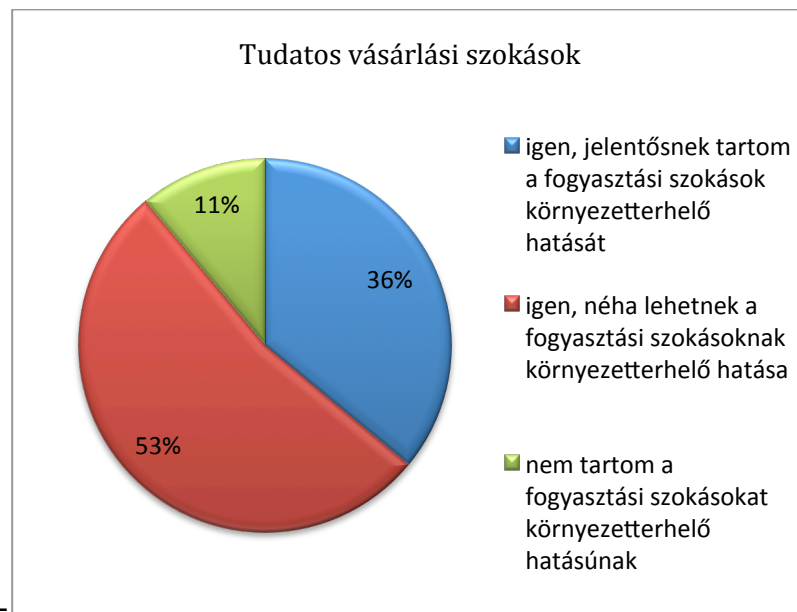
A környezetvédelmi ismeretek megszerzésével kapcsolatban a tanulók 74 %-a gondolja azt, hogy elegendő ismeretekkel rendelkezik ezen a téren. Az iskolai tananyagon keresztül 19%, a tanórán kívüli foglalkozások keretében 7 % hajlandó ismereteket bővíteni.

Arra a kérdésre, hogy a települési környezet állapota és védelme kinek az elsőrendű felelőssége, a diákok többsége Magyarország mindenkori kormányát, a helyi önkormányzatot, a civil szervezeteket nevezte meg felelősnek. A vállalkozások és családok felelősségére is sokan szavaztak.



A mindennapi viselkedésünk, szokásaink hozzájárulhatnak a környezeti problémák fokozódásához, de csökkentéséhez is. A diákok véleménye szerint otthon és az iskolában is alkalmazható „környezetvédő” megoldások, a takarékos világítás 44 %, hulladékok hasznosítása 17% , és fűtésrendszer korszerűsítése 33 %. 4 % még nem gondolkodott környezet kímélő megoldáson.

A tanulók 36 %-a jelentősnek tartja a fogyasztási (vásárlási) szokások környezetterhelő hatását és 25 %-uk gyakran használ ill. vásárol olyan terméket, amely kevésbé terheli a környezetet. A megkérdezettek 53 %-a azon véleményen van, hogy csak néha lehetnek a fogyasztási (vásárlási) szokásaiknak környezetterhelő hatásai, míg 11 %-uk ezen szokásokat nem tartja környezetterhelő hatásúnak, szemben a tudatos vásárlókkal.



A tanulók 75 %-ánál nem beszélhetünk tudatos vásárlói szokásokról, a megvásárolt vagy használt termékek környezeti terhelését figyelmen kívül hagyják, vagy csak nagyon ritka esetben számolnak azzal.

A kérdőívet kitöltők 63 %-a passzív hozzáállást tanúsít a helyi ügyekkel, kérdésekkel kapcsolatban. A megkérdezettek 15%-a teljes érdektelenséget tanúsít ezen ügyek iránt, míg 37 %-uk tartja magát megfelelően tájékozottnak, illetve érdekeltnek Dévaványa település aktuális ügyeit illetően. Vélhetően a válaszadók korosztályi sajátosságainak következménye ezen megoszlás.

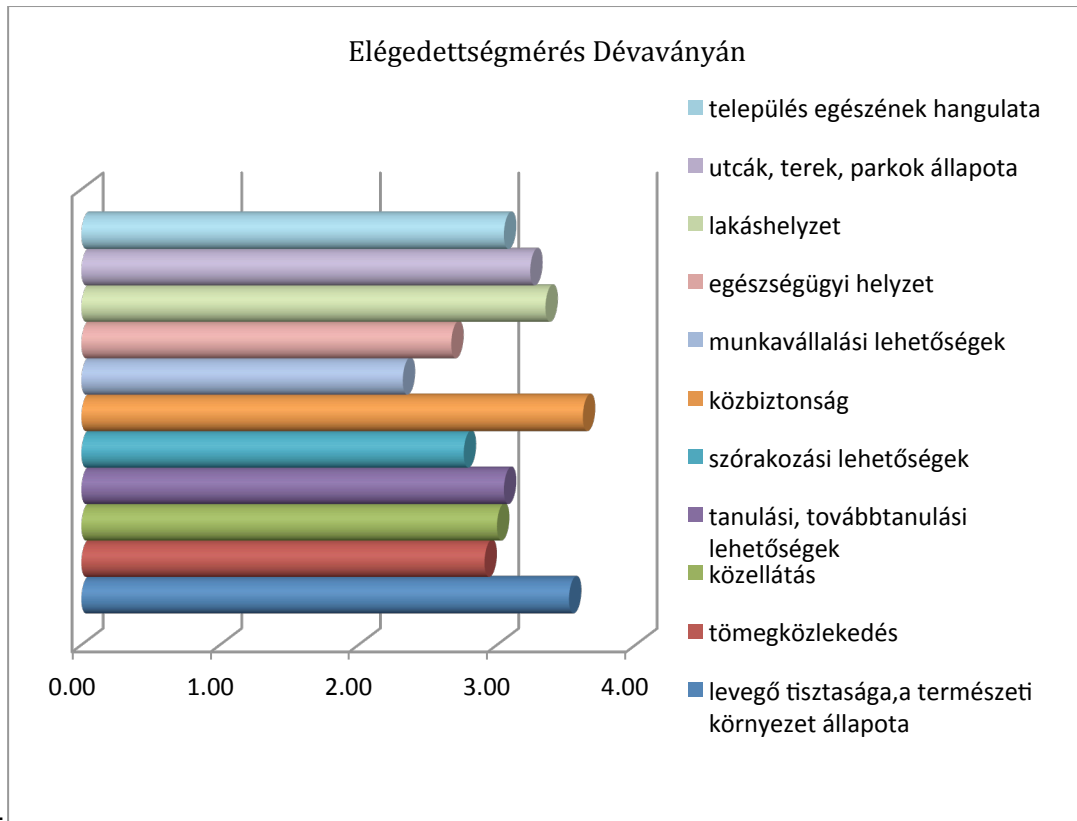
Dévaványa város, és a szűkebb lakókörzet aktuális ügyeit, problémáit a válaszadók 27%-a az iskolában a tanárokkal, illetve a tanuló társakkal, 45 % otthon szülőkkel és ismerősökkel beszéli meg. Ezt követi a baráti társaságban (24 %) történő megvitatás.

A megkérdezett tanulók mindössze 58 %-a él szívesen Dévaványa településen, 42 %-a viszont elköltözné, amennyiben módjában állna, vagy lehetősége lenne rá.

A válaszadók életkori sajátosságainak figyelembevétele által feltételezhető, hogy a változatosabb/több szórakozási hely létesítése révén, valamint a tanulási, továbbtanulási lehetőségek szélesítése által a város népességmegtartó képessége javul.



Elégedettség tekintetében a közbiztonság, levegő tisztasága, a lakáshelyzet került a legkedvezőbb megjelölésre, a tanulási lehetőségeket, az utcák terek parkok állapotát, a szórakozási és a közellátást is megfelelő állapotúnak sorolták be, fennmaradó kategóriák pedig a közepesen elégedett minősítést kaptak.



Arra a kérdésre, hogy a kérdőívet kitöltők szerint mi Dévaványa város legsürgetőbb települési problémája a válaszok kiértékelése során egyértelműen kimutatható volt, hogy a legnagyobb problémának a munkavállalási, közbiztonsági, a lakás és egészségügyi helyzetet tartják a megkérdezettek. De sokan elégedetlenek a szórakozási, közlekedési lehetőségekkel, és a település hangulatával.

Összességében elmondható, hogy a lakosság tudatában van a jelen és jövő generációkat veszélyeztető folyamatokkal Dévaványa Városát tekintve. Elsősorban olyan problémákat jelöltek meg, melyek megfigyelhetők globális és lokális szinten egyaránt. Azonban a kérdőív lehetőséget nyújtott arra, hogy elsősorban a helyi szinten felmerülő, lokális problémák kapjanak hangsúlyos szerepet, és egyértelművé váljon a lakosság hozzáállása a települést érintő fejlesztési tevékenységekhez, programokhoz. A kiértékelésből kiderül, hogy a kérdőívet kitöltők körében mi jelent alapvető problémát a Városban.

Jelen program és terv azért készült, hogy a fenntartható fejlődés szemléletét kialakítsa a Város lakosságának és intézményeinek körében, valamint a benne megfogalmazott programokat, célkitűzéseket, stratégiát, jövőképet ne csak tervezés szintjén álmodják meg, hanem azok megvalósítását is elérjék.

## SWOT analízis

A célkitűzések megalapozásához a Város környezeti, társadalmi és gazdasági állapotának értékelése alapján szükséges meghatározni a főbb fejlődési, fejlesztési irányokat. Ennek egy jól bevált módszere az ún. SWOT analízis, amely a belső és külső tényezők alapján vizsgálja az adott állapotot és meghatározza a kitörési irányokat.

Az egyes betűk jelentése:

- S - erősségek** (strengths)  
**W - gyengeségek** (weaknesses)  
**O - lehetőségek** (opportunities)  
**T - fenyegetések** (threats)

Az erősségek és a gyengeségek a belső állapotot jellemzik, míg a lehetőségek és a veszélyek a külső körülményeket.

	ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<b>Társadalmi pillér</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>civil szervezetek nagy száma</li> <li>lokálpatriotizmus</li> <li>együttműködési készség a lakosság részéről</li> <li>jól szervezett szociális ellátás</li> <li>évenként tartott közösségi rendezvények</li> <li>közbiztonság megfelelő szintje</li> <li>továbbtanulási lehetőségek Békéscsabán és Szarvason</li> <li>környezettudatos oktatás az iskolákban</li> <li>értékes műemléki és régészeti emlékek</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>a város beépítettségének magas aránya, differenciált lakóövezetek</li> <li>csapadékvíz-elvezető árkok állapota csak részben megfelelő, a nagy intenzitású csapadékesemények terheléscsökkentése nem elégséges,</li> <li>csökkenő gyermekvállalási hajlandóság</li> <li>segélyezésre szorulóknak növekvő száma</li> <li>szórakozási és kulturális kikapcsolódási lehetőségek nem megfelelő száma.</li> <li>kevés a biztonságos játszótér és kerékpárút a gyerekek számára</li> </ul>
<b>Környezeti pillér</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>környezeti elemek kielégítő állapota,</li> <li>jó termőképességű talajok</li> <li>termelő és szolgáltató szektor környezetterhelése alacsony,</li> <li>a védett természeti területek biológiai sokfélesége jelentős,</li> <li>a táji és geomorfológiai adottságok kedvezőek,</li> <li>a talajok szennyezettsége csekély,</li> <li>a helyi környezetvédelmi jogszabály alkotás a környezetvédelem valamennyi területét átfogja</li> <li>kommunális és szelektív hulladékszállítás</li> <li>kiváló mikroklíma</li> <li>termálvíz</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>a fő közlekedési utak forgalmából származó zajterhelés értéke magas,</li> <li>illegális hulladéklerakó helyek száma és kiterjedése jelentős,</li> <li>csapadékvíz-elvezető árkok állapota csak részben megfelelő, a nagy intenzitású csapadékesemények terheléscsökkentése nem elégséges,</li> <li>az infiltráció egyes területeken magas, így különösen nagy esőzésekkor jelentős mennyiségű csapadékvíz kerül a szennyvízcsatornába,</li> <li>a belterületi zöldterületi fejlesztésekhez szükséges területek hiánya, a hagyományos rekreációs területek feltáratlansága.</li> <li>a műemléki épületek a legtöbb esetben felújításra szorulnak,</li> <li>belvárosi zöldfelületek aránya csekély</li> </ul>

		<ul style="list-style-type: none"> <li>városvédő erdők hiánya</li> </ul>
<b>Gazdasági pillér</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>termelési tapasztalat a mezőgazdaságban</li> <li>ipar jelentősebb kisebb – nagyobb vállalkozásokkal</li> <li>az infrastrukturális ellátottság - víz, gáz, villamos energiaellátás-megfelelő,</li> <li>a védett és műemlék jellegű épületek száma magas,</li> <li>rendelkezésre álló szakképzett munkaerő,</li> <li>ipartelepítés feltételei adottak,</li> <li>családi gazdaságok megléte.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>a Város földrajzi elhelyezkedése</li> <li>egy-egy városrész hiányos szolgáltatási ellátottsága</li> <li>részben kihasználatlan ipari és turisztikai lehetőségek,</li> <li>meglévő szálláshelyek csekély száma,</li> <li>a kunhalmok védelme</li> <li>beruházási tőke hiánya</li> <li>szennyvízhálózat hiánya</li> <li>nem megfelelő ivóvíz</li> </ul>

	<b>LEHETŐSÉGEK</b>	<b>FENYEGETÉSEK</b>
<b>Társadalmi pillér</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>új társadalmi szereplők megjelenése, új civil szervezetek alakulása, lakossági összefogás</li> <li>fiatalok szórakozási lehetőségeinek bővítése,</li> <li>kulturális élet fellendülése,</li> <li>jól kihasználható közösségi terek kialakítása,</li> <li>a lakosság környezettudatosságának növelése,</li> <li>szakképzés, fiatalok képzése a helyi, térségi igényeknek megfelelően,</li> <li>magasabb fokú környezeti nevelés az óvodákban és az iskolákban</li> <li>figyelemfelhívó rendezvények</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>elvándorlási ráta növekedése,</li> <li>népességfogyás,</li> <li>az öregedési index növekedése,</li> <li>lokálpatriotizmus háttérbe szorulása,</li> <li>társadalmi elidegenedés,</li> <li>globalizáció hatása, identitástudat csökkenése,</li> <li>hagyományörzés háttérbe szorulása,</li> <li>életszínvonal romlása.</li> </ul>
<b>Környezeti pillér</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>kistérségi, természetvédelmi, fejlesztési együttműködés kialakításának megszervezése</li> <li>csatornázás-fejlesztési beruházások (Szeghalom és Térsége Szennyvíz elvezetési- és Szennyvíztisztítási Projekt),</li> <li>külső források (EU, hazai) bevonása a környezet és természetvédelmi fejlesztésekbe,</li> <li>helyi jelentőségű védett területek arányának növelése,</li> <li>természeti és táji adottságok turisztikai szempontú érvényesítése,</li> <li>védett természeti területek fejlesztése (Natura 2000)</li> <li>környezetbarát közlekedés-fejlesztés (pl. kerékpárutak, hatékonyabb tömegközlekedés),</li> <li>megújuló energiaforrások alkalmazása helyi szinten (szélenergia, napenergia, biogáz-üzem stb.),</li> <li>külterületeken erdősítés, gyepesítés az eredeti természeti állapot visszaállítása</li> <li>gyerekbarát környezet kialakítása</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>környezetterhelő tevékenységek betelepülése a Városba,</li> <li>környezeti káresemények kockázata,</li> <li>a közlekedés okozta környezet szennyezés megnövekedése,</li> <li>a városi terjeszkedés kedvezőtlen tájképi hatása,</li> <li>szelektív gyűjtőszigetekkel kapcsolatos lakossági ellenállás,</li> <li>erőforráskészletek csökkenése,</li> <li>talajszennyezettség növekedése, talajok fizikai és kémiai romlása,</li> <li>mezőgazdasági túlhasznosításból adódóan talajok kimerülése, a védett területek vissza fejlődése</li> <li>felszín alatti vizek szennyezettségének növekedése</li> <li>légszennyezettség növekedése (mezőgazdasági idényben porszennyezés)</li> <li>levegő allergén pollenmennyiségének növekedése</li> <li>természeti értékek pusztulása.</li> </ul>

<p><b>Gazdasági pillér</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• külső források (EU, hazai) bevonása a gazdasági fejlesztésekbe,</li> <li>• sport-, lovas-, horgász-, vadász-, öko turizmus fejlesztése,</li> <li>• gyümölcstermesztés szempontjából kiemelkedő jelentőségű terület.</li> <li>• új munkahelyek megteremtése,</li> <li>• háztáji termékek piaci pozíciójának erősödése</li> <li>• kerékpáros turizmus népszerűsítése</li> <li>• szakképzett munkaerő rendelkezésre állása,</li> <li>• gyümölcstermesztésre, bortermelésre alapozott feldolgozó ipar.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• fiatalok elköltözése,</li> <li>• munkanélküliség növekedése,</li> <li>• a gazdasági válság hatása sokáig érezhető,</li> <li>• hosszú távú finanszírozási problémák,</li> <li>• területi különbségek fokozódása,</li> <li>• vállalkozási önerő hiánya</li> <li>• ipari nagyüzemek közelségének várható negatív hatásai</li> </ul>
--------------------------------	--	---

Dévaványa erősségei közül kiemelendő az ipari területben rejlő lehetőségek. A terület jó talajadottsága és a helyi mezőgazdaság hosszú időre visszanyúló tapasztalata. Erőssége továbbá a környezeti nevelés hangsúlyossága az oktatásban, a közbiztonság megfelelő szintje, valamint épített környezetének fontos értékei.

A talajadottságainak köszönhetően jó potenciált rejt a helyi mezőgazdaságra épülő feldolgozóipar valamint a családi biogazdálkodás, de természeti értékei lehetőséget nyújtanak a falusi turizmus fejlődésére is. A település környezet-minőségét javítja zöldterületeinek további bővítése, energia-hatékonyságát az alternatív energiaforrások helyi szinten való alkalmazása, valamint a fenntarthatóság kapcsán a lakosság környezettudatosságának növelése. A közlekedés fejlesztése kedvező nemzetközi együttműködési lehetőséget is nyújthat.

Gyengeségei között szerepel a szennyvízhálózat hiánya, mely potenciális szennyező forrásként jelentkezik. A beruházási tőke hiánya, az öregedő társadalom, a növekvő munkanélküliség a település gyenge népességmegtartó képességét mutatja, habár a település lehetőségei és erősségei tekintetében a fenntarthatósági törekvések ezen vonatkozásokban lényeges előrelépést jelenthetnek.

A demográfiai mutatók tekintetében a fiatalok elköltözése a jövőképet tekintetében aggasztó lehet, mellyel a hagyományörzés hosszú távú lehetőségei is korlátozottak. A természeti és kultúrtörténeti értékek állapotának megőrzése és védelme fontos tényező. A talaj, mint fontos erőforrás, védelme is kiemelendő, hiszen bizonyos antropogén tevékenységek állapotromlást eredményeznek, túlhasználata a termékenységét csökkentheti. E tényezők kiemelten kezelendők.

A környezeti szempontú veszélyek a lakosság környezettudatosságának formálásával és a települési környezetminőség javulásával nagyban fejleszthetőek.

## 4. STRATÉGIAI CÉLOK

A stratégia célok alatt azon átfogó célok meghatározására van lehetőség, melyek segítségével majd valós tervezési és cselekvési tervek készíthetők. Ezen átfogó célok általános iránymutatást jelentenek a településnek. A megfelelően kialakított stratégia lehetőséget ad a térben és időben szerteágazó feladatok hatékony koordinációjához, melyekkel a várt jövőkép létrejön. A régióra, megyére és kistérségekre vonatkozó különböző koncepciók alapvetően meghatározzák a települések fejlesztési, fejlődési irányait. Éppen ezért a Local Agenda 21 programban megfogalmazott hosszú távú fejlesztési irányelvek, ill. rövidtávon megvalósítható programok, projektek összhangban állnak a területfejlesztési koncepciók magasabb szintű dokumentumaival:

Országos Területfejlesztési Koncepció: jövőképében a területi harmónia áll, céljai között hosszú távú és középtávú területfejlesztési célokat fogalmaz meg. A hosszú távú céljai között a fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem kiemelten jelenik meg. Középtávú céljai között a megújuló energiák és a vidékies térségek fejlesztése kiemelendő.

*Dél – Alföldi Régió Területfejlesztési Koncepció:* célkitűzései között szerepel az életminőség javítása, a helyi adottságokra és erőforrásokra való támaszkodás, az értékmegőrzés. Kiemelten kezeli a tanyás térségek fejlesztését. Hangsúlyozza az együttműködés fontosságát.

*Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója* prioritásként kezeli a megye gazdasági szerkezetének megújítását, a differenciált és összehangolt emberi erőforrás gazdálkodást, a térségi kapcsolatok erősítését és az egészséges emberi környezet biztosítását. Kiemelten kezeli a kulturális és táji értékek megőrzését, hangsúlyozza a fenntartható és környezetkímélő területhasznosítási módok megvalósítását, a biodiverzitás védelmét, az energiatakarékos technológiák használatát.

A stratégiai célok meghatározásánál a megyei és térségi környezetvédelmi programokhoz történő illeszkedés kiemelt szempont. Legfontosabb környezetvédelmi stratégiai célok Szeghalmon:

- ✚ a lokalitás előtérbe helyezése egy fenntartható és versenyképes helyi gazdaság létrehozásáért
- ✚ az energiatakarékos infrastruktúra, az alternatív energiában rejlő tartalékok és a lokalitás előtérbe helyezése
- ✚ a mezőgazdaság, mint húzóágazat fejlesztése
- ✚ a családi biogazdálkodás fejlesztése
- ✚ a fennmaradt természeti értékek (és a biodiverzitás) megőrzése
- ✚ hatékony földhasználat
- ✚ egy egészségesebb lakókörnyezet kialakítása
- ✚ a környezetkímélő, energiatakarékos infrastruktúra kialakítása
- ✚ a zöldterület-fejlesztés
- ✚ az épített környezet értékeinek védelmével
- ✚ a határmenti és kistérségi szintű kooperáció elősegítése
- ✚ összehangolt fejlesztések, költséghatékonyság
- ✚ a társadalom környezettudatosságának fejlesztése
- ✚ a társadalmi együttműködés további erősítése a lakosság, a civil szervezetek és az önkormányzat (döntéshozói szint) között

## 5. MEGVALÓSÍTÁSI PROGRAM

Jelen fejezetben a fenntarthatósági pillérekre vonatkozó prioritások megvalósításához szükséges részprogramok, projektek kerülnek felsorolásra, részletesen tárgyalva a várható eredményeket és a megvalósítás körülményeit, feltételeit (cél, célcsoport, ütemezés, partnerek, beruházási költség, megvalósítási keretek). Az egyes intézkedések kijelölésénél gyakorlati tapasztalatokat, és pályázati lehetőségeket vettük figyelembe.

A megjelölt fejlesztési programok ajánlások, melyek a fenntarthatósági szempontok érvényesülését célozzák, irányt mutatnak a további feladatok kitűzéséhez.

Az alábbiakban felsorolt projektek között megtalálhatók az Önkormányzat folyamatban levő pályázatait, valamint a későbbi tervek között szereplő fejlesztési irányok és új javaslatok a következő évekre/évtizedekre vonatkozóan. Az ütemezésben ezért került megjelölésre csak a már futó pályázatok esetében konkrét évszám (a beadott, de még kétséges kimenetelő pályázatoknál az ütemezés a pozitív elbírálás esetére értendő), az egyéb intézkedéseket illetően inkább a megvalósítás ajánlott időkeretét tüntettük fel: rövidtáv (1–3 év), középtáv (4–8 év), hosszútáv (9–20 év). Ugyanez vonatkozik a beruházási költségre: a későbbi lehetséges fejlesztések költsége jelenleg – pontos tervek hiányában – csak becsülhető, a tényleges projektméret függvénye. Önkormányzati hatáskörön kívül eső célkitűzések is bekerültek a programokba, hiszen a fenntarthatóság csak a teljes közösség részvételével valósítható meg.

A megvalósítás keretét szolgáló pályázati lehetőségek:

2014–2020-as időszak Operatív Programjai nyújtanak segítséget a források megteremtésére. A közeljövőben életbe lépő Széchenyi Terv és egyéb jövőbeni pályázati lehetőségek még nem ismertek programszerűen, ezért nem került a közép- és hosszútávú javaslatokat illetően

### **Társadalmi pillér**

A Fenntartható Fejlődés társadalmi pillére a jelenlegi és a jövő generációinak szükséges társadalmi feltételek biztosítása az egészséges, biztonságot nyújtó életter kialakításához.

### **Társadalmi szemléletformálás**

**Az intézkedés célja:** a jelen és a jövő generációk számára a fenntarthatósági szempontok megismertetése.

### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Szemléletformáló közösségi fórumok szervezése a helyi média bevonásával</b>
<i>Projekt célja</i>	Rendszeres, a környezettudatos társadalmi magatartást (komposztálás, szelektív gyűjtés, tudatos vásárlás, hatékony energiagazdálkodás) és a helyi értékek (közösségi, kulturális, épített és természeti értékek) megőrzését elősegítő társadalmi fórumok szervezése, melyről a helyi média is rendszeresen és kiemelten tudósít.

<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	1. helyi értékek 2. védett értékek 3. Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	az első Local Agenda 21 fórum
<i>Partnerek</i>	4. Települési Önkormányzata 5. meghívott előadók
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	6. pályázati forrás 7. saját forrás

### ***Intézményi működés hatékonyságának növelése***

**Az intézkedés célja:** a településen működő intézmények, közintézmények, szervezetek vizsgálata, fejlesztése, elősegítve ezzel a hatékony munkavégzést és a lakossággal való kapcsolat fejlesztését, könnyebb és gyorsabb ügyintézését.

### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Eszközbeszerzés a hatékonyabb intézményi működés érdekében</b>
<i>Projekt célja</i>	Eszközbeszerzés a zöld beszerzés szempontjainak figyelembe vételével.
<i>Célcsoport</i>	Település Önkormányzati Hivatalának alkalmazottai
<i>Érintett terület</i>	Település Önkormányzati Hivatala
<i>Javasolt ütemezés</i>	rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>A civil társadalom és a helyi közigazgatás szereplői közötti együttműködés fejlesztése</b>
<i>Projekt célja</i>	A hatékonyabb közösségi részvétel elősegítése, párbeszéd-programok, fórumok (akár interneten keresztül) révén a lakosság és a hivatalok, hatóságok közötti együttműködés hatékonyságának növelése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe

<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás saját forrás

### ***Egészségügyi helyzet fejlesztése***

***Az intézkedés célja:*** Egészséges és kulturált környezet, illetve életkörülmények biztosítása, életminőség javítása. Prioritása az önkormányzatok alapvető feladatai közé tartozik az egészségügyi és szociális ellátás biztosítása.

### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Ivóvíz minőség javítása</b>
<i>Projekt célja</i>	Az intézkedés célja: az ivóvízminőséggel szemben támasztott uniós elvárásoknak való megfelelés. A települési ivóvíz szolgáltatás minőségének és üzembiztonságának javítása, a másodlagos szennyeződések lehetőségének, valamint a vízvesztés mértékének csökkentése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>A Település optimális környezet—egészségügyi helyzetének biztosítása</b>
<i>Projekt célja</i>	Egészséges és kulturált környezet biztosítása, a környezet-egészségügyi helyzet folyamatos figyelemmel kísérése és értékelése, szükség esetén az illetékes hatóságok bevonása és a megfelelő intézkedések megtétele. Települési egészségterv 2008-2018. felülvizsgálata.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv – 2018.
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás saját forrás



<i>Projekt neve</i>	<b>Prevenció és rehabilitáció megvalósítása az egészségügyben</b>
<i>Projekt célja</i>	Primer prevenció megvalósítása, melyen keresztül szűrésekkel, az életmód és az egészségügyi szemlélet formálásával, tanácsadással a betegségek bekövetkezésének gyakorisága csökkenthető - ez pedig jóval olcsóbb, mint az adott betegség ellátása. Szekunder prevenció során - ha már kialakult valamilyen betegség - arra kell törekedni, hogy ne alakuljon ki további szövődmény, ill. irreverzibilis folyamat - megfelelő orvosi ellátás biztosítása. Ha mégis kialakul károsodás, akkor a terciér prevenció keretén belül törekedni kell arra, hogy mindez ne okozzon zavart a társadalmi életben történő részvételkor, ill. ne alakuljon ki rokkantság. Amennyiben a rokkantság nem elkerülhető, fontos, hogy a beteg a maradék képességeinek maximális felhasználásával képes legyen minimálisan az önellátásra, és ha lehetséges, az újbóli társadalmi beilleszkedésre - ez a rehabilitáció megvalósításának esete, amikor szakképzett szociális munkások, ápolók alkalmazását kell biztosítani.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – feltételek megteremtése rövidtávon
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Közzeti orvosok Egészségügyi ellátással foglalkozó vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati források saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Rendelők, eszközök, épületek felújításának biztosítása</b>
<i>Projekt célja</i>	Az egészségügyi alapellátáshoz szükséges feltételek biztosítása (az orvosi rendelők akadálymentesítése, rendelők korszerűsítése,).
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv – 2016.
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati források saját forrás

## Szociális helyzet fejlesztése

**Az intézkedés célja:** korszerű infrastrukturális keretek között működő, a lakosság igényeit kielégítő szociális ellátás biztosítása

### PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	<b>Szociális szolgáltatások fejlesztése</b>
<i>Projekt célja</i>	A szociális szolgáltatások körének szélesítése, a természetbeni szolgáltatások színvonalának javítása, a házi gondozás minőségének javítása, az ellátás elhelyezésére szolgáló épület felújítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – Önkormányzat hosszútávon
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Városban jelenleg is működő szociális intézmények
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Szolgáltatások igénybevétele, akadálymentes környezet megvalósítása területén</b>
<i>Projekt célja</i>	A fogyatékossgal élő emberek társadalmi integrációjának segítése érdekében elengedhetetlen, hogy a különböző szolgáltatások számukra mind fizikailag és kommunikációs szempontból elérhetővé váljanak. A közintézmények feltételrendszere nem minden esetben felel meg az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról rendelkező törvényben meghatározott követelményeknek. Biztosítani kell, hogy a fogyatékos személyekkel kapcsolatos intézkedések megfogalmazásra kerüljenek, s a folyamatokba az érintett személyek, illetve képviselőik is kerüljenek bevonásra.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Intézmények
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás saját forrás

**Oktatás, képzés fejlesztése**

**Az intézkedés célja:** a Városban található oktatási intézményekben fellelhető képzés, oktatás fejlesztése, továbbképzések, tanfolyamok indítása a versenyképes munkaerő biztosítása érdekében. Prioritás a lakosság környezettudatosságának növelése.

**PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Szakképzések körének fejlesztése az oktatásban</b>
<i>Projekt célja</i>	A projekt célja a fenntarthatóság terén olyan szakemberek képzése, akik a Település területén fejleszteni kívánt ipar és vállalkozások számára elérhető munkaerőként jöhetnek számításba, ezzel segítve a lakosság Városon belüli munkához való jutásának biztosítását.
<i>Célcsoport</i>	Iskolások Oktatók, Tanárok
<i>Érintett terület</i>	Településoktatási intézményei
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás saját forrás

*Projekt neve*      **„ÖKO iskola” programban való részvétel**

<i>Projekt célja</i>	<p>Az Ökoiskola cím azon iskolák munkájának legmagasabb szintű állami elismerése, melyek iskolafejlesztési, pedagógiai munkája kiemelkedően magas színvonalon képviseli a környezeti nevelés, a fenntarthatóság pedagógiai értékeit.</p> <p>Az Ökoiskola cím adományozása kapcsolódik az ENSZ "A fenntarthatóságra oktatás" programjához.</p> <p>Az Ökoiskola egyfajta szempontrendszer, mely irányt mutat: Egy Ökoiskolában nemcsak a tanításban érvényesülnek a környezeti nevelés, a fenntarthatóság pedagógiájának elvei, hanem az iskolai élet minden területén.</p> <p>Az oktatásban szerepet kap a környezeti nevelés, a diákok ötleteikkel, munkájukkal segítik az iskola környezettudatos működését. Iskolánk működtetése környezetkímélő, a szülőkkel és a helyi közösséggel együttműködve a helyi környezeti problémák megoldásában.</p>
<i>Célcsoport</i>	Iskolások Oktatók, Tanárok
<i>Érintett terület</i>	Települési iskolák
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat Iskolák
<i>Beruházási költség</i>	projekt méretétől függ
<i>Megvalósítás helye</i>	Általános és középfokú oktatási intézmények
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>„Ködvirág Erdei iskola” program támogatása</b>
<i>Projekt célja</i>	A Körös-Maros Nemzeti Park természetvédelmi terület „Tanösvénye” 1,5 km hosszú, 8 állomáson keresztül mutatja be a terület növény és állatvilágát. A terület jellemző természeti értékeit ismerhetik meg, fedezhetik fel a gyerekek. Az elsajátítandó ismeretek vázát a Tanösvény adja, melynek állomásain keresztül kaphatnak komplex képet a táj arculatváltozásáról, az emberi civilizációs hatásokról és tájképi, természeti értékeiről. Az alsó tagozatos gyermekek „A szikesek természeti értékei”, a felső tagozatos gyermekek pedig „A szikes puszták élővilága” c. erdei iskolai programban ismerkedhetnek a környezeti értékekkel.
<i>Célcsoport</i>	Iskolások Oktatók, Tanárok
<i>Érintett terület</i>	Települési iskolák
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	Körös-Maros Nemzeti Park Iskolák Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	projekt méretétől függ
<i>Megvalósítás helye</i>	Nagy - Sárrét, Dévaványai – Ecsegi puszták, Körös-Maros Nemzeti Park Réhely Látogatóközpont
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Egészségnap/hét és környezetvédelmi nap/hét</b>
<i>Projekt célja</i>	Az egészségnap olyan projekt, amelyben helyet kapnak a testi és lelki egészséggel kapcsolatos tevékenységek, a fizikai állapotfelméréstől a különböző sporttevékenységeken, az egészséggel kapcsolatos tesztfeladatok megoldásán, az önértékelésen át az önismereti játékokig. A program kiterjed a családvédelem, az élelem- és kémiai biztonság, a szájhigiénia, a fogápolás, a testhigiénia, a környezetegészség és az egészséges táplálkozás problémáira. Környezetvédelmi nap szervezéssel a diákok környezettudatos életre nevelésének programja, veszélyes hulladékgyűjtési akciókkal (pl. elem, használaton kívüli mobiltelefon, papírgyűjtés...)
<i>Célcsoport</i>	Iskolások Oktatók Tanárok
<i>Érintett terület</i>	Települési iskolák
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat Iskolák
<i>Beruházási költség</i>	projekt méretétől függ
<i>Megvalósítás helye</i>	Általános és középfokú oktatási intézmények
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, saját forrás

**Közbiztonság fejlesztése**

**Az intézkedés célja:** a Város közbiztonságának javítása, a korábbi felméréseknek megfelelően a lakosság körében aggodalomra ad okot a jelenlegi közbiztonság

**PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Közhasznú foglalkoztatás „Településőr” program</b>
<i>Projekt célja</i>	A közrend és a közbiztonság erősítése érdekében településőrök foglalkoztatása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	önkéntesek, alkalmazott településőrök számának függvénye
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>„Térfigyelő kamerarendszer” telepítése</b>
<i>Projekt célja</i>	A közrend és a közbiztonság erősítése közterületi megfigyelő kamerarendszerek telepítésével
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, Rendőrség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő, pályzati forrás

***Kulturális élet fellendítése***

**Az intézkedés célja:** a település különböző érdeklődésű társadalmi csoportjai számára szervezett programokkal a kikapcsolódási igények kielégítése

**PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Hagyományőrző rendezvények szervezése, támogatása</b>
<i>Projekt célja</i>	A település hagyományainak megismertetése, helytörténeti anyagok gyűjtése, dokumentálása és kiállítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Turisták Testvérváros Helytörténeti gyűjtemény Könyvtárhasználók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati források saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Rendszeres szabadtéri nyári programok</b>
<i>Projekt célja</i>	Hagyományteremtő céllal nyári szórakoztató, szabadtéri programok szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Városközpont Közparkok Iskolák Közintézmények udvarai
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv – éves rendszerességgel
<i>Partnerek</i>	A település Önkormányzata kulturális és művelődési intézményei Civil szervezetek Felajánlók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati és intézményi önerő Nemzeti Kulturális Alap Egyéb kulturális pályázati források Vállalkozói támogatások Felajánlások

<i>Projekt neve</i>	<b>Sportrendezvények</b>
<i>Projekt célja</i>	Sporttevékenységek, mozgásos tevékenységek megszerettetése, közösségformálás, egészséges életmódra nevelés.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Sportpálya Közparkok Iskolaudvar Tomaterem
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Iskolák Sportot támogató civil szervezetek Sport Egyesületek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Civil szervezetek önerője Önkormányzati önerő Pályázati források Tagdíjak Felajánlások

<i>Projekt neve</i>	<b>Ifjúsági programok</b>
<i>Projekt célja</i>	Helyi és vidéki zenekarok felléptetése, karaoke-party-k, szabadtéri filmvetítés, táncházak, vetélkedők szervezése, ünnepkörökhöz kötődő rendezvények (farsang, húsvétvárás, karácsonyvárás), fiatalok által készített alkotásokat bemutató kiállítások szervezése. Tehetséggondozás a 14 éven aluli korcsoportokban (versenyek, vetélkedők), ünnepekhez, ünnepkörökhöz, népi hagyományokhoz fűződő rendezvények szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság fiataljai Óvodások, általános iskolások érdeklődők az idősebb korosztályból
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Iskolák Civil szervezetek, alapítványok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati önerő Nemzeti Kulturális alap Egyéb pályázati források

<i>Projekt neve</i>	<b>Programok a középkorú- és idős korosztály számára</b>
<i>Projekt célja</i>	Kikapcsolódást jelentő közösségi programok a különböző érdeklődési köröknek megfelelően. Könyvtári közösségi programok, nyugdíjasklubok, egyesületek bevonásával.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe Szociális intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Szociális intézmények Civil szervezetek, alapítványok
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati önerő Civil szervezetek, intézmények és alapítványok önerője Egyéb pályázati források Támogatások Felajánlások

<i>Projekt neve</i>	<b>Néphagyomány őrző fesztiválok szervezése</b>
<i>Projekt célja</i>	A néphagyományok megismertetése
<i>Célcsoport</i>	Település és a kistérség, valamint a megye lakossága, határon túli magyar lakosság, testvérvárosi kapcsolat
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe Kulturális intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	évente
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Kulturális intézmények
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő, pályázatok



### ***Esélyegyenlőségi jogok biztosítása***

***Az intézkedés célja:*** a Városban élő kisebbség és fogyatékos személyek a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt az őket megillető jogok biztosításával

#### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Esélyegyenlőségi programok végrehajtásának támogatása az oktatásban</b>
<i>Projekt célja</i>	A pályázat alapvető célja, hogy a magyar közoktatásban elősegítse az esélyegyenlőség érvényesülését és megerősítse az iskolarendszer esélyteremtő szerepét a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók vonatkozásában.
<i>Célcsoport</i>	Pedagógusok Óvodák Iskolák
<i>Érintett terület</i>	Település Önkormányzata Település intézmény (iskolák, óvodák)
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Beruházási költség</i>	Ft megítélt támogatás formájában
<i>Megvalósítás helye</i>	Iskolák Óvodák
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati konstrukció

<i>Projekt neve</i>	<b>A fogyatékkal élők jogainak biztosítása</b>
<i>Projekt célja</i>	Az önkormányzat feladata, hogy gondoskodjon a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló akadálymentesítésről a Város intézményeinél.
<i>Célcsoport</i>	Települési fogyatékkal élő személyek
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Településen működő szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Fogyatékkal élők integrálása és aktív foglalkoztatása</b>
<i>Projekt célja</i>	Olyan munkahelyek teremtése, ahol a csökkent munkaképességű, fogyatékkal élő érdei lakosoknak is biztosítani tudnak munkalehetőséget. Egy jól működő alapítvány, vagy egyesület sokat segíthet abban, hogy ők is teljes életet élhessenek.
<i>Célcsoport</i>	Fogyatékkal élők
<i>Érintett terület</i>	Települési közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan – hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	<b>Akadálymentesítés</b>
<i>Projekt célja</i>	Az intézmények felújításánál, új épületek létesítésénél biztosítani kell az akadálymentes közlekedés feltételeit.
<i>Célcsoport</i>	Fogyatékkal élő személyek
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás Pályázati forrás

### ***Közösségi közlekedés fellendítése***

**Az intézkedés célja:** A munkaerő mobilitásának biztosításához építeni kell a régió erősségeire, így például a közösségi közlekedés hálózatának fejlesztésével, kiterjesztésével. A program keretében támogatandó a közlekedési rendszerek elektronizálása, az utasforgalom kiszolgálásának és tájékoztatásának fejlesztése, forgalomirányítási rendszerének és forgalomtechnikai eszközeinek fejlesztése.

#### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Közösségi közlekedés (tömegközlekedés) és elővárosi közlekedés előnyben részesítése</b>
<i>Projekt célja</i>	Közösségi közlekedés előnyben részesítése: Makó Város közösségi közlekedése feltételeinek fejlesztése a helyi autóbusz-hálózat megújításával, akadálymentesítésével valamint az elővárosi vasúttal teljes egységet képező szolgáltatási rendszer kialakításának előkészítésével.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Szolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	250.000.000 Ft megítélt támogatás formájában, a fejlesztés első szakaszára megítélt támogatás, folytatás előkészítés alatt
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati konstrukció

<i>Projekt neve</i>	<b>A biztonságos kerékpáros közlekedés feltételeinek biztosítása</b>
<i>Projekt célja</i>	A kerékpáros közlekedést vonzóvá, kényelmessé és biztonságossá kell tenni a lakosság számára ahhoz, hogy valóban növekedjen e közlekedési mód részaránya a városi közlekedésben. Összefüggő kerékpárút hálózatot kell kialakítani a Városban, amely kifelé csatlakozik a fontosabb pihenőterületekhez, biztosítani kell a belvárosban a pihenőterületeken és az intézmények környezetében megfelelő számú fedett, támasztós kerékpártároló kiépítést. El kell végezni a meglévő kerékpár utak burkolatának felújítását, új kerékpárutak kialakítását a kerékpárút hálózat bővítésével. A kerékpárutak és a közlekedési utak kereszteződéseit úgy kell kialakítani, hogy az a kerékpárosok számára biztonságosan használható legyen, az autósok számára külön figyelmeztető jelzéseket kell kialakítani, hogy a kereszteződésben kerékpárút keresztezése is történik. Ki kell dolgozni egy kerékpár kölcsönző rendszer lehetőségét.

<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid és középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek Kerékpáros egyesület
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Turisztikailag frekventált területek személygépjármű terhelésének csökkentése</b>
<i>Projekt célja</i>	Forgalomszervezési, tömegközlekedési, parkolási, esetleg alternatív közlekedési eszközök bevonásával biztosítani kell, hogy a turisták és a helyi lakosság által is gyakran felkeresett helyi látványosságok (természetvédelmi területek, helyi védelem alatt álló területek, műemlékek, stb.) területei személygépjármű terhelése ne nőjön tovább illetve csökkenjen.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, városba látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid és középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati forrás

### ***Gyermekek és fiatalok társadalmi beilleszkedésének segítése***

***Az intézkedés célja:*** hazánk ifjúsága a demokratikus értékek ismerete és elismerése mellett jogaival tudatosan élő, a felnőtt társadalomba zökkenőmentesen beilleszkedő, s azt innovatív szemlélettel folyamatosan megújító erőforrásként biztosítsa saját maga és közössége boldogulását, érvényesülését.

#### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Fókuszban a Település fiataljai és családtagjaik</b>
<i>Projekt célja</i>	Elengedhetetlen, hogy a gyerekek, a serdülők és a fiatalok szűkebb és tágabb közösségeikben befogadó, toleráns magatartással vegyenek részt, nemzeti és európai identitásuk egyaránt segítse őket a fenntartható, békés társadalom építésében. Alapvető cél, hogy az érintett korosztályok értéknek és a sikeres élet részének tekintsék a családot és a gyermekvállalást, aktívan készüljenek a szülői szerepükre.
<i>Célcsoport</i>	Ifjúság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Civil szervezetek Települési fiatalok és családjaik.
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati konstrukció

## **Környezeti pillér**

A helyi környezet káros anyagoktól való védelmével és a természeti erőforrások hatékony hasznosításával járul hozzá a lakosság hosszú távú jólétéhez, valamint a növény- és állatvilág életkörülményeinek fenntartásához és sokféleségének megőrzéséhez.

### **Környezet ismerete, környezettudatosság**

**Az intézkedés célja:** Az oktatás minden szintjén a környezetvédelmi tudatformálás integrált megjelenítése. Az oktatás pedagógiai célrendszerében helyet kell adni az aktív állampolgárrá nevelésnek, a környezettudatos gondolkodás kialakításának, a fenntartható fejlődés előmozdításának. Rendkívül fontos a helyi környezeti értékek és problémák megismertetése, illetve ezek kezelése.

Cél egy olyan társadalom kialakítása, mely „úgy elégíti ki a jelenben élők szükségleteit, hogy az ne veszélyeztesse a jövő generációk szükségleteinek kielégítését”. A környezeti tudatosság társadalmi beágyazódásának elősegítése a szemléletformálás, környezettudatos gondolkodás kialakítása, az ismeretközvetítés, a környezeti információk terjesztése, aktív állampolgárrá nevelés és közösség fejlesztés révén

Olyan mindenki számára elérhető környezeti adatbázist kell létrehozni, mely biztosítja, hogy a település polgárai naprakész adatokkal rendelkezzenek a Város környezeti állapotára vonatkozóan és értesülhessenek a Városban előkészítés alatt álló, a környezet állapotát esetlegesen befolyásoló beruházások, fejlesztések várható környezeti hatásairól.

## **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Település Környezetvédelmi Programjának felülvizsgálata</b>
<i>Projekt célja</i>	a 2004. évben elkészített Környezetvédelmi Program felülvizsgálata, aktualizálása az 1995. Évi LIII. Tv. 46. §-nak megfelelően.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv – 2014
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	600.000,- Ft.
<i>Megvalósítási keret</i>	sajáterő

<i>Projekt neve</i>	<b>Települési hulladékgazdálkodási terv készítése 2013-2018. évre</b>
<i>Projekt célja</i>	A 2004. évben elkészített Helyi Hulladékgazdálkodási Terv felülvizsgálata, aktualizálása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, település közzolgáltató intézménye
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv – 2014
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	500.000,- Ft.
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő

<i>Projekt neve</i>	<b>Helyi hulladékgazdálkodás jogi szabályozása</b>
<i>Projekt célja</i>	Az országos jogi szabályozás és a hulladékgazdálkodási tervezés folyamatos módosulása, illetve a helyi igények nyomán szükséges a helyi rendelet jogi szempontú folyamatos nyomon követése és amennyiben szükséges azok módosítása illetve újabb rendeletek megalkotása a hulladékgazdálkodás területén.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, Település közzolgáltató intézménye
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	pályázati konstrukció, önerő

<i>Projekt neve</i>	<b>Környezetvédelmi kommunikációs terv kidolgozása</b>
<i>Projekt célja</i>	A társadalom környezeti tudatossága csak úgy javítható, ha folyamatosan tájékozott környezetének állapotáról, ismeri a gazdaság, társadalom és a környezet összefüggéseit, azok egymásra hatását. Tudatosan törekedni kell arra, hogy a fenntartható fejlődés a mindennapi nyilvánosság részét képezze, beépüljön a hétköznapi világába. A kommunikációs terv alkalmas arra, hogy az internetes eszközök, az oktatási rendszer, munkahelyek, a médiumok, tanácsadás, rendezvények és egyéb területeken folyó környezeti kommunikációáramlás egymást erősítse, hatásuk megsokszorozódjon. Összehangolt kommunikációs terv készítésére van szükség, melyben megtörténik az eddigi gyakorlat helyzetelemzése, meghatározásra kerül a kommunikáció cél- és eszközrendszere, a partnerek, a kommunikációs célok és üzenetek célcsoportonként meghatározása, konkrét kampányok kijelölése és e tevékenységek ütemezése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek PR szakértők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	<b>Környezetvédelmi „Hasznoskönyv” című kiadvány kidolgozása</b>
<i>Projekt célja</i>	A kiadványnak be kell mutatnia a családok számára, hogy a gondos háztartásban a család anyagi, egészségi, környezeti érdekei összehangolhatóak. A kiadványnak be kell mutatnia, hogy a városi intézmények, gazdasági társaságok dolgozói, vezetői milyen egyszerű mindenki számára könnyen megtanulható intézkedésekkel csökkenthetik a munkahelyeik környezeti terhelését.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Vállalkozások, munkahelyek Intézmények
<i>Érintett terület</i>	település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek PR szakértők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	<b>Zöld Iroda Program</b>
<i>Projekt célja</i>	Az önkormányzat intézményeinél az irodai működés környezet- és emberbarát szempontok szerinti átalakítása, valamint a munkatársak tudatformálása.
<i>Célcsoport</i>	Intézmények
<i>Érintett terület</i>	település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek PR szakértők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő



<i>Projekt neve</i>	<b>Nyilvánosság a Város környezeti ügyeivel kapcsolatban</b>
<i>Projekt célja</i>	<p>A környezeti tudatosság növelése mellett a környezeti ügyek nyilvánosságának garanciája is lehet a már javasolt kommunikációs terv és annak megvalósítása, melyben helyet kell adni a társadalmi részvételt biztosító tevékenységeknek. Biztosítani kell a nyilvánosság részvételét az egyes tevékenységekkel kapcsolatos döntéshozatalban. Ennek érdekében:</p> <p>a nyilvánosságot közzététel, hirdetmény formájában tájékoztatni kell a javasolt tevékenységről a döntéshozás legkorábbi fázisában, (tervek, tervpályázatok közzététele, bemutatása)</p> <p>meg kell ismertetni a közvéleményt a biztosított részvételi formákról (kereshető személyek a hely és időpont megjelölésével, közmeghallgatás helye, ideje, címek stb.),</p> <p>tájékoztatni kell a szükséges környezeti információk rendelkezésre állásáról, a betekintés módjáról, a nyilvánosságot meg kell ismertetni a várható környezeti hatásokkal és azok csökkentésére tett javaslatokkal, intézkedésekkel,</p> <p>be kell mutatni a rendelkezésre álló alternatívákat,</p> <p>lehetővé kell tenni a nyilvánosság számára a közmeghallgatást, vagy írásbeli bejelentés formájában a véleménynyilvánítást,</p> <p>a nyilvánossággal meg kell ismertetni a döntést és annak szövegét, a fő okokat és megfontolásokat.</p> <p>elő kell segíteni az Interneten a közérdekű adatok nyilvánosságát, éves jelentéseket, környezeti információkat,</p> <p>a Város honlapján a közérdekű környezetvédelmi ügyekkel kapcsolatos fórum létrehozása.</p>
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

### **Települési és épített környezet védelme**

**Az intézkedés célja:** A környezeti konfliktusok kialakulását megelőző mechanizmusok érvényesítése a városi fejlesztési, tervezési és engedélyezési folyamatokban. A településszerkezetből és területhasználatból adódó környezeti konfliktusok megelőzése. A jó lakókörnyezet és életminőség hosszú távú biztosítása a városlakók számára.

#### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Zöldterületek fenntartása</b>
<i>Projekt célja</i>	A Település egyik legfontosabb hiányossága zöldfelületek hiánya, illetve azon kevés zöldterület mely jelenleg rendelkezésre áll a település területén igen kisméretű. A zöldfelületi arány növelése lehetőséget kínál a Város otthonossá, természet közelivé tételéhez. A parkok kialakítását, folyamatos fenntartását, felújítását az előregedett fák cseréjét, a pázsitok újratelepítését, rendszeres locsolását és nyírását, továbbá a nagyobb virágfelületek kialakítását jelentheti.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek, Lakosság Közterület fenntartó
<i>Beruházási költség</i>	Projekt mérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Egyedi fák, fasorok védelme</b>
<i>Projekt célja</i>	Az egyedi fák, fasorok telepítésével biztosítható az előregedett, illetve lakossági panaszok miatt eltávolított sorfák pótlása. Elsődleges a Város védett természeti értékeit képviselő fainak, fasorainak, növényeinek folyamatos gondozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Városba látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek, Lakosság Közterület fenntartó
<i>Beruházási költség</i>	2.500.000,- Ft.
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Természet közeli élőhelyek védelme</b>
<i>Projekt célja</i>	Megvédeni és megőrizni a természetközeli élőhelyeket hozzájárulva a biodiverzitás sokszínűségéhez. Természetközeli élőhelyeknek tekinthetők azok a területek, ahol az emberi beavatkozás, emberi tevékenységek (pl. gazdálkodás) mértéke elhanyagolható. Szükség esetén a védelem biztosítása jogszabályi úton (városi rendelettel).
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Turisták látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe helyi védetté nyilvánításra javasolt területek már védettség alatt álló területek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek Nemzeti Park Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Tájsebek feltérképezése és helyreállítása</b>
<i>Projekt célja</i>	A település közigazgatási területén található tájsebek (pl. bányagödör, régi katonai terület) felmérésének elkészítése. A tájsebek helyreállítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Turisták, látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Helyi jelentőségű védett területek arányának növelése, a védelemre tervezett területek védetté nyilvánításának lefolytatása</b>
<i>Projekt célja</i>	Helyi jelentőséggel bíró természeti területek, zöldfelületek, kulturális szempontból kiemelkedő fontosságú különleges területek, egyedi tájértékek védeltségének biztosítása jogszabályi úton (önkormányzati rendeletekkel). A védeltség érvényesítése a helyi tervek, programok tartalmában.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Turisták, látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe természeti területek védetté nyilvánításra javasolt területek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Országos Ökológiai Hálózatba tartozó területek használatának korlátozása</b>
<i>Projekt célja</i>	Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi és megyei terület felhasználási kategória, illetve övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem károsítja. A közművezetéseket és a járulékos közműépítményeket úgy kell elhelyezni, hogy azok a tájba illőek legyenek. Az övezetben az új és felújítandó nagy-, közép- és kisméretű vezetéseket – ha azt táj- és természetvédelmi igények indokolják – földkabelben kell elhelyezni. Az ökológiai (zöld) folyosó övezete nem minősíthető beépítésre szánt területté.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, Önkormányzat, földhasználók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata. Civil szervezetek Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség Nemzeti Park
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Műemléki épületek, helyi jelentőségű épített értékek, régészeti lelőhelyek védelme, a Város építészeti emlékeinek felújítása</b>
<i>Projekt célja</i>	A Település műemlékeinek, műemlék jellegű épületeinek és építményeinek, továbbá a helyi szempontból védelemre méltó, értékes épületek rekonstrukciója vizuális környezetesztétikai szempontból is fontos.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázat

<i>Projekt neve</i>	<b>Tájvédelmi tevékenység</b>
<i>Projekt célja</i>	A településrendezési terv módosításakor a természet közeli tájállapot érvényre juttatása. Megfelelő zöldfelület arány kialakítása, természetközeli területek beépítési arányának és módjának szigorú szabályozása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Projektmérettől függően

***A lakókörnyezet védelme a káros emisszió kibocsátásuktól (levegő, víz, zaj)***

***Az intézkedés célja:*** az emisszió kibocsátási értékeinek csökkentésére való intézkedési program megfogalmazása

**PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Települési szeméttelp rekultivációs program DAREH Önkormányzati Társulás megvalósításában</b>
<i>Projekt célja</i>	A rekultiváció alapvető célja: begyógyítani a keletkezett tájsebeket és visszailleszteni eredeti környezeti állapotába az addig területet, így számolva fel a további illegális szeméttlerakás és környezetszennyezés lehetőségét. A projekt megvalósulása hosszú távra alapozza meg az itt élőknek az egészséges élethez és környezethez való jogát, hiszen csökkennek az egészségügyi kockázatok, miközben javul és általánosabbá válik a környezettudatos gondolkodás,
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv - 2014-2015
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Dél-Alföld Regionális Önkormányzati Társulás
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek és saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Szennyvíztelep rekonstrukciója, bővítése, kibocsátott tisztított víz szennyezőanyagának csökkentése</b>
<i>Projekt célja</i>	A beruházás eredményeképpen a tisztított szennyvíz paraméterei jóval a megengedett határérték alatt lesznek, csökken a környezet terhelése, javul a felszín alatti vizek állapota. Ennek közvetlen vízminőség-javító hatása van a befogadó víz minőségére, ugyanakkor csökken az üzemeltető által fizetendő környezetterhelési díj mértéke is.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe és térsége
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Környezetvédelmi Felügyelőség Közműszolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	<b>Környezetminőség javítása, élhető, egészséges városi környezet kialakítása</b>
<i>Projekt célja</i>	<p>Az élhető, vonzó városi környezet megteremtéséhez mindenképp az egészségre veszélyes környezeti ártalmak csökkentésére (a levegő, a víz, a talaj szennyezésének visszaszorítására, valamint a zajterhelés korlátozására) van szükség.</p> <p>Levegőtisztaság védelem,          Talajvédelem,          Vízügyvédelem,          Élővilág, természetvédelem,          Hulladékgazdálkodás és szennyvízkezelés,          Környezeti ismeretek környezettudatosság közvetítése a lakosság részére,          Zajvédelem,          Települési és épített környezet védelme,          Energiagazdálkodás,          Környezetbiztonság.</p>
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe és térsége
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projekt mérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	<b>Allergén növényekkel kapcsolatos intézkedések</b>
<i>Projekt célja</i>	<p>Az allergén növények egészségkárosító hatásának mérséklése érdekében:</p> <p>Részletesen fel kell térképezni a Város területén előforduló allergén növények elterjedését, tényleges és potenciális élőhelyeit.</p> <p>Meg kell határozni azon növények körét, amelyek pollenje ténylegesen jelentős egészségügyi veszélyforrást jelent.</p> <p>Az elterjedési térkép alapján intézkedési programot kell kidolgozni, amely meghatározza a különböző területtípusok kezelési feladatait az allergén növények terjedésének visszaszorítása érdekében. A kezelési feladatoknak elsődlegesen az élőhelyi körülmények természetes módszerekkel történő megváltoztatására kell irányulniuk, amely az allergén növény terjedését akadályozza meg.</p> <p>Az intézkedési program megvalósítása. A programot megfelelően kommunikálni kell, megvalósításába be kell vonni a területhasználókat, tulajdonosokat</p> <p>A növényvédelemről szóló 2000. évi XXXV. Törvény előírja, hogy minden földtulajdonos és földhasználó köteles az ingatlanán és az ingatlan előtti területen a gyommentesítést június 30.-ig elvégezni. Ezt követően a fertőzött területen közérdekű védekezés (kényszerkaszálás) elrendelésére is sor kerülhet.</p>

<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv-folyamatos.
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	300.000,-Ft.
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	<b>Európai Mobilitási Hét és Európai Autómentes Nap</b>
<i>Projekt célja</i>	<p>Az Európai Mobilitási Hét (European Mobility Week) elnevezésű önkormányzati rendezvény célja a városi mobilitás hosszú távú befolyásolása, a polgárok egészségügyi állapotának és életminőségének javítása.</p> <p>a fenntartható települési mobilitáshoz kapcsolódó meglévő politikák, kezdeményezések és bevált gyakorlat népszerűsítése;</p> <p>az állampolgárok figyelmének felhívása a jelenlegi települési mobilitási tendenciák környezetre és az életminőségre gyakorolt káros hatásaira;</p> <p>gyakorlati együttműködés kiépítése a helyi érdekelt felekkel;</p> <p>részvétel egy egész Európára kiterjedő kampányban, közös célok és identitás kialakítása más településekkel;</p> <p>a fenntartható városi közlekedéspolitikai melletti helyi szintű elkötelezettség hangsúlyozása; és</p> <p>új, hosszú távú politikák és fennmaradó intézkedések bevezetése.</p>
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv-folyamatos
<i>Partnerek</i>	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium Település Önkormányzata Tanintézmények Civil szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	400.000,-Ft.
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázati lehetőségek, támogatások



<i>Projekt neve</i>	<b>Megtisztul a Település – TE SZEDD mozgalom</b>
<i>Projekt célja</i>	A mozgalom célja, hogy összefogja azokat a lakosokat, akik tenni szeretnének azért, hogy tisztább környezetben éljünk, hogy eltűnjenek a gazdátlan, illegálisan lerakott szemétkupacok.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv- folyamatos
<i>Partnerek</i>	Vidékfejlesztési Minisztérium Országos Hulladékgazdálkodási Ügynökség Település Önkormányzata Tanintézmények Civil Szervezetek
<i>Beruházási költség</i>	200.000,-Ft.
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, pályázati lehetőségek, támogatások

<i>Projekt neve</i>	<b>Utak pormentesítése</b>
<i>Projekt célja</i>	A Település útjai okozta diffúz porszennyezés csökkentésének leghatékonyabb módja a burkolatlan utak szilárd burkolattal történő ellátása, illetve szilárd burkolatú utakon a rendszeres utcaseprés elvégzése illetve nyáron az utak locsolása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	<b>Levegőtisztaság-védelmi intézkedési terv készítése</b>
<i>Projekt célja</i>	Uniós elvárásoknak és a jogszabályokban előírt határértékeknek való megfelelés.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe és térsége
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>A felszíni vizekbe történő illegális szennyvízbevezetések feltárása és visszaszorítása</b>
<i>Projekt célja</i>	Fel kell tární és meg kell szüntetni a felszíni vízgyűjtőibe (csatornák-árkok) történő közvetlen szennyvízbevezetéseket. Illegális folyékonyhulladék leürítő helyek és illegális szennyvíz és csapadékvíz bevezetések megszüntetése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe és térsége
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek Víz és csatornamű szolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	<b>A felszíni és felszín alatti vizeket szennyező illegális hulladéklerakók felszámolása</b>
<i>Projekt célja</i>	A felszíni és felszín alatti vizeket szennyező illegális hulladéklerakók felszámolása különös tekintettel a felszíni vizek parti sávjában és azon mélyfekvésű területekre, ahol a hulladék és a talajvíz közvetlenül érintkezhet. Illegális hulladéklerakó és hulladéklerakó helyek megszüntetése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek Környezetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	<b>Záportározók, vízgyűjtő medencék kialakítása</b>
<i>Projekt célja</i>	Csapadékvíz rendezés, lehullott nagy mennyiségű csapadékvíz elvezetése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Intézmények
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Települési Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	<b>Strand és Gyógyfürdő kibocsátott szennyvizeinek szennyezés csökkentése</b>
<i>Projekt célja</i>	A Túréri záportározó természetközeli tavi víztisztító rendszerként történő beillesztése a szennyvízvezetés nyomvonalába. A Fürdő által kibocsátott vízszennyező anyagok koncentrációjának határ érték alá történő csökkentése. A horgászati hasznosítással kombinált természetközeli tó víztisztító rendszerként történő üzemeltetése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Üzemeltető Környezetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	<b>Zajterhelés megelőzése</b>
<i>Projekt célja</i>	A településrendezési tervekben a zajvédelmi követelmények érvényre juttatása (pl. zajvédelmi távolságok). Telephely engedélyezése során műszeres méréssel kell ellenőrizni, illetve igazolni a megengedett zajterhelési határértékek teljesülését. Közlekedési eredetű fokozott zajterhelés csökkentése érdekében forgalomszervezési, járműkorszerűsítési és útminőségi fejlesztések elvégzése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, turisták, ide látogatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, Civil szervezetek Környezetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

<i>Projekt neve</i>	<b>Kerti hulladékok komposztálásának elősegítése</b>
<i>Projekt célja</i>	A háztartásokban keletkező települési magas szervesanyag tartalmú zöldhulladék hasznosítása egyedi komposztáló edényzet beszerzése
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, Civil szervezetek Környezetvédelmi Felügyelőség
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás és saját költség

### ***Infrastrukturális helyzet javítása, fejlesztése***

***Az intézkedés célja:*** a városi infrastruktúra fejlesztése, egyben a szennyvíz- és ivóvízhálózat korszerűsítése, mivel a megfelelő infrastrukturális kiépítettség nagymértékben hozzájárul a beruházások, tőke idevonzásához és a környezeti elemek, ill. rendszerek védelméhez

### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Multifunkciós sportcsarnok építése</b>
<i>Projekt célja</i>	A nemzeti alaptantervben javasolt úszásoktatás megvalósításához, illetve a Dévaványai Sportegyesület Úszószakosztályának a téli edzések lebonyolításához nincs megfelelő hely biztosítva településünkön, ezért szükségesnek tartanánk egy fedett uszoda létesítését. Ez segítené az iskolai mindennapi testnevelés megvalósulását, a szabadidő sport lehetőségeinek kiszélesítését.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	A Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv – .....
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	400.000.000,-Ft
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	<b>Belterületi csapadékvíz-elvezetés és gyűjtés</b>
<i>Projekt célja</i>	A felszíni vízvezetés problémájának megoldása
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	A Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv – .....

<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek

<i>Projekt neve</i>	<b>Önkormányzati tulajdonú kül- és belterületi meglévő közutak fejlesztése, földburkolatú utcákban aszfalt utak kiépítése</b>
<i>Projekt célja</i>	A meglévő útburkolat minőségének javítása, 5,5 m széles aszfalt burkolatú kül- és belterületi utak építése a jelenleg még burkolatlan utcákban.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Minőségjavítás folyamatos, építés hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Lakossági Járdaépítési Program</b>
<i>Projekt célja</i>	Ahol nincs kiépítve, ill. a nem megfelelően kialakított járdák helyett biztonságosan használható járdák építése, a lakosság bevonásával.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település területe – ahol szükséges
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Lakosság
<i>Beruházási költség</i>	Költségvetésben elkülönített összeg
<i>Megvalósítási keret</i>	Önkormányzati és lakossági önerő

<i>Projekt neve</i>	<b>A kerékpárút bel és külterületi szakaszának bővítése, felújítása</b>
<i>Projekt célja</i>	Kerékpáros közlekedés biztonságos feltételeinek kialakítása, útminőség javítása, bővítése.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Ide látogató kerékpáros turisták
<i>Érintett terület</i>	Település területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

### **Energiafelhasználás hatékony és megújuló lehetőségeinek kihasználása**

**Az intézkedés célja:** a megújuló energiaforrások felhasználási arányának növelése, környezetbarát technológiák bevezetése a Városban, törekedni kell az energiatakarékosságra, melyhez szükség van a megújuló energiaforrások felhasználásának növelésére.

Az Önkormányzat a saját energiafogyasztását csökkenti és segítségnyújtás a lakosság saját energia felhasználásának csökkentéséhez.

#### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Napenergia hasznosítási és alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata</b>
<i>Projekt célja</i>	A napsütéses órák száma alapján kedvező mennyiségű hőenergia átalakítására, ill. áram termelésére nyújt lehetőséget.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Intézmények
<i>Érintett terület</i>	Közüintézmények Iparterületek Lakóházak
<i>Javasolt ütemezés</i>	Megvalósíthatósági vizsgálat - Középtáv – 2015. Létesítés - hosszútáv – 2030.
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Non-profit szervezetek Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Magántőke

<i>Projekt neve</i>	<b>Bio-brikettáló üzem létesítése</b>
<i>Projekt célja</i>	A mezőgazdaság nagy mennyiségben termel alacsony nedvesség tartalmú és magas fűtőértékű melléktermékeket. A szántóföldi növénytermesztés melléktermékei közül a különböző gabonafélék szalmája, kukoricaszár valamint egyéb növényi származékok használhatók fel bio-brikett előállítására.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Intézmények
<i>Érintett terület</i>	Közüintézmények Iparterületek Lakóházak
<i>Javasolt ütemezés</i>	Megvalósíthatósági vizsgálat - Középtáv – 2015. Létesítés - hosszútáv – 2030.
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	150.000.000,-Ft
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Magántőke

<i>Projekt neve</i>	<b>„Megújuló energia, megújuló közösség” előadások</b>
<i>Projekt célja</i>	Környezetvédelmi előadások keretében a lakosság ismereteinek bővítése, szemléletváltás elősegítése, vállalkozásösztönzés. Ökológiai lábnyom számításával kapcsolatos ismeret átadás.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv – 2014-től folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	<b>Geotermikus energia, szélenergia alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata</b>
<i>Projekt célja</i>	A fosszilis energiahordozók helyett megújuló energiák alkalmazása, csökkentve ezzel a környezetterhelést, és hosszútávon az energiaköltségeket.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Közintézmények, iparterületek Lakóházak
<i>Javasolt ütemezés</i>	Megvalósíthatósági vizsgálat – középtáv; Létesítés - hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Non-profit szervezetek, vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Magántőke

<i>Projekt neve</i>	<b>Támogatások, segélyezések energiahatékonysághoz kötötten</b>
<i>Projekt célja</i>	Kedvezőbb feltételek biztosítása, ill. támogatás nyújtása azoknak, akik meghatározott típusú és meghatározott mennyiségben megújuló energiaforrásokat használnak, támogatás, vagy kedvezmények nyújtása azon lakosság számára, akik energiatakarékos eszközöket használnak (energiatakarékos izzó).
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv – 2030.
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források



### **Zöldterületek védelme, fenntartása – növény és állatvilág fenntartása**

**Az intézkedés célja:** a városi környezet javítása, a biológiai aktivitás és esztétikai érték növelése, a megfelelően kialakított városi zöldfelületi rendszer a lakosság jólétét szolgálja, javítja a városi klímát, jótékonyan befolyásolja a városképet

#### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Belterületi fasorok fokozatos megújítása és lecserélése</b>
<i>Projekt célja</i>	A település összképének egységesítése, javítása, turistabaráttá tétele.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Városba látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Azon utcák, ahol még nem történt meg a fasorok megújítása, elsősorban a városközpont, ezt követően a többi utca.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	<b>Meglévő közparkok megújítása és új közparkok, közösségi terek kialakítása zöldterületeken</b>
<i>Projekt célja</i>	A lakosság számára rekreációs területként szolgáló rendezett közparkok kialakítása, ezáltal a település összképének javítása, turistabaráttá tétele.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Közparkok Játszóterek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- vagy hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	<b>Szabványos játszótér kialakítása</b>
<i>Projekt célja</i>	Új szabványos játszótér kialakítása a városközpontban lévő zöldterületeken, lakóövezetekben, lakóparkokba hozzájárulva a családbarát városképhez.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság Városba látogatók, turisták
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás Saját forrás

## Hulladékgazdálkodás

**Az intézkedés célja:** Az országos, regionális és helyi hulladékgazdálkodási tervek prioritásainak érvényesítése, a megelőzés szempontú hulladékgazdálkodás kialakítása. Környezetbarát és „a szennyező fizet” elven alapuló rendszer kialakítása. A termelési és a lakossági hulladékcsökkentés ösztönzése. Lakossági veszélyes hulladékmennyiség csökkentése és szervezett begyűjtés megvalósítása.

### PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	<b>Települési illegális hulladéklerakó helyek felszámolása</b>
<i>Projekt célja</i>	A település bel-és külterületén található illegális hulladéklerakó helyek felszámolása. Cél önkéntesek, illetve civil szervezetek és a városi közszolgáltató segítségével felmérni az illegális hulladéklerakó helyeket és közös összefogással megszüntetni.
<i>Célcsoport</i>	Illegális hulladéklerakó és hulladékleürítő helyek
<i>Érintett terület</i>	A település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv, folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Házi komposztálás és esővíz-gazdálkodás ösztönzése, tájékoztató kampányok</b>
<i>Projekt célja</i>	A családi házas ingatlanok esetén az ingatlantulajdonosok tájékoztatási és meggyőzése e tevékenységek előnyeiről mind közösségi szinten, mind háztartás szintjén. A drága és fenntarthatatlan zöldhulladék-szállítás helyett gazdálkodást, valamint az ingatlanon való ésszerű vízgazdálkodást ösztönözni.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, intézménytulajdonosok
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	2014-től kezdődően
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	500.000 – 1.000.000 Ft
<i>Megvalósítási keret</i>	Önerő

<i>Projekt neve</i>	<b>Települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek fejlesztése hulladékgyűjtő udvar kialakítása DAREH Önkormányzati Társulás megvalósításában</b>
<i>Projekt célja</i>	A hulladékok szelektív gyűjtésének elősegítésére, valamint a nem kívánatos gyűjtőszigetek megszüntetésére hulladékgyűjtő udvar kialakítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtávú-2015
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Dél-Alföld Regionális Önkormányzati Társulás
<i>Beruházási költség</i>	Tervezéstől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek és saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Házhoz menő hulladékgyűjtés</b>
<i>Projekt célja</i>	A hulladékok szelektív gyűjtésének elősegítésére, a lakosságnál keletkező csomagolási, papír, műanyag, üveg hulladékok kommunális hulladéktól való külön gyűjtése, elősegítve a hulladékok újrahasznosítását.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, Közszolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Tervezéstől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek és saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Építési és bontási hulladékok hasznosítása</b>
<i>Projekt célja</i>	A lakosság megfelelő tájékoztatásával el kell érni, hogy a Településen keletkező építési és bontási hulladékokat a hulladékkezelő telepre szállítsák, ne pedig illegális hulladéklerakások keletkezzenek belőlük a Város külterületein. Szükséges a hulladékszállítás végző vállalkozások rendszeres ellenőrzése. Ösztönözni szükséges az építési hulladékok újrahasznosítását pl. a városi utak, épületek felújítása során keletkező nem veszélyes bontási hulladékokból a szilárd burkolattal nem ellátott utak útalapját is elkészíthetik.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, építési vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövidtáv, folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Közszolgáltató Helyi építési vállalkozók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>A hulladékgazdálkodási közszolgáltatóval kötött szerződés felülvizsgálata és szükség esetén módosítása annak érdekében, hogy a településen a hulladékgyűjtés, szállítás és kezelés mind az Önkormányzat, a lakosság és a közszolgáltató megelégedésére történjen.</b>
<i>Projekt célja</i>	A hulladékgazdálkodási közszolgáltatási szerződést rendszeresen felül kell vizsgálni azért, hogy a hulladékgazdálkodásra vonatkozó jogszabályoknak való folyamatos megfelelés biztosított legyen illetve a lakosság és az Önkormányzat részéről felmerülő jogos hulladékkezelési igények (gyűjtőszigetek helyének módosítása, zsákos, matricás gyűjtés, gyakoribb zöldhulladék gyűjtés, hulladékudvarok kialakítása majd üzemeltetése) viszonylag rövid határidőn belül a gyakorlatban is megvalósulhassanak.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Rövid- és középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Közszolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati lehetőségek és saját forrás

<i>Projekt neve</i>	<b>Veszélyes hulladékok begyűjtési és hasznosítási rendszerének kiépítése</b>
<i>Projekt célja</i>	Országos rendszerek kiépülésének elősegítése. a településen lakossági begyűjtési akciók szervezése évente 2 alkalommal. Hulladékudvarok létesítésével a lakossági veszélyes hulladékok gyűjtő helyeinek megvalósítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Hosszútáv, Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek, Közszolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

<i>Projekt neve</i>	<b>Oktatás, szemléletformálás</b>
<i>Projekt célja</i>	<p>Fogyasztói magatartás befolyásolása: közterületi és önkormányzati médiában szereplő reklámok környezettudatos kezelése. Intézményi hulladékcsökkentő megoldások bevezetése. Alternatívák alkalmazása. Az önkormányzati oktatási és kulturális intézményi hálózaton keresztül lehetőség van a keletkező hulladékmennyiség csökkentését szolgáló, a helyi hulladékgazdálkodási tervben részletezett nevelési és szemléletformálási programok teljesítésére. Az Önkormányzat és a közszolgáltató közös hulladékgazdálkodási akciók megvalósítása:</p> <p>Iskolákban és óvodákban szelektív hulladékgyűjtést népszerűsítő oktatóprogram,  A szelektív hulladékgyűjtést népszerűsítő Hulladékért virágot akció,  Karácsonyfagyűjtő akció,  Általános iskolások számára vetélkedősorozat szervezése a szelektív hulladékgyűjtés témakörében,  A környezetvédelmi világnap alkalmából egy napos szelektív hulladékgyűjtést szorgalmazó akció</p>
<i>Célcsoport</i>	Lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Civil szervezetek Közszolgáltató
<i>Beruházási költség</i>	Beruházás méretétől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

## ***Gazdasági pillér***

A fenntartható helyi gazdasági rendszer előnyben részesíti a helyi lehetőségeket, adottságokat és erőforrásokat, prioritásként jelenik meg a környezeti szempontok érvényesítése, a környezetet érő terhelések minimalizálása.

### ***Nemzetközi együttműködés***

***Az intézkedés célja:*** a határon átnyúló környezeti, közlekedési, társadalmi-gazdasági és kulturális szempontú fenntartható fejlesztése.

## **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Gyoma-Nagyvárad (Oradea) vasút fejlesztése</b>
<i>Projekt célja</i>	A projekt közvetett célja újjáépíteni azokat a határmenti térséget érintő társadalmi – gazdasági kapcsolatokat, melyet Magyarország az 1920-as trianoni békeszerződés következtében veszített el Románia irányába. A későbbi projekt megvalósítása javítaná a térségi elérhetőséget, növelve ezzel a potenciális gazdasági befektetők térségben való letelepedésének, valamint többek között a társadalom mobilitásának, ingázásának és kulturális fejlődésének lehetőségeit. A térség számára mindenféleképp pozitív következményekkel járhat a helyi kezdeményezés, emellett a román határ közelsége és a határ túloldalán látványosan megújuló gazdasági (ipari) központok jelenléte kapcsán fontos kérdéssé vált a centrumok – elsődlegesen Nagyvárad – megközelíthetősége.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Nemzetközi
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatos
<i>Partnerek</i>	Települések Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati forrás, önerő

### ***Az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények hatékony működéséhez szükséges gazdasági feltételek megteremtése***

***Az intézkedés célja:*** a városi kötelező és a vállalt feladatok ellátása az önkormányzat Feladata, így az intézkedés célja a városi önkormányzati feladatok ellátásához szükséges tőke előteremtése, biztosítása, biztosítva ezzel a lakosság megfelelő életminőségét és elősegítve a Város és az ott található intézmények fejlődését

#### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Önkormányzati bevételek növelése</b>
<i>Projekt célja</i>	A bevételek és kiadások egyensúlyának megteremtése, a költségvetési arányok jelenlegi helyzetének felmérése, a közpénzek gazdaságos és hatékony elosztása, a bevételek növelése pályázatok és vissza nem térítendő támogatások révén.
<i>Célcsoport</i>	Település Önkormányzata
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Megvalósítási keret</i>	Projekttől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Adók, egyéb támogatások

<i>Projekt neve</i>	<b>Hatékony intézményi struktúra kialakítása</b>
<i>Projekt célja</i>	Települési intézményekben optimálisan kialakítható munkakörök meghatározása, tényleges igényeknek megfelelő feladatmegoldások alkalmazása, intézmények személyi állományának, az optimális létszámszükségletnek biztosítása a kialakított munkakörök és foglalkoztatottság alapján. Szervezetek közötti együttműködés hatékonyságának növelése.
<i>Célcsoport</i>	Település Önkormányzata
<i>Érintett terület</i>	Városi Intézmények
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Intézmények Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Saját forrás

## Ipar fejlesztése

**Az intézkedés célja:** A településen olyan ipari termelő egységek letelepedésének elősegítése, melyek alacsony környezeti terhelés mellett nagy hozzáadott értékű termékeket állítanak elő. Az ipar fejlesztésének további célja a Városban képzett szakemberek számára helyi munkalehetőség biztosítása.

### PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	<b>Befektetési projekt-portfólió összeállítása, népszerűsítése</b>
<i>Projekt célja</i>	A településen található befektetési lehetőségek feltérképezése, népszerűsítése által sikeres magánberuházások generálása, helyi munkahelyek létrehozása érdekében.
<i>Célcsoport</i>	Potenciális befektetők
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatosan, hosszútávra
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Nemzetgazdasági Minisztérium
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, Pályázati forrás, EU támogatás

<i>Projekt neve</i>	<b>Helyi vállalkozás-támogatási program kidolgozása és működtetése</b>
<i>Projekt célja</i>	A településen beruházni kívánó vállalkozások megtelepedésének elősegítése, ügyintézésének előmozdítása, ezáltal sikeres magánberuházások generálása, helyi munkahelyek létrehozása érdekében.
<i>Célcsoport</i>	Potenciális befektetők
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan, hosszútávra
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Nemzetgazdasági Minisztérium
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját forrás, Pályázati forrás, EU támogatás

<i>Projekt neve</i>	<b>Szakképzett munkaerőt foglalkoztató vállalatok letelepedésének kiemelt támogatása</b>
<i>Projekt célja</i>	A településen rendelkezésre álló szakképzett munkaerő részére helyi munkahelyek létrehozásának segítése, mely nagyban csökkentené a helyi lakosság ingázási időigényét.
<i>Célcsoport</i>	Munkavállalók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Termelők, Vállalkozók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Magántőke



<i>Projekt neve</i>	<b>Nagy hozzáadott értékű termékeket előállító vállalatok letelepedésének kiemelt támogatása</b>
<i>Projekt célja</i>	A hozzáadott érték növelésének (minőségi alapanyagok, hagyományokra építkező termelés, szaktudás, hatékonyság, optimális termékösszetétel) eredményeképp nő az előállított termékek jövedelmezősége.
<i>Célcsoport</i>	Vállalkozók Termelők Szolgáltatók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Termelők Vállalkozók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Magántőke

<i>Projekt neve</i>	<b>Megújuló energiákra alapozott ipar telepítése</b>
<i>Projekt célja</i>	Olyan ipari üzemek letelepedésének kiemelt támogatása, melyek a megújuló energiát hasznosító berendezéseket állítanak elő (pl. napkollektor, szélturbina...)
<i>Célcsoport</i>	Vállalkozók Termelők
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe Iparterület
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Befektetők Települési Önkormányzat
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források, Magántőke

## **Mezőgazdaság fejlesztése**

**Az intézkedés célja:** Az erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó, hatékony és fenntartható mezőgazdaság kialakítása, mely megélhetési forrást biztosít és segít fenntartani a természeti, környezeti értékeket.

### **PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Biatermékek előállítása – biotermesztés, biotermelés</b>
<i>Projekt célja</i>	Káros szermaradványoktól mentes, kiváló minőségű élelmiszer előállítása.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság – mint vásárló.
<i>Érintett terület</i>	Biotermelésre bejelentett területek.
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	A biotermelés magasabb költségeket eredményez a szigorított termelési feltételek következtében, azonban mégis tisztességesebb jövedelemre tesznek szert, termékeikkel (túlvegyszerezett, érésyorsítóval kezelt) nem verik át a vásárlókat.
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	<b>Termelői Értékesítési Szövetkezet létrejöttének elősegítése</b>
<i>Projekt célja</i>	A települési mezőgazdasági termelők piacra jutásának segítése, piaci pozícióinak javítása, a települési mezőgazdaság jövedelemtermelő potenciáljának növelése
<i>Célcsoport</i>	Helyi mezőgazdasági vállalkozások
<i>Érintett terület</i>	Helyi termelők
<i>Javasolt ütemezés</i>	folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	<b>Helyi kistermelők piaca</b>
<i>Projekt célja</i>	A helyi kistermelők helyi lakóknak való értékesítésének megteremtése
<i>Célcsoport</i>	Lakosság – mint vásárló, kistermelők – mint értékesítők
<i>Érintett terület</i>	Piaci árusok, kistermelők
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan.
<i>Partnerek</i>	Gazdálkodók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függ
<i>Megvalósítási keret</i>	Saját területek felhasználásával, az érintett termelők bevonásával

**Gazdasági szektor (kereskedelem, szolgáltatás) fejlesztése**

**Az intézkedés célja:** A gazdaság fejlesztésekor nem kerülhetnek háttérbe a környezetvédelmi szempontok és a környezettudatos magatartás. A gazdaság dinamikus fejlesztéséhez, a beruházások, a tőke Városba vonzásához szükség van a gazdasági kockázatok csökkentésére.

**PROJEKTEK:**

<i>Projekt neve</i>	<b>Marketingstratégia kidolgozása</b>
<i>Projekt célja</i>	Megfelelő marketingstratégia kidolgozásával, a célcsoportok, arculati elemek, reklámanyagok meghatározásával az értékesítési lehetőségek javulnak, a piaci pozíció megszilárdul.
<i>Célcsoport</i>	Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe, kistérség
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Kistérségi társulás Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források, Magántőke

<i>Projekt neve</i>	<b>Önkormányzati támogatás és koordináció a gazdaságfejlesztési / munkahelyteremtő folyamatokban</b>
<i>Projekt célja</i>	Kedvező feltételek biztosítása a gazdasági fejlesztések támogatásához.
<i>Célcsoport</i>	Lakosság, vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Saját forrás, magántőke

<i>Projekt neve</i>	<b>Fórumok, kiállítások szervezése a helyi vállalkozások számára</b>
<i>Projekt célja</i>	Információs szolgáltatás és gyűjtés, kapcsolati tőke kiépítésének céljából tájékoztató előadások, fórumok, kiállítások szervezése.
<i>Célcsoport</i>	Vállalkozók
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Meghívott előadók
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források

<i>Projekt neve</i>	<b>Mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása</b>
<i>Projekt célja</i>	Vállalkozások technológiai, infrastrukturális és ingatlan jellegű fejlesztéseinek támogatása, együttműködésének és piacra jutásának segítése, javítva ezzel munkahelyteremtő képességüket és jövedelmezőségüket.
<i>Célcsoport</i>	Mikro-, kis- és középvállalkozások
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Folyamatosan
<i>Partnerek</i>	Önkormányzat Állami szervek Mikro-, kis- és középvállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Magántőke

<i>Projekt neve</i>	<b>Környezetbarát technológiák alkalmazása</b>
<i>Projekt célja</i>	A környezetbarát technológiák olyan megoldásokat biztosítanak, amelyek révén csökkenthető a nyersanyagigény, visszaszorítható az energia-felhasználás és a károsanyag kibocsátás, valamint minimalizálhatók a hulladékártalmatlanítási problémák. Tehát csökkenek a környezetet ért károk, terhelések, hosszú távon elősegítve a fenntartható fejlődést.
<i>Célcsoport</i>	Vállalkozók Termelők
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe Vállalkozások
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Vállalkozások
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Magántőke

## Vendéglátás, idegenforgalom, turizmus fellendítése

*Az intézkedés célja:* alternatív jövedelemforrás teremtése.

### PROJEKTEK:

<i>Projekt neve</i>	<b>Szálláshelyek és vendéglátóhelyek számának bővítése</b>
<i>Projekt célja</i>	Vendéglátóhelyek, éttermek, szállodák, panziók, hotelek, camping és magánszálláshelyek létrehozása, fejlesztése.
<i>Célcsoport</i>	Település Önkormányzata Családok Kisebb csoportok Befektetők
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe Magántulajdonban lévő telkek, épületek
<i>Javasolt ütemezés</i>	Közép- és hosszútáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata Befektetők Utazási irodák
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Magántőke

<i>Projekt neve</i>	<b>Komplex turisztikai tájékoztatórendszer kialakítása</b>
<i>Projekt célja</i>	Tájékoztatás szórólapokon, kiadványokon és az internet segítségével, a tájékozódás, egységes arculat kialakítása, internetes honlap készítése, korszerűsítése.
<i>Célcsoport</i>	Település látogató turisták
<i>Érintett terület</i>	Meglévő utazási irodák, Közintézmények Város forgalmasabb pontjai, útkereszteződései – táblák kihelyezése Sajtó Internet
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Befektetők

<i>Projekt neve</i>	<b>Lovas turizmus fejlesztése</b>
<i>Projekt célja</i>	A projekt célja a meglévő lovarda fejlesztése, a Város külterületén, esetleg látványosságaihoz vezető lovas ösvény kijelölése.
<i>Célcsoport</i>	Települést látogató turisták, lakosság
<i>Érintett terület</i>	Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Befektetők

<i>Projekt neve</i>	<b>Horgász és vadász turizmus fejlesztése</b>
<i>Projekt célja</i>	Horgászatra alkalmas helyek, pl. Téglagyári bányató, Túréri tó, illetve vadászatra alkalmas területek fejlesztése. A program célja lehet horgász-vadászpanzió kialakítása.
<i>Célcsoport</i>	Településre látogató turisták, lakosság
<i>Érintett terület</i>	halastavak Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Befektetők

<i>Projekt neve</i>	<b>Sport turizmus fejlesztése</b>
<i>Projekt célja</i>	Az előző programhoz kapcsolódóan vízi sport lehetőségeinek vizsgálata, a település külterületén, mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területen sportpályák (tenisz, golf) kialakításának lehetősége.
<i>Célcsoport</i>	Településre látogató turisták, lakosság
<i>Érintett terület</i>	Téglagyári bányató, Túréri tó Település közigazgatási területe
<i>Javasolt ütemezés</i>	Középtáv
<i>Partnerek</i>	Település Önkormányzata, sport egyesület, befektetők
<i>Beruházási költség</i>	Projektmérettől függően
<i>Megvalósítási keret</i>	Pályázati források Befektetők

## 6. MONITORING és VISSZACSATOLÁS

*A monitoring célja:* A partnerkapcsolatok és programok beindítása, működtetése. A terv végrehajtása közben adatgyűjtés a folyó tevékenységekről, a szolgáltatásokban és a rendszerekben bekövetkezett változásokról.

- + Az erőforrásigények és források meghatározása.
- + Kivitelezési ütemterv.
- + Az önkormányzati költségvetés és az akcióterv közötti „híd” megteremtése.
- + A programok kivitelezése.
- + A tevékenységek és eredmények dokumentálása.
- + A sikerek és problémák felismerése, jelentéskészítés.

*A visszacsatolás és értékelés célja:* Az előrehaladás és teljesítmény hagyományos értékelése célközpontú mutatók segítségével. A szolgáltatók és felhasználók tájékoztatása az eredményekről. A konzultáció, felülvizsgálat és/vagy tervezési folyamat megismétlése meghatározott küszöbönél.

- + Értékelő csoportok létrehozása.
- + Értékelés időbeosztásának meghatározása.
- + Célokra alapuló mutatók kidolgozása.
- + A jelentés kereteinek definiálása.
- + Értékelés elvégzése.
- + A partnerek tájékoztatása az értékelés eredményeiről.

### *Cselekvési terv*

#### *Fenntarthatósági megbízott és monitoring csoportok kijelölése*

A fenntarthatósági tervben leírtakkal, valamint a Nagyközség környezeti fenntartásával kapcsolatos feladatok koordinálására, a fenti tervben leírt feladatok betartásának figyelemmel kísérésére, a fenntarthatósági terv felülvizsgálatához szükséges lakossági véleménygyűjtéshez fenntarthatósági megbízott kijelölése szükséges.

#### *Monitoring rendszer szereplői*

- + Polgármester
- + Alpolgármesterek
- + Bizottsági elnökök
- + Az Önkormányzat által fenntartott oktatási Intézmények vezetői
- + Az önkormányzat által fenntartott óvodák vezetői
- + Az önkormányzat által fenntartott közintézmények vezetői
- + Társulások
- + Közműszolgáltatók
- + Polgármesteri hivatal munkatársai

A fenti szereplő adott esetben kijelölik az adott iroda azon munkatársát vagy munkatársait, akik a konkrét monitoring feladatot ellátják.

- + *Civil szervezetek, helyi közösségek*

### *Fenntarthatósági terv felülvizsgálata*

Jelen Környezeti Fenntarthatósági Terv felülvizsgálatát évente 1 alkalommal ajánlott elvégezni, a fenntarthatósági megbízott által begyűjtött lakossági és intézményi vélemények figyelembe vételével, ennek megfelelően a szükséges módosításokat el kell végezni.

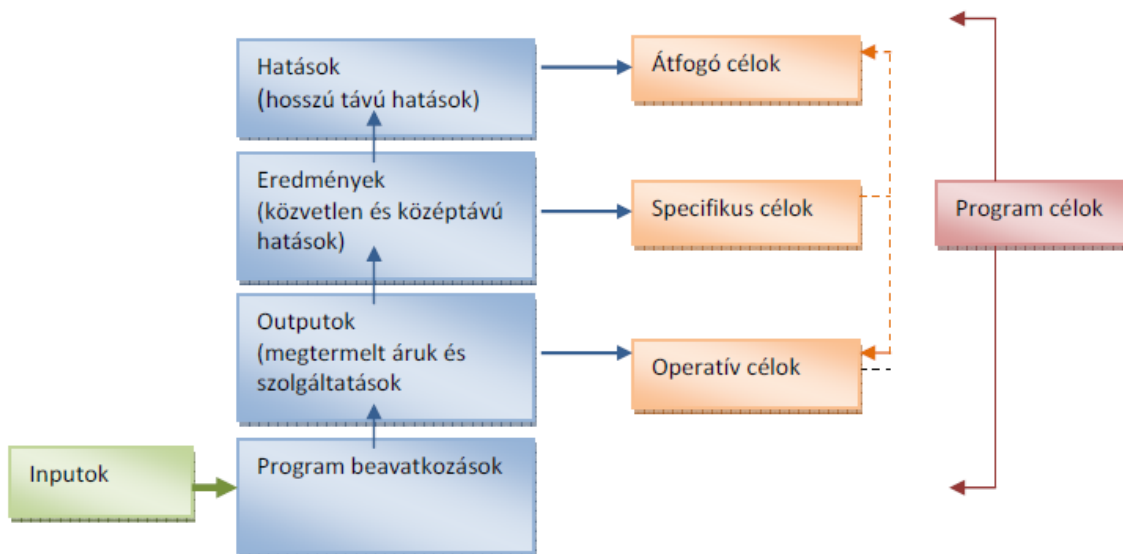
### *Tudatformálás, konzultációk, gyűlések tartása*

Évente két alkalommal ajánlott – tavasszal és ősszel – konzultáció szervezése a környezeti fenntarthatósági tervben foglaltak megvalósításáról, valamint az elhangzott vélemények, ajánlatok kiértékelése és a fenntarthatósági terv ennek alapján történő felülvizsgálata.

### *.Indikátorok*

A Local Agenda 21 program keretén belül szükség van az előrehaladás, a bekövetkezett változások, a teljesítmény értékelésére. Az egyes részek előrehaladásának méréséhez olyan mutatószámok (*INDIKÁTOROK*) szükségesek, amelyek segítségével értékelhetőek a bekövetkezett változások.

Az indikátorok a környezeti, társadalmi-, gazdasági folyamatok elemzéséhez, teljesítményértékeléshez nyújtanak segítséget és az információkat közérthető formában juttatják el a célszemélyekhez. Hozzájárulnak a társadalom szereplőinek tudatossága és viselkedése közötti eltérés csökkentésére, segítik a döntési folyamatok koordinációját - mindezt a fenntarthatóság alapelveinek érvényesülése érdekében.



Az indikátorok meghatározásánál jól mérhető, a KSH adatbázisában és a helyzetelemzés fejezeteiben is szereplő és alkalmazott statisztikai paramétereket választottunk, melyeket táblázatos formában foglaltunk össze. Ezen fenntarthatósági pillérenként készített táblázatok évenkénti kitöltésével és kiértékelésével hosszú távon is nyomon követhetőek az időközben bekövetkezett változások, folyamatok.

Fontos hangsúlyozni, hogy az egyes indikátorok nem elsősorban egy-egy állapot leírására törekednek, hanem a LA21 előrehaladásával, megvalósulásával kapcsolatos változásokat mutatják be, és alkalmasak a közösségi teljesítmény mérésére, vagy akár az országos, ill. nemzetközi trendekkel való összehasonlításra.



A meghatározott célkitűzések megvalósulásának nyomon követése elsősorban az Önkormányzat feladatkörébe tartozik. Továbbá biztosítani kell a szolgáltatók, a lakosság tájékoztatását az eredményekről és a bekövetkezett változásokról.

Az indikátorok összegyűjtése pillérenként és célonként más-más intézmény feladata. Az oktatással kapcsolatos indikátorok és adatok összegyűjtése az oktatási intézmények feladata, melyből éves adatszolgáltatást kell adjon az Önkormányzat részére. A demográfiai adatok összegyűjtéséért az Önkormányzat illetékes osztálya a felelős. Az infrastruktúra adatait a szolgáltatók kötelessége szolgáltatni. A hulladékgazdálkodással kapcsolatos információkat a közszolgáltatóknak kell összegyűjteni adott évre vonatkozóan. Az egészségügyi, szociális és közbiztonsággal kapcsolatos indikátorok összegyűjtése szintén az Önkormányzat feladata segítséget kérve az érintett intézmények vezetőitől. A gazdasági pillérrel kapcsolatos összes adat összegyűjtése, kiértékelése az Önkormányzat feladata, csakúgy, mint a kitűzött célok megfogalmazása. A kulturális adatok szolgáltatásáért a település kulturális intézményei a felelősek.

	Indikátorok	2014	2015	2016	2017	2018
TÁRSADALOM	Állandó lakónépesség száma (fő)					
	Belföldi vándorlási különbözet fő)					
	Élve születések száma (fő)					
	Halálozások száma (fő)					
	Háziorvos és házi gyermekorvosok száma (fő)					
	A háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen (eset)					
	A házi gyermekorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek a meglátogatottak száma (eset)					
	Gyógyszertárak száma (db)					
	Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)					
	Rendszeres szociális segélyben részesülők száma (fő)					
	Óvodás gyermekek száma (fő)					
	Óvodai főállású pedagógusok száma (fő)					
	Általános iskolai tanulók száma (fő)					
	Általános iskolai főállású pedagógusok száma (fő)					
	Településőrök száma (fő)					
	Bűncselekmények száma (db)					
	A települési könyvtárak beiratkozott olvasóinak száma (fő)					
	A települési könyvtárak könyvtári egységei (db)					
	Kulturális rendezvények száma (db)					
	Kulturális rendezvényeken részt vevők száma (fő)					

	Indikátorok	2014	2015	2016	2017	2018
GAZDASÁG	Pályázatok száma					
	önkormányzati bevételek összesen (Ft)					
	önkormányzati kiadások összesen (Ft)					
	adóbevételek (Ft)					
	összes felvett támogatás (Ft)					
	összes elnyert pályázati forrás (Ft)					
	összes kifizetett pályázati önerő (Ft)					
	összes mezőgazdasági használatú földterület (ha)					
	egyéni gazdaságok száma (db)					
	kistermelői gazdaságok száma (db)					
	mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek száma (db)					
	biotermesztés alatt álló földterület (ha)					
	ipari szektorban foglalkoztatottak száma (fő)					
	bejegyzett vállalkozások száma (db)					
	környezetbarát technológiák alkalmazása (%)					
	vendéglátóhelyek száma (db)					
szálláshelyek száma (db)						

Indikátorok		2014	2015	2016	2017	2018
KÖRNYEZET	Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)					
	a lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (t)					
	zajterhelés mértéke (dB)					
	szén-dioxid (CO <sub>2</sub> ) koncentráció (ppm)					
	Lakásállomány (db)					
	Közüzemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)					
	Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza (km)					
	Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)					
	Villamosenergia-fogyasztók száma (db)					
	Az összes gázcsőhálózat hossza (km)					
	Összes gázfogyasztók száma (db)					
	Rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (db)					
	Összes belterületi közút hossza (km)					
	Összes belterületi burkolt közút hossza (km)					
	Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m <sup>3</sup> )					
	Összes szolgáltatott villamos energia mennyisége (1000 kWh)					
	Összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (1000 m <sup>3</sup> )					
	Összes elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m <sup>3</sup> )					
	egy főre jutó összes energiafogyasztás (fő/MJ)					
	erdő művelési ág aránya a terület használatban (%)					
	biológiai aktivitás mértéke (területhasználati változások)					
	összes belterületi zöldterület nagysága (m <sup>2</sup> )					
Játszóterek száma (db)						

# MELLÉKLETEK

## KÉRDŐÍVEK

## Kérdőív a települési értékek lakossági megítéléséhez

A Város Önkormányzata kiemelten fontos feladatnak tekinti a helyi környezetvédelmet, ezért is vállalta a város 2013. december 10-ig elkészíti a Local Agenda 21 Fenntartható Fejlődés Helyi Programját. A program elkészítéséhez nagy segítséget nyújt ez a kérdőív, melynek kiértékelésével információt kap a város vezetősége a lakosság környezetvédelmi, társadalmi és gazdasági szokásairól, igényeiről.

A kérdőív kitöltése néhány percet vesz igénybe.

Köszönjük, hogy segíti munkánkat!

### Település neve:

#### 1. Mi a véleménye a helyi értékek (épületek, terek, utcák, a környék) állapotáról? (kérem, húzza alá a helyesnek tartott választ!)

- a településen

nagyon jó                      jó                      kevésbé jó                      rossz                      nagyon rossz

- közvetlen lakókörnyezetében

nagyon jó                      jó                      kevésbé jó                      rossz                      nagyon rossz

#### 2. Ön szívesen él itt, ezen a településen?

igen    nem

#### 3. Szívesen él Ön közvetlen lakókörnyezetében?

igen    nem

#### 4. Hogy gondolja: az itteni gyerekek, ha felnőnek, el fognak majd költözni erről a településről, vagy itt maradnak inkább?

- többségében elköltöznek                      - többségében maradnak

#### 5. Milyen érzésekkel gondol erre a településre, ahol él? (Egyetlen választ húzzon csak alá!)

szeretettel                      jóleső érzéssel                      közömbösen, hol így, hol úgy

kellemetlen érzéssel                      nehezteléssel                      rossz érzés

6. Az egész település hangulatáról mi a véleménye? Osztályozzon 1-től 5-ig! (1 – egyáltalán nem igaz, ... 5 – teljesen igaz)

	unalmas
	nyugodt
	vidám
	nyomasztó
	szomorú
	feszült
	izgalmas
	hangulatos
	egyébként

7. Mennyire elégedett Ön az alábbi tényezők helyzetével? Arra kérnénk, hogy osztályozzon úgy, ahogy az iskolában szokás. Az 1-es azt jelenti, hogy nagyon elégedetlen, az 5-ös azt, hogy teljesen elégedett.

	Országos szinten	Helvi szinten
a levegő tisztaságával		
a közellátással		
a helvi közlekedési lehetőségekkel		
a szórakozási lehetőségekkel		
az iskolai oktatással		
a közbiztonsággal		
a vállalkozások sikerességével		
az idősebbekkel való törődéssel		
a fiatalok helyzetével		
az egészségügyi helyzettel		
a lakáshelyzettel		
az utcák terek parkok állanotával		
a hivatalos ügyek intézésével		

8. Milyen a természet (erdők, patakok, tavak, parkok vadon élő állatok stb.) állapota? (A helyesnek tartott választ kérem húzza alá.)

- a településen

nagyon jó      jó      kevésbé jó      rossz      nagyon rossz

- közvetlen lakókörnyezetében

nagyon jó      jó      kevésbé jó      rossz      nagyon rossz





**16. Mit támogatna leginkább az alábbi, közlekedéssel kapcsolatos fejlesztések közül az elkövetkezendő 20-30 évben?**

- parkolók kialakítása
- közösségi közlekedés (tömegközlekedés) fejlesztése
- gyalogos közlekedés fejlesztése (járdák, gyalogátkelők)
- kerékpáros közlekedés fejlesztése (pl. kerékpárutak)

**17. Fontosságuk szerint rangsorolja 1-től 5-ig a következő általános környezetvédelmi és társadalmi-gazdasági feladatokat (1: egyáltalán nem fontos; ... 5: nagyon fontos)**

	1	2	3	4	5
1. Ivóvíztartalék védelme	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
2. Levegőszennyezés csökkentése	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
3. Zajterhelés csökkentése	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
4. Szelektív hulladékgyűjtés	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
5. Környezettudatos életvitel elterjesztése a lakosság körében	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
6. Megújuló energiaforrások (pl. nap- és szélenergia) alkalmazása	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
7. Üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
8. Illegális szemétkerakók felszámolása	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
9. Tudatos vásárlói magatartás megismertetése	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
10. Közterületek tisztántartása	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
11. A keletkező hulladék mennyiségének csökkentése	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
12. A klímaváltozás hatásaira (pl. viharok, hőség) való felkészülés	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
13. A kulturális örökség védelme	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
14. Oktatás, képzés fejlesztése	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
15. Egyenlő lehetőségek, a szegregáció csökkentése	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
16. Az egészség védelme	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
17. Kulturális szolgáltatások és lehetőségek növelése	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
18. A társadalom nagyobb részvétele a közügyekben	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

**18. Ha Ön - tegyük fel - oda költözhetne, ahová akarna, hova költözne a legszívesebben:**

tanyára	kis faluba	nagyközségbe,
város környékre	kisvárosba	nagyobb városba,
Budapest külső területeire		Budapest belső részeire
külföldre	maradna ahol lakik	

**19. ...és milyen környezetben élne a legszívesebben?**

- egy kulturált kertvárosban,
- egy nem túl magas házakkal beépített belvárosias részen vagy
- egy magas házakkal beépített világvárosban
- egy békés tanyán
- egy nagyobb faluban
- egy a hagyományokat őrző történelmi városban,
- olyanban, amilyenben most él

**20. Az alábbi tevékenységek közül melyek jellemzők Önre? (több válasz is megjelölhető)**

- rendszeresen kerékpárral közlekedik
- szelektíven gyűjti a hulladékot
- energiatakarékos égőt használ
- hazai élelmiszert részesíti előnyben
- egyik tevékenységet sem folytatja

**21. Az alábbi lakóközösségi vagy önkormányzati kezdeményezésekben részt venne-e vagy sem?**

	igen	nem
Közterületek takarítása		
Fa- és virágültetés közterületen		
Vitafórumokon részvétel		
Hulladékok szelektív gyűjtése		
Megfelelő szervezés esetén a fenntarthatósággal kapcsolatos tájékoztatáson való részvétel		
Környezetvédelmi rendezvényen való részvétel		

**22. Hogyan ítéli meg a város gazdasági helyzetét? (Kérem, húzza alá a helyesnek tartott választ.)**

- az ipar fejlettsége a településen

nagyon jó                      jó                      kevésbé jó                      rossz                      nagyon rossz

- a mezőgazdaság fejlettsége a településen

nagyon jó                      jó                      kevésbé jó                      rossz                      nagyon rossz

- szolgáltatások (kereskedelem, közlekedés, oktatás, egészségügy) fejlettsége a településen

nagyon jó                      jó                      kevésbé jó                      rossz                      nagyon rossz

- az emberek képzettsége, tanultsága a településen

nagyon jó                      jó                      kevésbé jó                      rossz                      nagyon rossz

**23. Hogy gondolja: itt a környéken 100 ember közül hánynak van szüksége valamilyen segílyre? (Kérem, írja be a becsült számot.) .....****24. ...és mit gondol: 100 igénylő közül hányan kapnak ténylegesen valamilyen segílyt?**

(Kérem, írja be a becsült számot.) .....

**25. Ön szerint a szociális célra rendelkezésre álló pénzüsszegeket (Kérem, húzza alá a helyesnek tartott választ, csak az egyiket!)**

- inkább segélyezésre vagy
- inkább a szociális intézmények fejlesztésére kellene fordítani?

**26. Ön szerint a hatóságoknak (Csak egy választ húzzon alá!)**

- emelniük kell a jól élők adóit, hogy gondoskodhassanak a bajba jutott rászorulókról,
- más módon kell megoldaniuk ezt a problémát vagy
- ez nem is feladatuk, hanem mindenkinek magának kell gondoskodnia magáról, ha bajba kerül

**27. Hogy gondolja: lakásának állapota kielégítő vagy nem?**

- kielégítő
- részben kielégítő
- nem kielégítő

**28. Személy szerint Ön számít arra, hogy valaki a családjából munkanélküli lesz?**

- igen
- nem

**29. Hogyan informálódik leginkább környezete és a világ dolgairól? (A legjellemzőbb módot jelölje meg!)**

- országos sugárzású TV adókat nézek,
- helyi TV-t nézek,
- országos sugárzású rádiókat hallgatok,
- országos terjesztésű újságot olvasok,
- helyi újságot olvasok,
- otthon vagy munkahelyemen internetről tájékozódok,
- a legtöbb értesülést környezetemtől, szóban kapom.

**30. Milyen terület fejlődését szeretné elérni a településen?**

( 1 – leginkább szeretné, ... 9 – legkevésbé szeretné)

	turizmus
	ipartelepítés
	hagyományőrző
	mezőgazdaság
	szolgáltatások
	oktatás
	közlekedés
	lakásépítés
	egyéb, éspedig:



- a hulladék elhelyezése,
- a természetes környezet, a zöld területek csökkenése,
- a biológiai sokszínűség csökkenése,
- a városi stressz,
- az oktatás színvonala,
- a terrorizmus,
- a megélhetés,
- a gyermekek jövője,
- a betegségek, az egészségügy problémák.

### 37. ...és a lakóhelyén élő embereké?

Legfeljebb három lehetőséget húzzon alá!

- az ivóvíz biztosítása,
- a levegőszennyezés,
- a hulladék elhelyezése,
- a természetes környezet, a zöld területek csökkenése,
- a biológiai sokszínűség csökkenése,
- a városi stressz,
- az oktatás színvonala,
- a terrorizmus,
- a megélhetés,
- a gyermekek jövője,
- a betegségek, az egészségügy problémák.

### 38. településük melyik három települési problémájának megoldását tartja a legsürgősebbnek.

Az első:

.....

.....

A második:

.....

.....

A harmadik:

.....

.....

**39. Szeretné-e, hogy a fenntartható fejlődésről több információ jusson el Önhöz?**

igen, de csak városunkról                      igen, általában                      nem

**40. Melyik módszert gondolja a leghatékonyabbnak a fenntarthatóságról kapcsolatos ismeretek megszerzéséhez?**

- rádió                      újság                      tv                      utcai plakát, szórólap                      lakossági fórum
- egyéb .....

**41. Tagja-e Ön valamilyen civil szervezetnek?**

- igen, szervezet megnevezése:
- nem

**42. Szívesen lenne-e tagja környezetvédelmi, természetvédelmi szervezetnek (civil szervezet, egyesület, klub)**

igen    nem

**43. Statisztikai jellegű kérdések a kitöltő személyéről:**

**Neme:**                      Férfi    Nő

**Kora**

30 év alatt    31-40 év között    41-54 év között                      55 év felett

**Iskolai végzettsége:**

8 általános                      szakmunkás                      érettségi                      főiskola/egyetem

**Mióta él a településen?**

- 0-5 éve                      6-10 éve                      11-20 éve                      20 évnél régebben

**Mi a foglalkozása?**

.....

Köszönjük, hogy időt szánt kérdőívünk kitöltésére!

Válaszait nagyon köszönjük!

## Iskolai kérdőív

1. Véleményed szerint mennyire jelent problémát ma Magyarországon a környezetszennyezés?  
(Kérjük, a válaszod jelöld a körben X-el!)

- Nagyon komoly problémát jelent.
- Eléggé komoly problémát jelent.
- Viszonylag jelentéktelen problémát jelent.
- Nem jelent problémát.

2. Véleményed szerint mennyire jelent problémát településeden a környezetszennyezés?  
(Kérjük, a válaszod jelöld a körben X-el!)

- Nagyon komoly problémát jelent.
- Eléggé komoly problémát jelent.
- Viszonylag jelentéktelen problémát jelent.
- Nem jelent problémát.

3. Érdeklődsz-e a környezetvédelmi kérdések iránt? (Kérjük, jelöld a körben X-el!)

- Igen, folyamatosan.
- Igen, de csak egyes eseményekkel kapcsolatban.
- Egyáltalán nem.

4. Ha igen, mi volt az a legutóbbi környezeti probléma (kérdés), ami felkeltette érdeklődésedet (amiről hallottál, vagy amiről olvastál)? Kérjük, írd le ide!

.....  
.....

5. Milyen forrásból jutottál hozzá eddig leginkább környezetvédelmi ismeretekhez, információkhoz? (Kérjük, a válaszod jelöld a körben X-el! Több választ is megadhatsz!)

- Az iskolai tanórákon, tantárgyakon keresztül.
- Egyéb iskolai rendezvényeken (szakkör, klub, kirándulás, stb.).
- Televízió, rádió híradásaiból, műsoraiból.
- Újságokból, folyóiratokból.
- 1Barátokkal, szülőkkel, ismerősökkel folytatott beszélgetés során.
- Egyéb módon, éspedig

.....

6. Van-e tudomásod arról, hogy lakóhelyeden vagy iskoládban környezetvédelmi, természetvédelmi szervezet (egyesület, klub, szakkör) tevékenykedik?

Igen, ismerek ilyen szervezetet, például: .....

Nincs tudomásom ilyen szervezet működéséről.

7. Részt vettél-e már lakóhelyeden vagy iskoládban környezetvédelemmel, természetvédelemmel kapcsolatos rendezvény programján?

- Igen, mert tagja vagyok környezetvédelmi szervezetnek. A szervezet neve:  
.....
- Igen, rendszeresen részt veszek ilyen rendezvényeken.
- Csak ritkán veszek részt ilyen rendezvényeken.
- Még soha nem vettem részt környezetvédelmi rendezvényen, programon.

8. A környezetvédelem „jeles napjai” közül iskolánkban az alábbiakról szoktunk valamilyen formában megemlékezni (Természetesen több választ is bejelölhetsz!):

- Környezetvédelmi Világnap (június 5.)
- Föld Napja (április 22.)
- Madarak és Fák Napja (május)
- Egyéb, éspedig .....
- Iskolánkban nincsenek ilyen megemlékezések.

9. Szeretnél-e többet tudni, tanulni a környezetvédelem kérdéseiről?

- Igen, főleg az iskolai tananyagon keresztül.
- Igen, elsősorban a tanórán kívüli foglalkozások (szakkör, klub, stb.) keretében.
- Elégnek tartom a jelenlegi lehetőségeket.

10. Véleményed szerint kinek az elsőrendű felelőssége és feladata a települések környezeti állapotának a védelméről gondoskodni? (Kérjük rangsorold az alábbi lehetőségeket fontosságuk szerint! A körbe most ne X-et, hanem fontosság szerint 1-től 5-ig számot tegyél, ahol 1: nem fontos, nem az ő feladata; 5: nagyon fontos, az ő elsőrendű feladata!)

- Az országot irányító kormányé.
- A településeket irányító helyi önkormányzatoké.
- A vállalkozásoké, intézményeké.
- A különböző civil szervezeteké (egyesületek, alapítványok, stb.).
- Az egyes személyeké, családoké.
- Egyéb elképzelésem van, éspedig:  
.....

11 Mindennapi viselkedésünkkel, szokásainkkal hozzájárulhatunk a környezeti problémák fokozódásához, de csökkentéséhez is. Az alábbiakban felsorolt és otthon is, iskolában is alkalmazható „környezetvédő” megoldások közül jelöld meg X-el azokat, amelyekre Te is odafigyelsz!

- Takarékos világítás,
- fűtés.
- Hulladékok valamilyen célra történő hasznosítása.
- Egyéb, éspedig: .....
- Nem gondoltam még a fenti lehetőségekre.



12 Véleményed szerint az emberek fogyasztási (vásárlási) szokásai szerepet játszanak-e a környezeti problémák fokozódásában?

- Igen, jelentősnek tartom a fogyasztási (vásárlási) szokások környezetterhelő hatását.
- Igen, néha lehetnek a fogyasztási (vásárlási) szokásoknak is környezetterhelő hatásai.
- Nem tartom a fogyasztási (vásárlási) szokásokat környezetterhelő hatásúnak.

13 Próbáltál-e már olyan terméket használni (vásárolni), melyről tudtad, hogy kevésbé terheli a környezetet?

- Igen, nagyon gyakran. (Ha tudod, nevezd meg a terméket: .....)
- Nagyon ritkán.
- Soha.

14. Tájékozottnak tartod-e magad lakóhelyed gazdasági, szociális, környezetvédelmi stb. ügyeiben,

kérdéseiben?

- Igen, megfelelően tájékozott vagyok lakóhelyem ügyeiben.
- Csak ritkán szoktam foglalkozni lakóhelyem dolgaival.
- Egyáltalán nem érdekelnek lakóhelyem dolgai, ügyei.

15. Hol beszélitek meg leggyakrabban lakóhelyed ügyeit?

- Az iskolában, a tanárokkal és tanuló társakkal együtt.
- A tanulók egymás között, baráti társaságban.
- Otthon, szülőkkel és ismerősökkel.
- Egyéb formában, és pedig:.....

16 Szívesen élsz itt, ezen a környéken?.

- Igen, szeretem ezt a környéket.
- Ha volna lehetőségem, elköltöznék erről a környékről.

17 Az alábbiakban felsorolunk néhány dolgot, ami egy településen mindig fontos lehet. Légy szíves értékeld, hogy a felsoroltakkal mennyire vagy megelégedve lakóhelyeden! (Osztályozz a körben 1-5 közötti számokkal: az 1-es azt jelenti, hogy nagyon elégedetlen vagy a megjelölt dologgal, az 5-ös pedig azt, hogy teljesen elégedett vagy, de adhatsz 2- est, 3-ast és 4-est is!) Osztályzat (1-5):

- A levegő tisztasága, a természeti környezet állapota
- A tömegközlekedés
- A közellátás
- A tanulási, továbbtanulási lehetőségek

- A szórakozási lehetőségek
- A közbiztonság
- A munkavállalási lehetőségek
- Az egészségügyi helyzet
- A lakáshelyzet
- Az utcák, terek, parkok állapota
- A település egészének hangulata

18 Jelentősen segítené további munkánkat, ha jeleznéd, hogy az előzőekben említettek közül melyik három települési probléma megoldását tartod a legsürgősebbnek!

Az első:

.....

A második:

.....

A harmadik:

.....

19. Ha a fentiekén kívül még egyéb észrevételeidet szeretnéd közölni velünk, azt ide írhatod:

.....

.....

Köszönjük, hogy időt szántál kérdőívünk kitöltésére!

Válaszaidat nagyon köszönjük!